

● **Min favorittlærer** | 20 Tente naturfagsgløden ● **Intervju** | 22 Grøvan får æren for lærernormen
● **Aktuelt** | 28 Timene som faller bort ● **Reportasje** | 34 Ukentlig uteskole

UTDANNING

UTDANNING
150
ÅR
1869-2019

6

3. MAI 2019

utdanningsnytt.no

Skolene
møter ny trend:

Ruspresset øker

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Digital markedsansvarlig
ls@utdanningsnytt.no

6

3. MAI 2019

utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: RUSBRUK PÅ VEI OPPOVER

Etter over ti år med lite, og stadig mindre, rus blant ungdom ser det ut til at det forskerne kaller «skikkelighetstrenden» har snudd. Det viser tallene fra undersøkelsen Ungdata 2018.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Min favorittlærer	20
Intervju med Hans Fredrik Grøvan	22
Tilbakeblikk på demonstrasjoner	26
Får ikke timene de har krav på	28
Barnehagelærerstudent i praksis	32
Tar undervisningen utendørs	34
Eksamensordningen kan bli endret	38
Kjærsti fikk unnskyldninger	39
Økonomiske konsekvenser av å skifte studium	40
Demonstrasjoner i Danmark	42
På tavla	44
Friminutt	45
Meninger	46
Lov og rett	61
Fra forbundet	62
Medlemstilbud	66

● Min favorittlærer

20

– Han holdt dobbelttimer i naturfag uten så mye som et knyst fra klassen sier NRK-programleder Torkild Jemterud om sin tidligere naturfagslærer, Tore Isaksen.

32

● – Bratt læringskurve

Vetle Velstad har nettopp prøvd seg som avdelingsleder i barnehage. – Plutselig skulle jeg bestemme over folk som har jobbet her omtrent like lenge som jeg har levd. En bratt læringskurve, sier studenten.

ILL. FOTO ISTOCK

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

«Tillitvekkende og sta»

Denne våren jaktes det lærere som aldri før. Det har Kristelig Folkeparti med Hans Fredrik Grøvan i spissen mye av æren for.

«Det blir så mye bedre leik»

Én dag i uka er 2.-klassingene ved Steinseth skole ute hele dagen. En rundspørring blant dem gir likelydende svar: Skole er best ute, for der kan de leike.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstill

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Flere ungdomsskoleelever oppgir å ha vært tydelig beruset siste året, viser Ungdata 2018. Også hasjrøyking blant elever på ungdomsskolen har økt noe. På vide-regående skole fant forskerne en markert økning i antall elever som har røykt hasj.

Ill.foto: Istock

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Sørg for rusforebygging i barneskolen

Forbruket av alkohol blant ungdom har de siste årene gått noe tilbake, men de siste Ungdata-undersøkelsene kan tyde på at «skikkelighetstrenden» er i ferd med å snu. Da gjelder det for skolene å ha planen klar, og det allerede i barneskolen.

Korus, de regionale kompetansesentrene på rusfeltet i Norge, anbefaler at det jobbes langsiktig med rusforebygging. Strakstiltak er ikke løsningen, skriver de i sitt hefte med støttmateriell for skolene. De poengterer at tobakk og alkohol bør være tema allerede på mellomtrinnet. På ungdomsskolen, og gjennom resten av skoleløpet, bør skolene også ha illegale rusmidler i fokus.

Når man hører hva skoleledere forteller Utdanning, virker det klokt. Rektor ved Teigar ungdomsskole i Færder kommune, Stig Lund Johannessen, sier han kjenner til 14-åringer som røyker hasj og barn ned i 11-årsalderen som drikker alkohol. Han har gått bredt ut med informasjon til foresatte i samarbeid med politiet og kommunen. Politikerne har også bevilget 250.000 kroner til prosjektet «Positiv ungdom».

Ved Bjøråsen skole i Oslo gikk rektor Jarl Dukic Sandven til slutt til det skrittet å sende et varselbrev til byrådet, bydelsutvalget, bydelsdirektøren og politiet i fjor. Han var bekymret for dopsalg, vold og trusler i lokalmiljøet, men ble møtt av en vente-og-se-holdning. I brevet, som førte til mange oppslag i media, ba han om drastiske grep. De fikk ekstra midler, og sammen har ansatte, foresatte og elever tatt grep for en ny skolehverdag.

Disse rektorene er modige. De setter viktige, men vanskelige temaer på dagsorden. Og de gjør det uten å frykte for skolens rykte. De forstår at skolen er en viktig arena for rusforebyggende arbeid, fordi man når så mange barn og unge, over mange år. Og de vet at elever i norske skoler har rett til en rusfri hverdag.

I dagens læreplanverk stilles det krav til helsefremmende og forebyggende arbeid i skolen. I forslagene til de nye læreplanene, som er på høring i disse dager, er folkehelse et av de tverrfaglige temaene.

Opplæringslovens paragraf 9a sier dessuten at alle elever i grunnskolen og i videregående skole har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Da må skoleledelse og skoleeiere sikre at alle skoler, også barneskoler, har en plan for rusforebyggende arbeid. Skal de lykkes, kreves det mer kunnskap om rus blant unge, også de yngste – og penger til å finansiere de nødvendige tiltakene.

● Utdanningsetaten i Oslo

– En av Norges mest spennende jobber

Marte Gerhardsen gleder seg til jobben som utdanningsdirektør i Oslo, men får en del pepper for helt å mangle skolefaglig bakgrunn.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Hvorfor vil du bli utdanningsdirektør i Oslo?

– Dette er en av Norges viktigste og mest spennende jobber. Å få være med og utvikle Oslo-skolen framover er veldig meningsfullt, sier Gerhardsen, som starter i jobben 5. august.

Utdanningsetaten har tidligere fått kritikk for sin lederstil, og Astrid Søgner måtte gå av etter press fra flere hold. Byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen (SV), har uttalt at hun ønsker en direktør med en tillitsbasert lederstil.

– Hvilken lederstil kommer du til å ha?

– Jeg er opptatt av å gi tillit og ansvar og å ha tydelige og klare mål. Jeg håper å bli oppfattet som åpen og ryddig. Dessuten er jeg opptatt av at vi skal ha det gøy på jobben. Vi tilbringer jo veldig mye tid der. Da er det viktig med lave skuldre og rom for latter.

– Flere har kritisert at du mangler skolefaglig bakgrunn. Hva tenker du om det?

– Å være utdanningsdirektør i Oslo er en veldig viktig stilling. Jeg har respekt for at mange har meninger om hvem som burde ha den. For øvrig har jeg søkt på jobben og vært i en omfattende ansettelsesprosess ledet av kommunaldirektør Bente Fagerli med fire andre toppbyråkrater fra kommunen. De får svare på hvorfor de har valgt meg.

– I dag leder jeg blant annet sykepleiere, leger og jurister i Helsedirektoratet. Min jobb som leder er å sørge for at vi bruker fagkunnskapen deres. Nå gleder jeg meg til å jobbe sammen med alle de dyktige fagfolkene i Utdanningsetaten, sier Gerhardsen.

– Bør ha skolebakgrunn

Leder Rita Helgesen i Norsk Lektorlag mener det er uheldig og svært overraskende at byrådet velger en leder uten erfaring fra skolesektoren.

– Jeg håper det kun er faglige kriterier, og ikke politiske, som ligger til grunn for valget. Skoleledere bør kjenne hverdagen i klasserommet, sier Rita Helgesen.

– Hvilke forventninger har du til henne?

– Hun må sørge for at lektorer og lærere får det profesjonelle handlingsrommet de trenger for å gi god undervisning. Det er også viktig at hun tar vare på arbeidet hvor Oslo-skolen har løftet både skolesvake og skoleflinke elever bedre enn i resten av landet, samtidig som Oslo-elevene trives godt på skolen.

– Hun har imidlertid solid ledererfaring. Nå får tiden vise om hun leverer. Jeg ønsker henne lykke til i jobben, sier Rita Helgesen.

– Hun var den beste kandidaten

Det har kommet en del kritikk blant annet mot at Gerhardsen har bakgrunn fra Arbeiderpartiet.

– Hun var leder av AUF i Oslo på 1990-tallet. Jeg regnet med at det kunne komme kritikk mot henne på grunn av det. Men hun har gjort så mye etter den tid som gjorde at hun var den beste kandidaten. Når en enstemmig komité etter en lang og grundig ansettelsesrunde fremmer henne, var det et enkelt valg for meg, sier Inga Marte Thorkildsen, som er byråd for oppvekst og kunnskap.

Byråden har ikke selv deltatt i ansettelsesprosessen.

– Jeg valgte helt bevisst å ha avstand og la dem gjøre jobben sin. For meg hadde det jo vært enklest å sette deres innstilling til side, for å slippe kritikk. Men jeg har ikke hatt noe med

● Bakgrunn

Marte Gerhardsen (46) tiltrer som ny direktør for Utdanningsetaten i Oslo 5. august. Utdanningsetaten i Oslo er Norges største etat med rundt 15.000 ansatte.

Gerhardsen tar over etter Kari Andreassen som har fungert i stillingen siden 1. desember i fjor, etter at Astrid Søgner (67) gikk av som utdanningsdirektør mot sin vilje. Søgner hadde hatt stillingen i 20 år.

Søgner var fast ansatt, mens Gerhardsen tiltrer en åremålsstilling på seks år. Den kan forlenges med en periode.

Gerhardsen har tidligere etablert og ledet tankesmien Agenda, vært divisjonsdirektør i DnB, sittet i ledelsen for DnB Norge og vært generalsekretær for Care Norge. Hun har også tatt aspirantkurset i Utenriksdepartementet (UD) og hatt ulike stillinger i UD.

Marte Gerhardsen å gjøre innen politikken på veldig mange år.

– Hun mangler utdanningsfaglig bakgrunn. Er ikke det viktig for å lede Utdanningsetaten?

– Hun skal lede en stor, kompetent etat. Det er å lede hun må kunne. Hun trenger ikke å være best når det gjelder skole.

– Hvilke forventninger har du til henne?

– Jeg forventer at hun viderefører det arbeidet

Rita Helgesen, leder av Norsk Lektorlag.

FOTO HANS KRISTIAN THORBJØRNSEN

Inga Marte Thorkildsen, byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo.

FOTO BO MATHISEN

Aina Skjefstad Andersen, leder av Utdanningsforbundet Oslo.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Anne Finborud, leder av Skolenes Landsforbund.

FOTO BO MATHISEN/SKOLENES LANDSFORBUND

– **Jeg gleder** meg til å jobbe sammen med alle de dyktige fagfolkene i Utdanningsetaten, sier Marte Gerhardsen.

FOTO FINN OLUF NYQUIST

som Kari Andreassen, som har fungert i den stillingen hun skal ta over, har satt i gang med tillitsbasert ledelse. Vi har blant annet store sosiale forskjeller i Oslo. Det er noe vi vil fokusere på. Der har jeg stor tro på at hun vil lede etaten frem mot endringer. Jeg ser frem til å samarbeide med henne, sier Thorkildsen.

– Et spennende valg

Leder av Utdanningsforbundet Oslo, Aina Skjefstad Andersen, støtter valget av Marte Gerhardsen.

– Jeg leste komiteens innstilling. De fremhevet blant annet hennes erfaringer med å lede store og komplekse organisasjoner. Jeg stoler på at innstillingen er riktig, sier Skjefstad Andersen.

– Jeg håper og tror at hun viderefører tillitsbasert ledelse, slik Kari Andreassen, som nå fungerer i stillingen, har begynt arbeidet med. Samholdet helt ned til den enkelte skole er viktig. Det vil være vesentlig for utdanningsdirektøren å spille på lag med lærere og organisasjoner, sier Skjefstad Andersen.

Alle lærerorganisasjonene ble invitert til å

komme med innspill da utlysningsteksten til stillingen skulle utformes.

Aina Skjefstad Andersen er ikke bekymret for Gerhardsens mangel på erfaring fra utdanningsfeltet.

– Hun vil få en stor og kompetent fagavdeling hun kan og må dra veksler på. Det er hennes ledererfaringer som avgjør om hun lykkes. Vi gleder oss til å samarbeide med henne, sier Skjefstad Andersen.

Etterspør skolebakgrunn

Leder av Skolenes Landsforbund, Anne Finborud, ønsker også den nye utdanningsdirektøren hjertelig velkommen.

– Jeg hadde gjerne sett en med solid skolebakgrunn. Men jeg tror Gerhardsen er god til å lytte og til å samarbeide. Med den forhistorien som ligger til grunn, tar vi det for gitt at Marte Gerhardsen er særdeles rollebevisst. Maktbruk trenger vi ikke, bare en klar ledelse der politikerne styrer. Vi ser fram til et godt samarbeid, sier Anne Finborud.

● Høyere utdanning

Nord universitet vil legge ned studiesteder

Nord universitet foreslår å legge ned Nesna og Sandnessjøen som studiesteder og spisse tilbudet flere andre steder.

Universitetet vil legge ned tilbudene og behovsprøve studietilbudet på en rekke andre steder, samt spisse tilbudet i Mo i Rana, Steinkjer og Stjørdal.

På Nesna innebærer det at blant annet barnehagelærerutdanningen forsvinner og i Sandnessjøen sykepleierutdanningen.

Universitetet foreslår to campuser, én i Bodø og én i Levanger. Her er meningen å satse på en videre utvikling og oppbygging av universitets sterkeste fagmiljøer.

– Vår innstilling til endring i studiesteder får store konsekvenser for en del av våre ansatte. Vårt mål er at alle ansatte skal få tilbud om jobb ved Nord universitet, men dette kan for noen ansatte innebære at de får lengre reisevei eller får endret arbeidssted, sier rektor Hanne Solheim Hansen.

Omleggingen vil bli gjennomført i løpet av rundt tre år. Etter en høringsrunde tas den endelige avgjørelsen 26. juni.

Nord universitet ble etablert 1. januar 2016 gjennom en sammenslåing av Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag.

Hovedsetet ligger i Bodø, og universitetet har per i dag studiesteder også i Steinkjer, Levanger, Mo i Rana, Nesna, Namsos, Stjørdal, Stokmarknes og Sandnessjøen. NTB

Nord universitet foreslår å legge ned blant annet Nesna som studiested.

FOTO NORD UNIVERSITET

● Videregående skole

Lovforbud for overgrepssdømte i videregående skole underveis

Regjeringen sender et lovforslag til Stortinget om at personer som er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige, ikke skal få arbeide i videregående skoler og folkehøgskoler.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Et slikt forbud gjelder i dag i barnehage og i grunnskole.

– Ungdom skal kunne ha tillit og gode og trygge relasjoner til alle skolens ansatte. Vi mener hensynet til barn og unge i denne sammenhengen veier tyngre enn straffedømtes mulighet til å jobbe i skolen, sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) i en pressemelding

– Dette er ikke nok! Regjeringen har fortsatt mye ugjort når det gjelder å beskytte barn og unge mot vold, overgrep og seksuell trakassering, sier stortingsrepresentant for SV, Mona Fagerås, til Utdanning.

– En fordel for hele skolemiljøet

Hun understreker likevel at lovforslaget er etterlengta.

– Vi har etterlyst et lovforbud for overgrepssdømte i videregående skole lenge. Det er over tre år siden Torbjørn Røe Isaksen første gang ville vurdere en slik lovendring til

Personer som er dømt for overgrep skal ikke lenger kunne få jobb i videregående skole.

ILL.FOTO ISTOCK

Sanners lovproposisjon. Den politisk handlekraft Høyres kunnskapsminister her legger for dagen er ikke akkurat imponerende, sier Fagerås.

Roy Steffensen i Frp er glad for lovforslaget.

– Unge mennesker i en undervisningssituasjon må føle trygghet, og ha tillit til lærerne. Det blir lettere

når de vet at ingen av dem er overgripere, sier han.

– Det viktigste er at elevenes trygghet nå blir bedre. Men også for lærerne er dette fordel. Nå kan de være trygge på at kollegene ikke er overgripere, noe som vil være en fordel for hele skolemiljøet, sier Steffensen.

● Forgrep seg på elever i 35 år

Utdanningsnytt.no skreiv i 2016 at åtte lærere i videregående skole er dømt for seksuelle overgrep mot elever de siste åra. Men de kan likevel fortsette som lærere. Daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen ville se på saka.

Partitopper i Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet sa få dager etterpå at de ville ha et forbud mot å arbeide i videregående skole for personer som er dømt for seksuelle overgrep. Siden har Fremskrittspartiet slutta seg til dette synet.

Denne saken fikk mye oppmerksomhet etter en omfattende serie artikler og reportasjer i Utdanning og på Utdanningsnytt.no i 2016 om en lærer som hadde forgrepet seg på elever i 35 år. Ett år senere gikk Tysvær-ordfører Sigmund Lier ut og ba ofrene for lærerovergrepene om unnskyldning.

[Les mer om temaet på utdanningsnytt.no/overgrep](https://utdanningsnytt.no/overgrep)

● Høyere utdanning

Seks av ti lærerstudenter er helt sikre på at de vil jobbe som lærere

Nesten 5000 lærerstudenter har talt. De er fornøyde med studievalget, og de fleste regner med å gå inn i lærerjobb etter utdanningen.

Det viser en spørreundersøkelse Respons Analyse har gjennomført på oppdrag fra Pedagogstuden-

tene. 4876 lærerstudenter har svart dette:

- 76 prosent er fornøyde med å ha valgt lærerutdanning. 9 av 10 hadde lærerutdanningen øverst på søkerlisten da de søkte høyere utdanning.
- 6 av 10 svarer de er helt sikre på at de vil jobbe som lærer når de er ferdigutdannet. Mens 3 av 10

svarer at de tror de vil jobbe som lærer. Kun 2 prosent sier de ikke planlegger å jobbe som lærer.

- Hver fjerde lærerstudent svarer at én eller begge foreldrene er lærere.

● Søkertallene til høyere utdanning

Stadig flere søkere har barnehagelærerutdanning som førsteønske. På bildet: Dronning Mauds Minne Høgskole i Trondheim. **ARKIVFOTO** PAAL SVENDSEN

Kampen om å bli barnehagelærer strammer seg til

På seks år er det blitt 1485 flere søkere til barnehagelærerstudiene. Antall studieplasser har økt med 149 i samme periode.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I 2013 hadde 3057 søkere barnehagelærerstudiet som førsteønske. Årets søkertall viser at 4542 ønsker å gå samme studium.

Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH) i Trondheim, Norges eneste utdanningsinstitusjon som har spesialisert seg utelukkende på barnehagelærerutdanning, har omtrent like mange søkere i år som i fjor. Det er et nytt studium i Kristiansund som drar opp søkertallene.

– Ja, det er 157 søkere til de 40 plassene vi har på deltidsstudiet med vekt på ledelse som vi tilbyr der, forteller Monica Larsen Donovan, informasjonsmedarbeider ved DMMH, som i hovedsak tilbyr studier ved avdelingen i Trondheim.

Med heltidsplasser og deltidsplasser er om lag 1400 studenter tilknyttet høyskolen.

– Vi har hatt en bra økning i søknader de forrige årene, så vi er fornøyd med årets søkertall, sier Donovan.

– Hva gjør dere for å rekruttere studenter?

– Det at det har kommet en pedagognorm er jo med på å gjøre yrket attraktivt. Vi har også kjørt kampanjer om at en skal være voksen nok for å jobbe med barn. Det er jo en viktig jobb, kanskje den aller viktigste jobben en kan gjøre.

– Hvor mange av søkerne er menn?

– Vi ligger på om lag 18 prosent. Vi har faktisk flere mannlige søkere enn i fjor, regnet i tall, men fordi antallet kvinner har økt enda mer, har andelen menn gått litt ned. Men vi bør tenke på hvordan vi kan få flere menn til å søke til oss, og vi vil fortsette arbeidet med å øke andelen mannlige søkere, sier Donovan.

Skuffet over søkertallene til skolen

Pedagogstudentenes leder er svært skuffet over at færre vil bli skolelærere.

– Det er en tydelig nedgang i grunnskolelærerutdanningene og lektorutdanningene. I fjor var det en sterk prosentvis økning i søkertallene, men vi ser dessverre ikke at denne veksten fortsetter i år, sier PS-leder Frank Bræin.

– Det er et spesielt stort behov for grunnskolelærere på 1.–7. trinn. Vi vet at både regjeringen og utdanningsinstitusjonene har jobbet spesielt for å rekruttere til denne utdanningen. Vi er derfor både overrasket og skuffet over at det er en nedgang i søkningen. Barna i barneskolen har et stort behov for kvalifiserte dyktige lærere, sier Frank Bræin, som selv har studert for å bli barnehagelærer.

– Vi er veldig glade for at flere har lyst til å bli lærere i barnehagen og i de praktiske og estetiske fagene. Å være lærer for barna i barnehagen er utrolig givende. Nå blir det større konkurranse om å få plass på barnehagelærerutdanningen. De søkerne som kommer inn, har mye å glede seg til, sier Frank Bræin.

Frank Bræin, leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

FOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK/PS

Færre vil bli skolelærere

● 14.122 har i år satt en av lærerutdanningene som førstevalg i sin søknad til høyere utdanning. Det er 135 flere enn i fjor, men økningen er det kun barnehagelærerutdanningen som står for, med nær 300 flere søkere.

Nesten 300 færre enn i fjor vil bli lærer i grunnskolen eller ta lektorutdanning. 133 færre har grunnskolelærer (1.–10. trinn) som førstevalg i år sammenlignet med i fjor, mens det er 153 færre søkere som har lektorutdanningen på førsteplass i år. ©NTB

Barnehageloven

Utdanningsdirektoratet skal sjekke barnehageøkonomien

– Private barnehager får 20 milliarder kroner i tilskudd og 4 milliarder i foreldrebetaling. Det krever åpenhet om økonomien, sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Regjeringen vil at Utdanningsdirektoratet skal føre økonomisk tilsyn med private barnehager.

Da kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) presenterte høringsforslaget på pressekonferansen 26. april, trakk han fram at systemet for økonomisk tilsyn i barnehagene ikke er tilpassa dagens barnehagestruktur.

– Oppbyggingen av de store kjedene er den største endringen som har skjedd siden den gamle loven kom i 2003 og fram til i dag, sa Sanner.

Mange barnehager er del av konsern som har barnehager i flere kommuner. Ofte er barnehageselskapet eid av et morselskap som også driver annen næringsvirksomhet. Sanner trakk fram at dette for eksempel gir mulighet for å flytte gjeld fra ett sted i konsernet ned i en barnehage. Dermed får barnehagen større renteutgifter enn den skulle hatt.

Kommunene makter ikke å følge dette opp. Mellom 2013 og 2016 var det derfor bare 1 prosent av de private barnehagene som hadde økonomisk tilsyn. Derfor vil regjeringen at et nasjonalt organ

skal overta det økonomiske tilsynet. Utdanningsdirektoratet har allerede det økonomiske tilsynet med privatskolene.

Kommunene skal fortsatt føre tilsyn med det regelverket som ikke gjelder økonomi. Regjeringen vil også at den enkelte barnehage skal ha offentlig tilgjengelige regnskaper med gjeld og avsetning av utbytte, og være det som kalles et eget rettsobjekt. De minste barnehagene vil likevel være unntatt for dette.

[> Les mer om saken på Utdanningsnytt.no.](#)

Regjeringen foreslår at Utdanningsdirektoratet skal overta kommunenes ansvar for å føre økonomisk tilsyn med barnehager.

ARKIVFOTO MAJA LJUNGBERG BJÅLAND

Nytt lovforslag om private barnehager

Regjeringen sender nå et nytt lovforslag om private barnehager på høring. Planen er at ny lov skal være på plass før årsskiftet. Høringsfristen er 26. juli.

Høringsforslaget har disse hovedtemaene:

- Det er blitt vanskeligere å starte nye private barnehager
- Det er vanskeligere økonomisk å drive små barnehager enn store
- Private barnehager får høyere tilskudd til pensjon enn de bruker til pensjon
- Private barnehager har gjennomgående høy gjeld
- Det er eksempler på høye gevinster ved salg av barnehager som i hovedsak skyldes historisk gode ordninger med investeringsstilskudd og billige tomter.
- Det er ikke tilstrekkelig åpenhet rundt regnskap
- Systemet for tilsyn er utdatert

Regjeringen foreslår lavere pensjonstilskudd

94 prosent av de private barnehagene får mer penger til pensjon enn de bruker. Derfor vil regjeringen redusere pensjonstilskuddet.

Grunnen til at ikke hele pensjonstilskuddet blir brukt til pensjonsordninger for de ansatte, er at de private barnehagene

ikke har mange nok ansatte å bruke pengene på, ifølge kunnskapsminister Jan Tore Sanner.

De private barnehagene får et ekstra tilskudd tilsvarende 13 prosent av lønnsutgiftene i kommunale barnehager. Dette tilskuddet skal gå til pensjon. Men for nesten alle barnehagene er dette mer

enn de bruker på pensjon for ansatte.

Regjeringen foreslår derfor at tilskuddet til pensjoner blir nedjustert, slik at færre barnehager blir kompensert for utgifter som de ikke har. Dette skal ikke gå ut over pensjonsordningene til de ansatte, heter det fra departementet.

Aktuelt navn

Nysgjerrig fersking

Sanners nye statssekretær gleder seg til å lære av dem som «har skoene på».

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

FOTO Jan-Richard Kjelstrup, Arbeids- og sosialdepartementet

Julie Midtgarden Remen (35)

Hvem

Tidligere politisk rådgiver for arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie, byrådssekretær for byrådsleder Stian Berger Røsland i Oslo og generalsekretær i Unge Høyre.

Har arbeidet i PR-byråer.

Bachelor i statsvitenskap med fordypning i retorikk. Erfaringsbasert master i ledelse (Executive Master of Management).

Aktuelt

Ny statssekretær for kunnskapsminister Jan Tore Sanner

Hva gjør deg skikket til å være med på å utforme politikken for over én million mennesker; barnehagebarn, elever og ansatte? Så vidt jeg kan se, har du ingen erfaring fra feltet.

Det stemmer. Statssekretærer utnevnes politisk, ikke nødvendigvis på bakgrunn av faglig erfaring. Derfor er det veldig bra at vi har et sterkt embetsverk som bidrar med faglige vurderinger før vi tar politiske beslutninger.

Er en slik mangel på faglig erfaring hos statssekretærer uheldig?

Det spørsmålet må du stille til noen andre enn meg.

Hvordan vil du sette deg inn i feltet og gjøre deg kjent med aktørene der?

Jeg har mye å sette meg inn i framover! Jeg regner med å reise rundt både med kunnskapsministeren og på egen hånd. Jeg gleder meg til å møte og lære av dem som «har skoene på».

Du har tidligere jobbet for byråer der kunder betaler for å få fremmet sin politikk. Mange mener det at politikere har slik erfaring, svekker tilliten og sår tvil om habiliteten deres. Hva tenker du om det?

Det er bra at dette debatteres. Politikere må ta regelverk og eventuell karantene til etterretning.

Hadde du kunder fra barnehage eller grunnskole da du jobbet i PR-byråer?

Nei. Da jeg jobbet i Burson-Marsteller 2012–2014, deltok jeg imidlertid i to prosjekter for aktører innen videregående skole og høyere utdanning.

Politikere i dagens regjeringsapparat er blitt kritisert for å ha tette familiebånd til hverandre. Har du tette familiebånd til noen andre i regjeringsapparatet?

Jeg er eneste politiker i familien, men som politiker får man jo etter hvert andre politikere som venner.

Du får et bredt ansvarsområde. Er det noe du brenner spesielt for?

Livet med vår ett år gamle sønn har åpnet øynene mine for verdien av barnehagens innhold og for at gutter sakker akterut når det gjelder skoleprestasjoner.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Min bestefar, Halvor Midtgarden. Han var rektor ved Rjukan skole og er død nå, men hans engasjement og fortellerevne gjorde sterkt inntrykk på meg da jeg var liten.

Hvem ville du gitt straffelekse?

USAs president Donald Trump. Han trenger å lære om menneskerettigheter og folkeskikk.

Du får holde en undervisningstime for Norges befolkning. Hva handler timen om?

Verdien av åpenhet og toleranse i en tid av skumle strømninger både i Europa og i verden.

Hva er ditt største fortrinn?

Jeg er ganske ryddig og strukturert.

Hvilken bok har du skrytlest?

I mangel av én boksittel må jeg nok innrømme at jeg kan ha gitt inntrykk av å ha lest ut bøker jeg bare har kommet halvveis i.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg snakker om det som frustrerer meg.

Hvem er din favorittpolitiker?

Jeg må jo nesten svare sjefen. Dessuten vil jeg trekke fram alle ungdomspolitikere. De utfordrer og tenker nytt.

Hvilke tvangshandlinger har du?

Å sjekke mobilen. Det er kanskje ikke en tvangshandling, men ikke langt unna.

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Familien har ikke bil.

«Livet med vår ett år gamle sønn har åpnet øynene mine for verdien av barnehagens innhold.»

Her langes narkotika til ungdomsskoleelever. - Pass på barna deres, oppfordrer FAU

DEALERBENK: Når det ikke spilles fotball blir innbytterbenkene på Amot stadion brukt til kjøp og salg av narkotika. Foto: Eirik Gullord

06. april 2019, kl. 06:30

Av Eirik Gullord (Bygdeposten)

Narkotikasalg til ungdommer helt ned i 13-årsalderen har blitt en utfordring i Amot sentrum. Nå ønsker FAU bedre kontroll.

13 elever ved ungdomsskole mistenkes for narkotikabruk

STAVANGER: - Dette miljøet bekymrer oss, sier politioverbetjent Kathrine Sæland Rotseth.

Cornelius Munkvik
cornelius.munkvik@aftenbladet.no

Det var ansatte ved den aktuelle skolen som først fikk mistanke om at flere av skolens elever er i et miljø hvor det blir brukt narkotika. Kort tid etter at mistanken ble vekket, tok skolen kontakt med Sør-Vest politidistrikt.

- Vi kom inn i saken i februar i år. Politiet har et meget godt samarbeid med alle skolene i regionen. Dette gjorde at vi raskt kunne sette inn tiltak i denne saken, sier Rotseth, som er leder for forebyggende avsnitt i Stavanger.

Bekymringsfullt

Politioverbetjenten sier at noen av elevene er tatt for å ha røykt cannabis og at en av dem har innrømmet å ha tatt ecstasy.

- Det er ikke avdekket at alle ungdommene har brukt narkotika, men det er åpenbart

rus i miljøet og det bekymrer oss. Det er viktig å ta tak i dette tidlig. Derfor er vi glade for det gode samarbeidet med både skolen, uteseksjonen og også foreldre, sier Rotseth.

På grunn av elevenes unge alder vil det uansett ikke bli aktuelt å straffe forfølge noen av dem.

- Her jobber vi kun i det forebyggende sporet, sier politioverbetjenten, og legger til at politiet tilbyr bekymringsamtale med de ungdommene og foreldrene som ønsker det.

Gode tiltak

Etter at skolens mistanke ble kjent, ble det raskt organisert et møte mellom skolen, politi og uteseksjonen. Siden har det også vært møter med foreldrene.

- Det er viktig å etablere foreldrenettverk hvor det kan utveksles telefonnumre og erfaringer. Det er viktig at foreldre også vet hvem deres barn går sammen med og hva de gjør på fritiden. Følg med og vær interessert, sier Rotseth.

Hun sier at skolen nå har fått midler til å igangsette positive tiltak for ungdommene både i skoletiden og på fritiden.

Vil bruke hunder i narkosøk på skoler: - 12-åringer får kjøpt LSD

Dialog: Både videregående skole hatt utfordringer med elever som misbruker narkotiske stoffer. Foto: Tom Melby

Narkotika, trusler og vold i Malvik-skolen

Av Finn O. Fosmo - 11/02/2019

LES LIA DETTE 27

Etterforskningsleder Annar Sparby (t.v.) og lensmann Kjetil Ravlo (t.h.) fra kriminalstatistikken.

Slår alarm - elever ned i 14-årsalderen røyker hasj

ALVORLIG: Rektor ved Teigar ungdomsskole, Stig Lund Johannesen, er bekymret for flere av ungdommene ved skolen. Henriette G. Ågren

Av Henriette Grimstad Ågren

17. februar 2019, kl.

- Vi har sett en eksplosiv utvikling i voldsbruk og rusmiddelbruk blant ungdom i hele Færder det siste halvannet året, sier rektor Stig Lund Johannesen.

Skikkelighetstrenden har 24nDD

Skoler over hele landet kaller inn til foreldremøter om rus. Ungdommer er ikke så skikkelige lenger. 14-åringer er blitt tatt med hasj, og 11-åringer har drukket.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Bakgrunn

ANDEL (PROSENT) SOM HAR BRUKT HASJ/MARIHUANA DET SISTE ÅRET:		
Ungdomsskole		
	2015	2017
Gutter	3,3	4,0
Jenter	1,8	2,2
Videregående		
	2015	2017
Gutter	13,0	16,0
Jenter	8,7	9,3

Kilde: Ungdata 2018, Velferdsforskningsinstituttet NOVA (tidligere Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring)

Ungdata 2018 er data fra alle lokale undersøkelser gjennomført i 2016, 2017 og 2018. I treårsperioden omfatter dette undersøkelser på ungdomstrinnet i 412 kommuner/Svalbard og ved de fleste videregående skolene i landet.

– **Vi visste det var noe**, men ikke så mye, og så alvorlig, sier Stig Lund Johannessen, rektor ved Teigar ungdomsskole.

Det han og de ansatte ved ungdomsskolen på Nøtterøy i Færder kommune ikke kjente til, var blant annet at så mange elever drakk alkohol, røyket hasj og avtalte slåsskamper.

Færder var ikke med i Ungdata-undersøkelsen i år, men tallene fra kommuner som var med i 2018, viser den samme trenden. Flere ungdomsskoleelever oppgir at de har vært tydelig beruset det siste året. Også når det gjelder hasjrøyking, har det vært en liten økning i bruken blant elever på ungdomsskolen.

På videregående skole fant forskerne en markert økning i antall elever som har røykt hasj. Andelen som har blitt tilbudt hasj eller marihuana, har også økt, både på ungdomstrinnet og i videregående.

Skikkelighetstrenden har snudd

I Færder har de sett tydelig at ungdomsadderferden har endret seg.

– Vi hadde sett at det rørte seg litt i vannskorpa. Men da vi begynte å undersøke, dukket det opp mer enn vi ventet oss, sier Johannessen.

Rektor kikker på elevene Malin Kjøl Tuxen (15) og Emil Johansen (14), som er invitert til rektors kontor. Ikke for å ha gjort noe galt, men for å fortelle om det som det er. Rektor bøyer seg, henter ut en stor boks med Twist fra skapet og setter den på bordet, foran elevene.

– Så det er sant, sier Emil med et smil.

– Vi trodde det bare var tull at du hadde en boks med sjokolade, sier Malin og strekker seg etter en bit.

Ingen av dem har vært på rektors kontor tidligere. Men det er det andre elever på Teigar ungdomsskole som har vært.

– Vi kjenner til at unge helt ned i 14-årsalderen røyker hasj og barn ned i 11-årsalderen drikker alkohol, sier Stig Lund Johannessen.

Færder kommune og Teigar ungdomsskole er ikke alene om å se en negativ trend. Etter over ti år

med lite, og stadig mindre, rus blant ungdommen ser det ut til at det forskerne kaller «skikkelighetstrenden», har snudd.

Bruk av alkohol og cannabis går opp

Kommunene deltar i Ungdata-undersøkelsen hvert tredje år. Sist Færder var med, var i 2017. Dermed er den siste utviklingen ikke kartlagt i kommunen.

– Vi har ikke de siste tallene fra Færder, men vi vet at kommunen ligger høyt, både når det gjelder alkohol og hasj, sier Ingvild Vardheim, rådgiver i KoRus-Sør.

KoRus-Sør har gått gjennom svarene fra ungdommer i Telemark 2018, og ser det samme der som i resten av landet.

– Vi registrerer at det både i Telemark og i landet for øvrig har vært en liten økning i bruk av rusmidler som alkohol og cannabis siden forrige undersøkelse, sier Vardheim.

I Telemark har også andelen som snuser sunket, mens andelen som røyker hasj, er økende. Det er også flere som sier at det gir status i vennemiljøet

Rektor Stig Lund Johannesen ved Teigar ungdomsskole i Vestfold.

å drikke seg full og røyke hasj.

– Rusbruken bekymrer oss, men vi hadde ungdata som fortalte oss at det var en del rus i ungdomsmiljøet vårt, så der var vi litt forberedt, sier rektor Johannesen.

Malin og Emil kjenner til det rektor Johannesen prater om.

– Vi kjenner jo til noen. Det er ikke så uvanlig. I noen miljøer får man kred om man røyker. Man er liksom litt kul, sier Malin.

Hun er leder av Ungdomsrådet i Færder kommune og har vært med på å starte prosjektet «Positiv ungdom» der. Politikerne i kommunen bevilget 250.000 kroner til prosjektet.

Og positiv ungdom er det mange av, mener Emil:

– De fleste røyker jo ikke hasj, og mange driver med idrett her.

Malin nikker.

Likevel, utviklingen med at flere røyker hasj er også hun litt bekymret over.

– De som driver med hasj, sier at det er mindre farlig enn vanlig røyk, sier Malin.

– Rus er inngangsbilletten

Sist gang Vestfold var med i Ungdata-undersøkelsen var i 2017. Den gangen svarte 3,41 prosent av elevene på ungdomsskolen at de hadde røykt hasj eller marihuana.

– Det som bekymret oss veldig, var at dette ikke bare gjelder i utsatte miljøer, men ser ut til å være en trend for ungdommen generelt, sier Johannesen.

Malin nikker igjen:

– Det er ikke så stor forskjell mellom dem som røyker hasj, og de som ikke gjør det, sier hun.

– De man tradisjonelt tenker driver med rus, er fortsatt utsatt, men nå er det også mange andre unge som driver med det. Også ungdom fra «godt møblerte hjem» røyker hasj, sier Johannesen.

Ungdata-undersøkelsen viser at det både på ungdomstrinnet og på videregående har vært en økning i andel ungdommer som mener at det å drikke seg full er noe som øker statusen i vennemiljøet.

På Færder er dette noe mange unge merker, mener rektor: – Vi får mange tilbakemeldinger fra ungdom som selv er bekymret for og opplever

Rektor og elever ved Teigar ungdomsskole har engasjert seg for å snu trenden med mer alkoholbruk og hasj. Malin Kjølø Tuxen (15) og Emil Johansen (14) forteller om hvordan de opplever situasjonen. På 2000-tallet har unge drukket stadig mindre og blitt stadig mer skikkelige. Nå har trenden snudd.

«Å drikke eller røyke er inngangsbilletten til festen eller gjengen. De som ikke vil, får ikke komme.»

Stig Lund Johannessen, rektor ved Teigar ungdomsskole

press rundt rusmiddelbruk.

Igen handler det om å få være med.

– Å drikke eller røyke er inngangsbilletten til festen eller gjengen. De som ikke vil, får ikke komme. Derfor er mange villige til å gå på akkord med egen etikk for å bli inkludert, sier Johannessen.

Ungdata-tallene på landsbasis viser at det er svært få ungdommer som mener at det å røyke hasj er noe som øker statusen i vennemiljøet, og de fleste mener at det bidrar til å minke statusen.

Voldssak som anmeldes

20. august 2018 er det varmt på Nøtterøy. Gradestokken har bikket 20, og elevene er tilbake på skolen etter sommerferien. På vei hjem etter skoletid oppstår en krangel. Den utarter. To elever sparker, slår og truer en tredje. Så alvorlig er det at forholdet anmeldes.

Tilbake står rektor og skjønner at noe må gjøres. Sammen med politiet og Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT), undersøkte man hva som rørte seg i ungdomsmiljøet på Nøtterøy.

– Vi har ingen god forklaring på hvorfor det er blitt mer rus og vold, sier rektor Johannessen og fortsetter: – Men vi har en teori om at både slåsingen og rusbruken henger sammen med innenfor- og utenforskap. Ungdommer har behov for å høre til, bli inkludert, og her hos oss har det ført til uheldige gjengdannelser.

De ulike grupperingene avtaler slåsskamper, såkalt beefing.

– Gjengene avtaler møter hvor de skal slåss, sier Johannessen og titter bort på elevene.

– Ja, vi kjenner til det der. Også jenter avtaler slåsskamper, sier Malin.

– Ikke bare de som skal slåss, møter opp. Mange kommer for å se på eller filme det, sier Emil.

– Noen ganger glemmer elevene at læreren er i klasserommet, og da prater de fritt. Vi hører jo en del om fester, og at man ikke blir invitert hvis man ikke drikker eller røyker hasj, sier Johannessen.

– Nøtterøy-ungdommen ruser seg mer enn andre vestfoldinger. Det er forskjeller mellom nord- og sørfylket. Ungdommen oppgir at klær, utseende og fester er viktigere, mens det lenger sør i fylket ser ut til at skolearbeid er viktigere, sier Johannessen.

– Unge bestiller hasj via nettet

Til Vestfold kommer passasjerbåter fra både Hirtshals og Strømstad. Det gir ekstra god tilgang til alkohol.

– Det er lett tilgang til smuglersprit her hos oss. Det har nok gjort sitt til at det lenge har vært alkohol blant ungdommen. Men den nye trenden nå er dette med hasj, sier Johannessen.

Ifølge Ungdata-tallene henger bruken av can-

– **Vi har** dette store, flotte bygget, og så skal det stå tomt hele ettermiddagene. Foreldre og andre frivillige vil gjerne bidra til at det blir bordtennis, spilling, kafé og andre aktiviteter for ungdommen her, sier rektor Stig Lund Johannessen.

nabis og alkohol tett sammen, og det er få av ungdommene som har brukt hasj eller marihuana som ikke har vært beruset på alkohol.

På landsbasis viser tallene at blant tredjetrinns-elever i videregående har 24 prosent av guttene, og 13 prosent av jentene prøvd hasj eller marihuana, i løpet av det siste året. Langt flere har blitt tilbudt stoffet enn de som selv har prøvd. Mot slutten av videregående har halvparten av guttene og hver tredje jente blitt tilbudt hasj eller marihuana.

– Vi ser det samme i Telemark som i resten av landet. Hva det skyldes, vet vi ikke, men det kan tenkes at debatten om legalisering og tv-serier har vært med på å ufarliggjøre og normalisere cannabis, sier Ingvild Vardheim i KoRus-Sør.

Rektor ved Teigar ungdomsskole har inntrykk av

at det å få tak i cannabis ikke er veldig vanskelig.

– Vi har tilfeller av at unge bestiller hasj på en nettside, og så henter de det på posten. Enkelte sider opererer med en garanti om at stoffet kommer frem, sier Johannessen.

Politiet har informert skolen om at de forsøker å ta bakkemennene, men at avsenderadressene skiftes hele tiden.

– Bytter avsender adresse, blir det vanskelig for tollvesenet å følge med, sier Johannessen.

Foreldremøtet

Etter en høst hvor skolen, foreldre, SLT og Politiets narkotikaforbund satte rus i ungdomsmiljøet på Nøtterøy i fokus, innkalte skolen til foreldremøte i januar i år.

– Bakgrunnen var blant annet at skolen var informert om at flere foreldre hadde oppdagat at ungdommene deres ruset seg. Vi valgte derfor å gå bredt ut. Foreldre trenger å vite hva som skjer i ungdomsmiljøet, sier Johannessen.

KoRus' dypdykk i tallene fra Telemark viser at det fortsatt er utsatt ungdom som oftest røyker hasj.

– De begår blant annet flere regelbrudd, som å stjele og gjøre hæververk. De skulker også skolen mer og har oftere psykiske helseplager, sier Vardheim.

Flest gutter røyker hasj, men undersøkelsen viser at jentene som røyker hasj, har enda større risiko for annen problematferd enn guttene.

– Unge som har røykt hasj, har svakere relasjoner til foreldre, er mindre fornøyd med nær- >

STAVANGER: 13 elever ved ungdomsskole i Stavanger mistenkes for narkotikabruk. - Dette miljøet bekymrer oss, sier politioverbetjent Kathrine Sæland Rotseth. Det var ansatte ved den aktuelle skolen som først fattet mistanke om at flere av skolens elever er i et miljø hvor det blir brukt narkotika.
Stavanger Aftenblad, 15.04.2019

NORDREISA: Lensmannen i Nord-Troms har innkalt foreldre ved ungdomsskolen i Nordreisa til møte tirsdag kveld om narkotika-problematikk (...) Blant annet har politiet saker hvor elever så langt ned som i ungdomsskolealder misbrukt narkotika.
NRK Troms 19.03.2019

miljøet og deltar sjeldnere i fritidsaktiviteter, sier Vardheim.

Vardheim mener det er spesielt viktig å forebygge bruk av hasj blant de helt yngste, ettersom forskningen har vist at cannabis kan skade hjernen til barn og unge.

Tiltak ut mot foreldre kan være minst like viktig som å snakke med ungdom selv.

– Vi vet at foreldres egne holdninger til rus har stor betydning for hvor ofte en ungdom ruser seg, sier Vardheim.

Etter møtet ble mange foreldre sittende igjen og diskutere hva som kan gjøres. Foreldreutvalget på skolen og flere andre instanser har flere ønsker.

Blant annet håper de at skolen kan holde åpen på ettermiddag og kveld.

– Vi har dette store, flotte bygget, og så skal det stå tomt hele ettermiddagene. Foreldre og andre frivillige vil gjerne bidra til at det blir bordtennis, spilling, kafé og andre aktiviteter for ungdommen her, sier rektor Johannesen.

Det tror Malin og Emil hadde vært bra.

– Det hadde vært bedre å være her enn å henge på Mac'ern i Tønsberg, sier hun.

Anbefaler natteravning

– Det har jo vært nedgang i rusbruk blant unge år etter år. At det nå har snudd, er trist, sier leder

i Foreldreutvalget for grunnopplæringen, Gunn Iren Müller.

Müller mener alle skoler bør gjøre som Teigar ungdomsskole.

– Det er flott at skolene tar tak i problemene, sier hun.

Selv har hun erfaringer med en skole som har vært like åpen.

– Vi ble innkalt til foreldremøte på vår lokale ungdomsskole før jul. Da handlet det også om rus og uro i ungdomsgruppa, sier Müller.

Resultatet av møtet var at Foreldreutvalget startet en Natteravn-gruppe.

– Det er viktig med tydelige voksne som synes i

MALVIK: Narkotika, trusler og vold i Malvik-skolen. Det lokale politiet ser at tilgangen til narkotika er lettere og at det selges til og med i skolegården. – Vi har grunn til å tro at narkotikasalg er en del av skolehverdagen, sier Ulvin.
Malviknytt 11.02.2019

TROMSØ: Hver fjerde videregåendelev i Tromsø har brukt hasj det siste året. Politiet mener en større aksept for narkotika har ført til at det ufarliggjøres blant unge.
i Tromsø 09.02.2019

OSLO: – Bruken av cannabis i Oslo har økt kraftig fra 2015 til 2018. Størst er bruken blant ungdom i ressurssterke miljøer på Oslo vest, påpeker professor i sosiologi, Willy Pedersen på Universitetet i Oslo.
Apollon 07.02.2019

HADELAND: Inger Marit Haugen jobber tett på ungdom hver dag, og kan bekrefte politiets oppfatning om at fokuset på sex, og omgangen med rus starter stadig tidligere. – Jeg registrerer at en del mener at det ikke er verre nå enn før. Det er jeg ikke enig i.
Ringerikes Blad, 12.03.2019

MIDTRE GAULDAL: 41 prosent av elevene som deltok i Ungdataundersøkelsen ved Støren ungdomsskole opplyser at de har drukket alkohol. Midtre Gauldal kommune har et problem. Verdal har også slitt med ungdom og rus.
Trønderbladet, 26.03.2019

ÅMOT: Narkotikasalg til ungdommer helt ned i 13-årsalderen har blitt en utfordring i Åmot sentrum. Nå ønsker FAU bedre kontroll.
Drammens Tidende, 06.04.2019

nærmiljøet. I tillegg er det fint for oss voksne å bli kjent med de andre foreldrene, sier Müller.

Der mener hun ungdomsskolene har en utfordring.
– Foreldremiljøet forsvinner når barna slutter på barneskolen, men ungdommene våre trenger også voksne som bidrar til å gi dem et godt miljø, sier Müller.

Müller er kritisk til at all foreldre-energi går med til å selge doruller.

– Foreldre bruker all energi på å samle inn penger til en 10.-klassetur. Da skal jo ungdommene slutte på skolen. Bruk heller foreldrenes tid og engasjement til å skape et godt miljø i 8. klasse, sier Müller.

– Vi vet ingenting om de helt yngste som ruser seg

Rektor ved Lenden ressurscenter i Stavanger etterlyser tall på barn som drikker og røyker hasj. Ungdata Junior spør ikke de yngste om rusbruk.

– **Vi er naive.** Verken lærere eller foreldre vil tro det, men det finnes barn som ruser seg, sier rektor ved Lenden skole og ressurscenter, Sigbjørn Dagsland.

Ressurscenteret ligger midt i oljebyen og tilbyr hjelp til alle byens skoler. Den siste tiden har senteret blitt bedt om å bistå flere barneskoler i forbindelse med blant annet rus.

– Ungdommene er blitt yngre, sier han og forklarer:

– Musikksmak, klesstil, språk og adferd som vi forbinder med ungdommer, ser vi nå oftere hos barneskoleelever.

Rektor Dagsland lister opp en rekke ting som bør vekke mistanke hos lærere: trøtthet, dårlig skoleinn-sats, symbolbruk, kodespråk og dårlig adferd.

– Lærere på ungdom- og videregående skoler er observante og ser etter tegn på rusbruk. På barneskolen tenker man ikke tanken, sier han.

Forsker:

– **Vi spør ikke om rus**

– Vi spør ikke 10-12-åringene om rus, sier forsker Mette Løvgren.

Løvgren har ansvar for Ungdata Junior, en spørreskjemaundersøkelse for barn på 5. til 7. trinn. Så

langt har Ungdata Junior stilt spørsmål til 15000 barn om hverdagen deres. Barn og ungdom blir ikke stilt de samme spørsmålene om seksualitet, rus og vold.

– Ungdata junior er laget helt fra bunnen av. Vi ønsket å lage en undersøkelse som målte viktige sider i barns liv på en alderstilpasset måte. Det er flere ting vi ikke spør om. Særlig gjelder det forhold rundt rus, seksualitet og vold, sier Mette Løvgren.

Det er flere årsaker til at forskerne ikke stiller spørsmål om disse temaene.

– Vi vil unngå at barna blir bedt om å anklage seg selv. Vi ønsker heller ikke at barna skal oppleve at de har varslet eller sagt fra om noe vondt de opplever. Undersøkelsen er anonym, og vi har ingen mulighet til å følge opp barn som blir utsatt for lovbrudd, sier Løvgren.

En annen årsak er frykten for at barna skal oppfatte at det ligger en forventning i slike spørsmål.

– Vi er redde for at de skal oppfatte det slik at vi normaliserer rus og alkohol. At vi gjennom å stille spørsmål, forventer at de skal ha erfaringer med dette, sier Mette Løvgren.

«Vi er naive. Verken lærere eller foreldre vil tro det, men det finnes barn som ruser seg.»

Sigbjørn Dagsland, rektor ved Lenden skole og ressurscenter

ILL.FOTO ISTOCK

«Du blir ikke mester i skriving og lesing før du har vært elev. Det samme gjelder i langt høyere grad kunsten å leve.»

Marcus Aurelius (121–180 e.Kr.), romersk keiser

Skolemiljø

17 skoler vil droppe karakterer i orden og oppførsel

Elevene er mer positive, mens lærerne er mer negative til å fjerne karakterene i orden og oppførsel. Nå utvides forsøket.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Til sammen 17 skoler i Rogaland kan få prøve ut om det å fjerne ordens- og oppførselskarakterer kan bidra til bedre forhold i skolen.

Seks av skolene har allerede vært med i forsøksordningen i noen år, mens ytterligere elleve søker om å få delta, skriver Stavanger Aftenblad.

I prøveprosjektet skal man se om ordningen kan bidra til å bedre elevenes sosiale læring og utvikling.

– Det er nå bare Norge og Russland i Europa som har et slikt system med orden- og atferds-

karakterer som bare kan forverres, sier rektor Sigurd Svela ved Sola videregående skole.

Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger har vært involvert i forsøkene siden starten og kom høsten 2017 med en evalueringsrapport som viser at elevene er positive til forsøket, mens lærerne er mer negative.

– Noen av lærerne er selvfølgelig bekymret for at sanksjonsmuligheten fjernes, men vi har tro på at den gode samtalen og den gode relasjonen er det som gjør at en lykkes best, sier rektor Mats Bryne ved St. Olav videregående skole. ©NTB

Minoritetsspråk

Kvesmenes i Storjord i Troms er et av få steder i landet som har skilt på tre språk: norsk, kvensk og finsk.

FOTO PÅL VEGARD ERIKSEN, HALTI KVENKULTURSENTER

Ingen lærere søker på finsk eller kvensk stipend

Ingen lærere har søkt stipend fra Fylkesmannen i Troms og Finnmark for å ta videreutdanning i finsk eller kvensk.

Det er i dag stor mangel på kvenske lærere, og kommuner som sender lærere på videreutdanning, får dekt grunnlønnen til læreren. Det er fortsatt mulig å søke, selv om søknadsfristen gikk ut 29. mars, melder NRK.

I studieåret får læreren lønn utbetalt av kommunen. Kommunen får refundert beløp som er lik lærerens grunnlønn etter endt utdanning. Kommune må dekke eventuelle alderstillegg. Søker må ha godkjent lærerutdannelse og fast ansettelse, opplyser Fylkesmannen i Troms og Finnmark.

For å få stipendet må læreren videre binde seg til å undervise i minst to år i grunnskolen i kommunen.

Rektorutdanningen

Videreføres i fem år til

Regjeringen vil videreføre rektorutdanningen fram til 2025.

– Skolene trenger ledere som er trygge i rollen sin, sier kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H).

I 2019 er budsjettet for rektorutdanningen på ca. 50,5 millioner kroner. I tillegg er det budsjettet med ca. 29 millioner kroner til modulbasert videreutdanning for skoleledere. Dette er et

videreutdanningstilbud til de som har fullført rektorutdanningen.

Siden oppstarten har 4200 skoleledere begynt på rektorutdanningen. Utdanningen gir 30 studiepoeng og går over tre semestre. Søkertallene til rektorutdanningen har de siste årene vært relativt stabile, med i overkant av 600 søkere hvert år.

Av Marianne Ruud

BI er en av utdanningsinstitusjonene som tilbyr rektorutdanning. Her er høyskolen i Nydalen i Oslo.

ARKIVFOTO BI

● Tyskland

Privatskole nektar å ta opp barn av høgreradikale

Ein Waldorf-skole i Berlin, som svarar til norsk steinerskole, har nektet opptak av barnet til ein politiker frå partiet Alternativ for Tyskland (AfD).

AfD blir oppfatta som høgrepopulistisk med høgreradikale og innvandrarfientlege innslag. Ved valet i 2017 vart partiet det tredje største i Tyskland. Barnet til AfD-politikaren hadde gått i Waldorf-børnehage. Men etter lange diskusjonar kom lærarane og foreldra til at dei ikkje ville ta opp barnet i Waldorf-skolen.

Dette har dei rett til, skriv nettavisa Zeit Online. Private skolar kan ikkje nekte barna tilgang ut frå etnisk bakgrunn eller rase. Men privatskolane har sjølvstendig ansvar for mål for opplæringa. Dei kan rette mål og metode etter det verdsbilde dei sjølv formulerer. Bystyret i Berlin er difor kome fram til at dette også gir dei rett til å velje elevar, så sant dei ikkje vel etter rase og etnisk bakgrunn.

Færre innvandrarak er ei av dei sentrale sakene for partiet Alternativ for Tyskland.

FOTO OXFORDIAN KISSUTH/WIKIMEDIA COMMONS

● Australia

Lærarar som praktiserer det dei kan, står lenger i jobb

Når lærarar får drive med det dei underviser i på fritida, er det meir sannsynleg at dei vil halde fram i jobben. Slik konkluderer dei australske forskarane Julia E. Morris og Wesley Imms. Dette kan vere kunstlærarar som lagar kunst sjølve, eller naturfag-lærarar som tek bilde av hagen sin til bruk i undervisninga, eksemplifiserer forskarane i ein artikkel i nettmagasinet The Conversation. Forskarane følgjer 130 australske lærarar i forskingsprosjektet, som starta i 2010.

Dei har mindre tru på introduksjons- og mentor-program, sidan desse varer berre eitt-to år og ikkje tilbyr lærarane støtte over lengre tid.

Når kunstlærarar stiller ut verka sine på utstillingar, aukar sjansene for at dei vil halde fram med å undervise, konkluderer australske forskarar.

ILL.FOTO DOMINIC MOREL/FREEIMAGES.COM

● Kuwait

Utanlandske lærarar må forlate landet

Utdanningsdepartementet i Kuwait har avgjort at 365 utanlandske lærarar ikkje vil få fornya kontrakten sin etter dette skuleåret.

Det skjer etter at parlamentet vedtok å foreslå at halvparten av dei 3,3 millionane utlendingane som bur i landet, skal sendast ut, skriv den saudiske nettavisa Arab News og syner til The Kuwait Times.

Føremålet er å rekruttere fleire av landet sine eigne innbyggjarar. Ifølgje Arab News har fleire andre arabiske land lagt seg på denne lina, mellom andre Saudi-Arabia og Oman.

● Eleven

Torkild Jemterud (42)
Journalist og formidler av populærvitenskap i NRK. Han har studert matematikk og fysikk på Universitetet i Oslo. Jemterud er blant annet programleder i «Abels tårn».

● Læreren

Tore Isaksen (59)
Adjunkt med videreutdanning i sosialpedagogikk og jus. Tidligere kommunalsjef og direktør i Asker kommune, samt utdanningsdirektør i Drammen. Nå rådmann i Ringerike.

Tore tente nat

– Selv bråkebøttene var stille i hans timer, sier NRK-programleder Torkild Jemterud og ser bort på sin tidligere naturfagslærer, Tore Isaksen.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

De to har ikke sett hverandre siden Torkild var elev ved Risenga ungdomsskole i Asker i 1990/91. Nå står de med hver sin kaffe i hånden i en kafé på Majorstua i Oslo.

– Jeg hadde bare Tore som lærer i et års tid. Likevel gjorde han stort inntrykk på meg. Han hadde så godt grep om klassen, sier Torkild.

Tore innrømmer at han ikke husker alle elevene like godt. Han frisket opp hukommelsen med å se Torkilds program «Abels tårn» før møtet.

– Og før jeg dro hit i morges, sa jeg til kona mi, som er rektor, at i stedet for å ordne vikar til naturfagstimen kan elevene se programmet ditt. Det at du og forskerne undrer dere sammen og får faglige svar, er bare så interessant, sier han ivrig.

Tidlig ute med kartlegging

Tore Isaksen er utdannet allmennlærer og har jobbet som både lærer og rektor. I dag er han rådmann i Ringerike kommune. Et tilbud fra Asker kommune om å bli med i et prosjekt om matematikdidaktikk gjorde at han forlot læreryrket allerede i 1992.

– Oppgaven var å utvikle kartleggingsprøver i matematikk, forløperen til nasjonale prøver. Asker var først ut med å måle hva elevene hadde lært, sier han.

– *Hvordan ble det mottatt?*

– Fagforeningene var imot, Norsk Lærerlag hadde piggene ute. Da sa jeg at det verste som kan skje, er at vi finner ut at noen elever over tid ikke lærer noe.

– Fikk elevene vite prøveresultatene? spør Torkild.

– Ja, men den gangen drev vi ikke med sammenligninger mellom skoler eller kommuner. En kartleggingsprøve er jo noe lærerne skal bruke for å vurdere undervisningen sin, sier Tore.

– En lærer er en leder

Etter prosjektet ledet han pedagogisk veilednings-

tjeneste i Asker i tre og et halvt år. Deretter ville han tilbake til skolen.

– Jeg hadde jobbet mye med rektorer og var ikke alltid like imponert. Da en stilling ble ledig ved Drengsrud barneskole, tenkte jeg at jeg skulle gjøre et forsøk selv, minnes han.

Den jobben hadde han i fem og et halvt år. Plannen var å prøve seg i ungdomsskolen også, men før han rakk å begynne i rektorjobben ved Landøya ungdomsskole, ble han hentet til stillingen som kommunalsjef for skole og barnehage i kommunen. Etter sju år gikk han videre til jobben som utdanningsdirektør i Drammen. Nå har han vært rådmann i Ringerike i fem år.

– Det er akkurat som å være kontaktlærer, sier Tore.

– Ja vel? sier Torkild tvilende.

Tore forklarer: – En lærer er en leder. Jobben handler om å få de rundt deg til å ha det bra, være nysgjerrige og utvikle seg.

– På skolen kunne du i alle fall holde dobbelt-timer i naturfag uten så mye som et knyst fra klassen, sier Torkild.

– Og det til tross for at du var en veldig tradisjonell lærer. Men vi så at du brant for faget. Det smittet over på oss.

– Min første lærerjobb var på en liten skole på Jæren. Der hadde jeg en kollega med langt hår som satte seg på kateteret og spilte gitar. Jeg var litt misunnelig, men jeg tenkte: «Vær som du er», sier Tore.

– Hadde du forsøkt å være noe annet, ville elevene raskt avslørt deg, sier Torkild.

Elever lærer av klasseromsamtalen

Som kontaktlærer underviste Tore i naturfag, matematikk, samfunnsfag og religion. Andre klasser, som Torkilds, hadde han bare i naturfag. Det til tross for at han bare hadde et halvt år kjemi fra lærerutdanningen utover videregående.

– Siden jeg ikke hadde så mye faglig fordypning,

Naturfagsgløden

– **Han holdt** dobbelttimer i naturfag uten så mye som et knyst fra klassen, sier Torkild Jemterud om sin favorittlærer. Her ser vi programleder Jemterud i midten, bak fra v. lege og søvnforsker Harald Hrubos-Strøm, botaniker Charlotte Sletten Bjørå og astrofysiker Jostein Riiser Kristiansen.

FOTO NRK/JEAN CHRISTINE CENA

– **Vi så** at du brant for faget. Det smittet over på oss, sier Torkild Jemterud om sin favorittlærer Tore Isaksen.

jobbet jeg med faget og diskuterte med lærerteamet rundt meg. Det var min metode, sier han.

For å gjøre undervisningen litt morsommere brukte han tidsskriftet Illustrert Vitenskap.

– Elevene fikk i oppgave å velge artikler de syntes var spennende. Naturfag er et fag som vekker nysgjerrighet. Jo mer du jobber med faget, jo mer finner du ut at du ikke kan. Det vekker lysten til å vite mer.

Han mener mange lærere glemmer dialogen i klasserommet.

– En del lærere reflekterer for lite med elevene rundt fagstoffet. Når lærere mener at stoffet er for vanskelig for noen, og at det er utfordrende å differensiere, glemmer de hvor mye de som er faglig svake kan lære av å lytte til reflekterte tanker. Elever kan lære mye av samtalene i et klasserom.

Fikk et helt nytt syn på matematikk

For eleven Torkild ble det matematikk- og fysikkstudier ved Universitetet i Oslo etter videregående.

Det var ingen selvfølge.

– Da du fortalte om den matematikkdiraktikken, tenkte jeg på matematikktimene på barnetrinnet. De handlet mye om å ramse opp gangetabellen på kortest mulig tid. Jeg har aldri vært god til å pugge, og regnet litt treigt. Så da vi i sjette klasse skulle øve oss på å få standpunkt-karakterer, fikk jeg Lite godt. Og jeg mener nå at den karakteren ikke hadde noe med faget matematikk å gjøre, men med faget pugging, sier han, og fortsetter:

– Det fikk meg til å tro at jeg var dårlig i matematikk, noe jeg fortsatte å tro i ungdomsskolen og på videregående. Den dårlige karakteren førte også til at jeg fulgte dårlig med.

– Likevel valgte du å studere realfag på universitetet?

– Jeg valgte fysikk på videregående, og da var matematikk et nødvendig onde. Men det var først på universitetet jeg skjønnte hva jeg manglet. Da åpnet det seg en fantastisk ny verden.

Tore mener at man godt kan kartlegge hva en

elev må jobbe med, men at lærere ikke må leneseg for mye på karakterene.

– Man må lære gangetabellen, men også drive med undring i matematikkfaget. Først når man får bekreftet at man kan noe, får man lyst til å lære mer, sier han.

– Det er spennende med skoler som innfører karakterfri hverdag nå. Da må lærerne virkelig jobbe med fagene, og se hva som motiverer.

Nå har hans egen tidligere elev jobben å plukke ut naturfagsspørsmål fra vitebegjærlige lyttere og seere, for så å få forskere til å formidle fakta, forståelig og underholdende.

– Da jeg skulle lage et program om Albert Einstein, i forbindelse med at relativitetsteorien fylte 100 år i 2016, så jeg for meg hvordan jeg selv var som 14-åring. Jeg var ikke opptatt av årstall og fakta, men av historien bak. Hvem var egentlig Einstein, sier Torkild.

– Jeg kan være tøff i klypa når det trengs, vedgår Hans Fredrik Grøvan. Med jerngrep og bløte konsonanter pressa han fram flere lærerstillinger.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

Denne våren jaktes det lærere som aldri før. Ved skolestart i august skjerpes normen for elever per lærer. 15 elever for hver lærer opp til fjerde trinn og 20 elever videre oppover i grunnskolen er den nye normen. Derfor må skolesjefer og rektorer over hele landet få flere lærere inn i skolene sine.

KrF-ere: – Det var Grøvan som pressa

En ny lærernorm i skolen var betingelsen for at Kristelig Folkeparti skulle støtte regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018. Prislappen i budsjettet for det året var 200 millioner kroner. Høyre hadde argumentert mot en slik norm i valgkampen, og Arbeiderpartiet hadde tatt klart standpunkt mot.

Fra sin vippeposisjon mellom de politiske blokkene på Stortinget fikk Kristelig Folkeparti likevel fram den lærernormen SV har ønska seg, men ikke klart å fikse på de åtte åra partiet hadde kunnskapsministeren.

– Det var Grøvan som pressa, sier kilder i Kristelig Folkeparti åpent, i alle fall når de får være anonyme.

Sjøl kaller Hans Fredrik Grøvan den nye lærernormen for den viktigste skolepolitiske reformen i vårt århundre.

– Så langt, presiserer han, mens vi sitter på

● Hans Fredrik Grøvan (65)

Fast stortingsrepresentant for Vest-Agder Kristelig Folkeparti siden 2013. Lærerutdanning, hovedfag i pedagogikk. Har arbeida som grunnskolelærer, lærerutdanner og rektor.

Med jerngrep for mykere skole

Erlík Kaffe i Oslo, et drøyt steinkast fra Stortinget. Her får folk fra gatemiljøet i hovedstaden erfare arbeidsliv.

Tillitvekkende og sta

Johan Ekland i Lyngdal Arbeiderparti er ikke overraska over at Grøvan forhandla fram reformen. De to har møttes til dyst både i Lyngdal kommunestyre, der Grøvan var ordfører i åtte år, og i

Hans Fredrik Grøvan får æren for den nye lærernormen. Han kaller sjøl normen for den viktigste skolepolitiske reformen i vårt århundre.

selskapet Agder energi. Der var Grøvan styreleder og Ekeland representant for de ansatte. 30 Agderkommuner er medeiere i Agder Energi.

– Han gir seg aldri. I forhandlinger. Der andre hadde resignert, der bare fortsetter og fortsetter han. Samtidig er han svært sympatisk. Kombinasjonen av stahet og evnen til å inngi tillit gjør han til en dyktig politiker, sier Ekeland.

– Jeg har jo vært lærer, i grunnskole og i lærer-

utdanning, i tjue år, sier Hans Fredrik Grøvan.

– Jeg veit at får en lærer for mange elever, blir arbeidsdagen for krevende. Det vi forhandla om, var en kvalitetsøkning i norsk skole. En bedre hverdag for barna. Det handler også om synet på hva skole skal være. For oss er det en skole som skal utvikle hele mennesket, som skal legge vekt på danning og mestring. Da trengs det flere lærere, sier han, og fortsetter:

«Jeg har jo vært lærer, i grunnskole og i lærerutdanning, i tjue år. Jeg veit at får en lærer for mange elever, blir arbeidsdagen for krevende.»

>

– Vi brukte makta vår godt i forhandlingene. Alle de tre andre partia var imot. Men er jeg overbevist om at det er gode, saklige argument for mitt standpunkt, da kan jeg som sagt være hard. Denne gangen hadde vi også lærerne med oss, sier han.

Dagen før vårt møte på Erlik Kaffe var det lagt ut ny meningsmåling. Den viste at hadde det vært stortingsvalg nå, ville ikke Hans Fredrik Grøvan kunnet fortsette som stortingsrepresentant. KrFs stortingsgruppe ville blitt redusert fra dagens åtte representanter til én. Innføring av lærernormen var en stor politisk seier som berører store grupper. Men den vises ikke i større oppslutning om partiet. En meningsmåling i januar 2000 ville gitt Kristelig Folkeparti 25 representanter. Siden har det gått rakt nedover.

– *Er du fornøyd med den politiske uttellinga for denne seieren?*

– Det nytter ikke å bli grinete. Men litt oppgitt, det blir jeg, vedgår Grøvan.

Verken blått eller rødt samarbeid

– Vi har ikke klart å høste av våre seire, konstaterer han.

Her føyer ny lærernorm seg inn i ei rekke av andre seire, ifølge Grøvan. Han viser for eksempel til statsbudsjettet i 2014.

– Det var et budsjett med store usosiale kutt. Her fikk vi retta opp mye. Vi har også fått gjennom viktige tiltak mot barnefattigdom. Men dette er blitt absorbert av regjeringa. Vi har ikke klart å holde eierskapet til våre seire, sier han, og fortsetter:

– Dermed oppsto behovet for å gå inn i en regjering. Problemet var bare hvilken. Usikkerheten rundt det gjorde at vi førte en dårlig valgkamp i 2017. I hvert fall var det slik jeg opplevde det på Sørlandet. Der skapte dette stor skepsis, sier Grøvan.

Da konflikten toppa seg i høst, var han blant dem som meinte partiet burde fortsette som før og ikke gå inn i verken den sittende regjeringa eller i en regjering med statsminister fra Arbeiderpartiet.

– *Hva synes du om at dere nå er med i ei regjering som vil fjerne fotoboksene på veiene, noe som med svært stor sannsynlighet vil føre til mer trafikkdød og flere store trafikkskader?*

– Det står i regjeringsavtalen at boksene skal kunne fjernes, men det må jo bare ikke skje. Det kommer ikke til å skje, sier han.

– Men jeg er jo temmelig sikker på at folk oppfatter oss som et parti på de svakes side, et parti som vil redusere fattigdommen i verden, fortsetter han.

– *Utdanning for sosial utjamning er blitt en ambisjon*

«Vi har ikke klart å høste av våre seire.»

det nå er politisk enighet om. Har vi lyktes?

Den store mannen slår ut med armene og rister kraftig på hodet.

– Vi har et utdanningssystem som reproducerer ulikhet, konstaterer han.

– *Hvorfor får vi ikke en slutt på det, når alle vil?*

Han rister på hodet igjen, mer oppgitt nå,

– Det er vel ingen land som har lyktes fullt ut, sier han, og fortsetter.

– Det vi har klart, er å utvikle det sosiale fellesskapet i skolen. Mangfold, deltakelse og toleranse er blitt stadig sterkere vektlagt. Da jeg gikk på ungdomsskolen, var vi delt på ulike nivåer i flere fag. Og jeg har tro på fagfornyelsen og de nye fagplanene som nå er lagt fram. De åpner for mer leik og mer praktisk tilnærming, og de gir lærerne større metodisk frihet. Dette er noe anna enn detaljstyringa i Kunnskapsløftet, den forrige utdanningsreformen, sier han.

En halv banning

Snart skal jeg spørre om hvordan ambisjonen om en skole med mangfold og toleranse harmonerer med hans aktivitet i Misjonssambandet. Det driver 12 grunnskoler, 15 videregående skoler og 33 barnehager. Men før det skal historien om da Hans Fredrik Grøvan nesten banna, fortelles:

Vi er tilbake hos Ap-politiker Johan Ekeland på Sørlandet, og til tida da Grøvan både var ordfører og styre-leder i Agder Energi. Om dagen hadde Ekeland vært på fagforeningsmøte i Kristiansand. Der var blitt enighet om at arbeidstakerrepresentanten i styret for Agder Energi skulle gå inn for at eierne i selskapet, som var kommunene, skulle få redusert sine inntekter til fordel for økt lønn til de ansatte. Om kvelden var det møte i Lyngdal kommunestyre. Der skulle det vedtas å bygge nytt kulturhus. Men uten inntektene fra Agder Energi ville det ikke være penger til noe hus.

– Grøvan kom farende og brølte: Hva er det du driver med i Kristiansand, jeg blir så for ..., men der brøt han av og begynte å le i stedet, forteller Ekeland, som ikke fikk gjennomslag for sitt forslag om økte lønninger.

Grøvan rødmer lett, tar en slurk kaffe og bekrefter at historien er sann.

– *Men altså, hvordan henger mangfold, toleranse og private religiøse skoler sammen?*

– Poenget med disse skolene er ikke å kristne Norge, men de skal være med og gjøre Norge til et varmt, inkluderende samfunn. Jeg tror elevene i de fleste av disse skolene representerer et bredt tverrsnitt av elevgruppa i området de holder til. Foreldre søker ofte barna dit fordi det er små sko-

Hans Fredrik Grøvan sitter ikke trygt på Stortinget. Hadde dagens meningsmålinger vært valgresultat, hadde han mista plassen sin.

– **Jeg har tro** på fagfornyelsen og de nye fagplanene, sier Hans Fredrik Grøvan.

ler med nærhet og oversikt.

– *Du er også leder av Israels Venner på Stortinget. Mange assosierer ikke den organisasjonen med mangfold og toleranse?*

– Mitt engasjement for Israel stammer fra månedene i kibbutz rett etter gymnaset, begynner han, og fortsetter:

– Målet er fred i Midtøsten. Fred skapes mellom parter som sammen finner gode løsninger. Det betyr at det må finnes gode løsninger for israelere og for palestinere, for de skal bo der alle. I Israels Venner prøver vi å skaffe tilslutning til det eneste demokratiet i Midtøsten, og midler slik at de palestinske myndigheter kan bygge opp et samfunn som kan være med og skape fred.

– Israel er i dag utsatt for isolasjon og boikott. Men det som trengs, er relasjoner. Vi må rive ned barrierer, ikke bygge dem opp, sier lederen.

– **Han hadde bestemt seg**

At Hans Fredrik Grøvan i 2013 inntok førsteplassen på KrF Vest-Agders liste til stortingsvalget var et resultat av kampvotering mellom ham og daværende nestleder i partiet Dagrun Eriksen.

– Det var jeg som introduserte lærernormen på

partiets landsmøte i 2009, forteller Eriksen, som nå er ute av politikken.

– Jeg er stolt av at Hans Fredrik tar arven videre og imponert over at han har fått det igjennom, fortsetter hun.

– Samtidig legger jeg ikke skjul på at nominasjonsprosessen var svært tung. Jeg merka tidlig at han hadde bestemt seg for at førsteplassen skulle være hans. Og han fikk det som han ville, sier Dagrun Eriksen.

Lærer skulle han ikke bli

Han var 14 år da han ble politisk interessert. Det førte ham inn i Kristelig Folkepartis Ungdom.

– Det begynte med politikken. Lærer skulle jeg ikke bli, sier Hans Fredrik Grøvan.

Og som så mange politisk interesserte ungdommer var framtidsplanen hans å studere statsvitenskap.

– Men det gikk ikke å begynne et studium i statsvitenskap i vårsemesteret. Og det første halvåret etter videregående var jeg på interrail og som sagt i kibbutz. Dermed havna jeg på et forsøksopplegg med toårig lærerutdanning i Kristiansand, mest fordi det passa med tida. Så bar det til lærer-

jobb i Lenvik kommune i Troms. Vi, for nå var jeg gift, skulle bare være der ei kort tid, men det ble åtte år. Jeg studerte pedagogikk hovedfag ved sida av jobben, og utvikla en drøm om å undervise i lærerutdanninga.

Den ble realisert først i Alta og så ved Norsk Lærerkademi i Bergen.

– Deretter kom ønsket om å komme nærmere praksisfeltet tilbake, forteller han.

To ting skjedde. Det ene var at rektorstilling på ungdomsskolen i Lyngdal ble ledig. Det andre var en mulighet til å ta over farens barndomshjem, gården Grøvan i Lyngdal.

– Jeg er født og oppvokst i Kristiansand. Men i alle ferier var vi på Grøvan, som min onkel dreiv. Det var eventyret for meg å være der. Da vi fikk tilbud om å overta stedet, slo vi til, forteller han om hvordan han blei lyngdøl i modne år.

Jorda er leid bort. Bonde er han ikke.

– Men jeg hogger ved. Det legger jeg mye energi og tilfredsstillelse i. Jeg kan som sagt være hard i klypa når jeg må, sier Hans Fredrik Grøvan.

Elever på barrikadene i 100 år

I 1986 aksjonerte Norges gymnasiastsamband mot overfylte klasserom. Over tretti år senere ble lærernormen vedtatt. Elever har protestert, aksjonert og vunnet fram. Derfor gir de seg ikke.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I år ble et trippeljubileum feiret på Elevtinget. Det er 100 år siden Norges første elevråd ble etablert, og 60 år siden Norges Gymnasiastsamband (NGS) ble stiftet. Og Elevorganisasjonen fylte 20 år i år.

I sin åpningstale til Elevtinget sa nåværende leder Agathe Waage: – Elevene på Hartvig Nissen pikeskole i Oslo la grunnlaget for dagens elevråd. De dannet det første i 1919. Den gangen var det en radikal tanke. Bakgrunnen for at elevrådene ble stiftet, var følelsen av å bli overkjørt av de voksne.

Som leder i Bergen mobiliserte Waage til kamp mot fraværsgrensen i 2016.

– Det var utrolig å oppleve elevengasjementet som blomstret frem. Sammen med Sosialistisk Ungdom planla vi elevstreiker i Hordaland. Da hele Torgallmenningen i Bergen sentrum ble fylt av sinte elever den maidagen i 2016, kjente jeg virkelig at dette er grunnen til at jeg stilte til vervet som fylkesleder. Elevene møtte opp for å fortelle daværende kunnskapsminister, Torbjørn Røe Isaksen, at han måtte lære seg å lytte til elevene, ikke bare når det passet ham, sier Waage.

Fra talerstolen på Elevtinget oppfordret Waage dessuten til å delta i ungdomsopprøret som ble startet av den svenske klimaaktivisten Greta Thunberg. Ifølge Natur og Ungdom deltok 40.000 ungdommer i klimastreik på 70 steder i Norge 13. mars.

Aksjonerte for lærernorm i 1986

I november 2017 ble lærernormen vedtatt i Stortinget. Men kampen mot overfylte klasserom er ikke ny. En fredag i august 1986 oppfordret Norges Gymnasiastsamband til boikottaksjon.

– 15.000 elever i den videregående skolen nektet å delta i undervisningen i protest mot høye elevtall i klassene, opplyste sentralstyremedlem Tore Evang i Norges Gymnasiastsamband (NGS) til NTB i 1986.

Evang er i dag pilot og bor med familien sin i Sverige. På spørsmål fra Utdanning om aksjonen, sier han: – Mange av sakene vi kjempet for i NGS, var uavhengig av kostnad. Vi syntes utdanning burde være en investering og ikke en utgift. Erna Solberg er jo selv tidligere styremedlem i NGS, så jeg tror det var helt greit for henne å gå med på lærernormen. Lærertetthet er en viktig sak for bedre mulighet for elevene til å lære, men like viktig er arbeidsmiljøet for både lærere og elever, sier han.

Noen av elevene aksjonerte i en time, mens andre boikottet undervisningen hele dagen. Ifølge Evang ble bare 5000 elever oppfordret til å delta. Så mange gikk i klasser med mer enn 27 elever. Men ved flere skoler deltok alle elever på de allmennfaglige linjene, viste en oversikt NGS samlet inn.

– Vi ville markere vår misnøye med departementet. Flere enn 27 elever i klassene betyr dårligere undervisning, og vår aksjon var en støtte til medlemmene i Norsk undervisningsforbund (NUFO) som aksjonerte tidligere i denne uka, uttalte Evang som satt i styret. Leder var Ola Peter Gjessing, i dag bydelspolitiker for Høyre i Oslo.

Daværende kirke- og undervisningsminister Kirsti Kolle Grøndahl fikk overrakt en løpeseddel av elevene utenfor regjeringskvartalet. Hun ga elevene skriftlig beskjed om at departementet ikke kunne garantere en øvre grense på 27 elever høsten etter, slik NGS og medlemmene i Norsk Undervisningsforbund (NUFO) krevde.

– Vi kjempet også for mange saker av ideologiske grunner, sier Evang. Han var leder for Operasjon Dagsverk. Det året gikk pengene til skole for elever i Afghanistan. Evang reiste selv ned med OD.

Ola Peter Gjessing (foran) og elever fra Norges Gymnasiastsamband demonstrerer 22. august 1986 utenfor Nationaltheatret mot for mange elever per skoleklasse. De krevde maksimum 27 elever per klasse.

FOTO FRODE PEDERSEN, AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

Boikott av nasjonale prøver

I april 2004 gikk Elevorganisasjonen ut og oppfordret til boikott av de nasjonale prøvene, som ble innført under utdanningsminister Kristin Clemet (H). Som motreaksjon truet hun elevene med nedsatt ordenskarakter. Året etter fortsatte bråket.

– Elever som boikotter de nasjonale prøvene kan få nedsatt standpunkt karakter. Boikott av de nasjonale prøvene betyr at elever boikotter sin egen utdanning, uttalte Kristin Clemet til NTB.

Hun kalte boikottaksjonen et tillitsbrudd fra Elevorganisasjonen, ettersom Elevorganisasjonen hadde deltatt i utformingen av de nasjonale prøvene for 2005. Daværende leder Solveig Tesdal kalte det en provokasjon fra Clemet, og hun mente elevene hadde liten innflytelse over utformingen av prøvene.

Gratis lærebøker

Både i 2002 og i 2004 demonstrerte elever for gratis lærebøker i videregående skole. Høsten 2005 lanserte Jens Stoltenberg (Ap) en pakke på seks punkter for å bedre forholdene for elever i videregående skole. Det første punktet var gratis skolebøker til elever i videregående.

Jens Stoltenberg har i likhet med Erna Solberg en fortid som sentralstyremedlem i NGS. Som statsminister fikk han gjennomslag for gratis lærebøker i videregående skole.

Elever ved videregående skoler i Oslo demonstrerte mot kostbare skolebøker 26. august 1998. Her trenger demonstranter seg inn i Kirke- og undervisningsdepartementet. **FOTO** ROAR VESTAD, NTB PLUSS / NTB SCANPIX

I forbindelse med Utdannings 150 års jubileum tar vi et historisk tilbakeblikk på utviklingen i norsk skole.

Årets åttende utgave vil i sin helhet være viet jubileet.

Tips oss!

Har du noen minner fra jobben eller bladet som du vil dele med oss?

redaksjonen@utdanningsnytt.no

#Utdanning150
@utdanningsnytt.no

Bakgrunnen for jubileet er etableringen av Norsk Skoletidende av Nils Christian Egede Hertzberg i 1869.

I 1934 ble Norsk Skoletidende slått sammen med Skolebladet til Norsk Skoleblad, og i 2002 ble Skolefokus og Norsk Skoleblad slått sammen til dagens Utdanning.

Tviler på **timetiltak**

Fire tiltak skal sikre elevene i videregående det antallet undervisningstimer de har krav på. Men lærerorganisasjonene tviler på at det er nok.

TEKST Hans Joseph Skjong | hs@utdanningsnytt.no

– **Det blir en del skritt** her hver dag, sier lærer og tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Åge Hvitstein og svinger rundt et nytt hjørne, ned enda en gang på Sandefjord videregående skole.

Skolen er landets største, med nesten 2000 elever. Nå er de gått hjem for dagen, etter fem, kanskje seks timers undervisning. Men når de går ut av døra etter endt skoleår, gjenstår det å se om de har fått det antallet timer de skal ha. Ifølge en rapport fra Nordisk Institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) fra 2016 sier rundt

én av ti skolelærere at de planlegger at elevene får færre timer enn læreplanen tilsier. Det betyr at rundt 20.000 elever blir berørt årlig. Blant årsakene er idrettsdager, Operasjon Dagsverk, utflukter, Den kulturelle skolesekken og lærerfravær, men flest timer faller bort på grunn av eksamensperioden.

Hvitstein viser frem timeoversikten i læringsplattformen Skolearena. Der står det at han skal ha 130 timer undervisning i historie, mens læreplanen sier 140 timer.

– Dette rammer de svakeste elevene, mener han.

Fire tiltak skal sikre at elever i videregående skole får undervisningstidene de har krav på. Men lærerorganisasjonene tviler på at det er nok, og mener det er et problem at skoleledere planlegger med for få timer.

ILL. FOTO FINNFRANSEN/RITZAU/NTB SCANPIX

● Dette er de fire forslagene

1. En komprimert eksamensperiode som oppnås ved at eksamen i alle trekkfag for videregående trinn 3 gjennomføres på to eksamensdager og at det lages to alternative oppgavesett i de sentrale programfagene.
2. Flytte eksamenstrekket noen uker tidligere i skoleåret for å gjøre det lettere for skolene å planlegge undervisningstiden for elevene.
3. Endre reglene om standpunkt karakter slik at standpunkt karakter ikke må være satt før lokalt gitt eksamen.
4. Endre kravene til skoleårets lengde for å muliggjøre at all opplæring gjennomføres før eksamensperioden slik at regelverket ikke er til hinder for gode, komprimerte løsninger lokalt.

Åge Hvitstein mener skoleledelsen ved Sandefjord videregående skole bevisst planlegger med for få undervisningstimer. – Dette rammer de svakeste elevene, sier han.

FOTO HANS SKJONG

Fire tiltaksforslag

Regjeringen håper at en ny organisering av skoleåret i videregående skal endre dette. I høst sendte Utdanningsdirektoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet ut fire forslag til tiltak de mener kan frigjøre tid. Forslagene går ut på å komprimere eksamensperioden, trekke eksamen tidligere, slik at det blir enklere for skolene å planlegge undervisningstiden, endre reglene for når standpunkt karakterene settes og endre kravene til skoleårets lengde, slik at all opplæring gjennomføres før eksamensperioden (se faktaboks).

Da høringsfristen gikk ut 21. mars, var det kommet 250 svar, mange av dem positive. Men selv om lærerorganisasjonene mener dette er endringer i riktig retning, tror de fortsatt ikke elevene vil få undervisningen de har krav på.

– Jeg tviler på at det vil hjelpe nok, sier Thom

Jambak, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og tidligere lærer i videregående.

Han får støtte av Rita Helgesen, leder for Norsk Lektorlag.

– Vi vet at en del rektorer systematisk kutter lærernes ressurser. Og da er det veldig vanskelig å nå målet om at elevene skal få det timetallet de har krav på i fagene, sier hun.

– For få lærere

NIFU-rapporten peker på det samme. Ifølge den planlegger én av ti skoleledere med færre timer enn elevene har krav på. På den måten får de budsjettet til å gå i balanse.

Jambak mener at flere skoler ansetter færre lærere enn de egentlig trenger. Ved å planlegge med færre undervisningstimer får skoleledere timer «til overs» som læreren «skylder» skolen.

De timene kan for eksempel brukes til at læreren underviser i et mindre fellesfag på yrkesfag eller vikarierer.

Rita Helgesen sier at når det kuttes fem-seks prosent i timer, må man løpe fortere på jobb.

– Du får fem-seks prosent mindre tid, samtidig som du får fem-seks prosent mer å gjøre.

Lærer Åge Hvitstein mener ledelsen ved hans skole flatt kutter sju prosent av undervisningstidene. Han forteller at lærerne må ta andre småfag eller være vikar.

– Det blir masse merarbeid, selv om stillingsbrøken min fortsatt er 100 prosent. 32 elever ekstra i et fag betyr 32 flere elevsamtaler, mange flere prøver å rette, foreldremøter og planlegging til timene, sier han.

I tillegg vil elever som har fått 130 timers undervisning, «konkurrere» på eksamen mot >

«Jeg har hørt argumentet om at en idrettsdag kan være relevant for mange fag. Men jeg tviler på at den er så relevant for historiefaget.»

Åge Hvitstein, lærer og tillitsvalgt ved Sandefjord videregående skole

elever fra andre skoler som kan ha fått de timene som de skal ha.

Hvitstein mener timekuttet egentlig betyr at skolen mangler lærere.

– Etter mitt syn mangler det mellom 20 og 30 lærere ved skolen.

– *De fleste skoler har stramme budsjetter. Er ikke dette et eksempel på skoleledelsen gjør det beste de kan med midlene de har?*

– Rektor er jo lojal mot fylket og gjør jobben han er satt til å gjøre. Men når de klarer seg med midlene de får, signaliserer man jo også at man greier seg med det budsjettet, sier han.

– Og jeg har hørt argumentet om at en idrettsdag kan være relevant for mange fag. Men jeg tviler på at den er så relevant for historiefaget.

Elevene skal ha årstimetallet

Harald Møller er rektor ved Sandefjord videregående skole. Han sier at elevene skal ha sitt årstimetall.

– Der er vi helt enige med organisasjonene. Men det er samtidig slått fast at det ikke er et en-til-en-forhold mellom elevenes rettmessige krav til timer og lærernes undervisning i det samme faget, sier han og legger til:

Elevorganisasjonen er kritisk til å komprimere eksamensperioden til fem dager. Musikk elev Sindre Lysebu ved Sandefjord videregående skole frykter dette tiltaket i verste fall kan føre til større psykisk press på elevene.

FOTO: HANS SKJONG

Positive til tidligere eksamenstrekk

Både Utdanningsforbundet og Elevorganisasjonen er positive til at eksamen trekkes tidligere enn i dag.

Ifølge Elevorganisasjonen kan et slikt tiltak gjøre det lettere for elevene å forstå hva de skal lære før eksamen.

Utdanningsforbundet skriver i sitt hørings svar at det vil gjøre det lettere å planlegge undervisningen. Men forbundet advarer også om at det

kan føre til at fagene som blir trukket til eksamen prioriteres i undervisningen på bekostning av andre fag.

Spør om undervisningstimer

En annen kime til uenighet er hva en undervisningstime skal defineres som. Skolenes Landsforbund er skuffet over at det selv etter høringen ikke vil være enighet om hva en undervisningstime skal inneholde.

– Vi ønsker en avklaring om hva opplæring skal være, sier nestleder Chris Gøran Holstad.

Elevorganisasjonens (EO) påtroppende leder Alida D'Agostino er imidlertid klar på hva en time skal være.

– En undervisningstime skal være når læreren er til stede i klasserommet sitt med elevene, sier hun.

EO er for øvrig kritiske til å komprimere eksamensperioden til fem dager. De mener at eleven «vil få mindre tid til å fordype seg i den enkelte eksamen», slik de har svart i høringen.

Kunnskapsdepartementet:

– Kan bidra til at elevene får undervisningen de har krav på

De fire tiltakene som har vært på høring, vil kunne legge til rette for en bedre utnyttelse av skoleåret, mener Kunnskapsdepartementet.

– Vi mener det vil bidra til at elevene får den undervisningen de har krav på. I høringen har vi også bedt om innspill til andre endringer som kan bidra til bedre muligheter for skolene til å planlegge skoleåret, skriver statssekretær Tom Erlend Skaug (H) i en e-post.

Han understreker at læreplanene er forskrifter, og at skolene er pålagt å følge disse.

– Det er med andre ord ikke greit å planlegge med at elevene skal ha mindre tid til opplæring enn det de har krav på, skriver han, og legger til at «vi vet at det er sammensatte årsaker til dagens utfordringer».

Ifølge Skaug er det per i dag ikke aktuelt å foreslå en definisjon i loven av hva en undervisningstime skal være.

– Jeg mener det skal være rom for alternative dager som idrettsdager og Operasjon Dagsverk-dager innenfor dagens rammer. Jeg har tillit til at de enkelte skolene finner gode løsninger, i samarbeid mellom skoleleder og lærerne, sier han.

Rektor Harald Møller ved Sandefjord videregående skole avviser at skolene planlegger at timer skal falle bort.
– Men vi planlegger at en del andre aktiviteter kommer inn, sier han.

FOTO ARIEL FOTO

– Det skyldes at det er en rekke aktiviteter som er med å bygge opp under fagene, men hvor lærerne ikke er inne og underviser i klasserommet. Det kan være en aktivitetsdag, eksamensdager eller ekskursjoner, sier han.

– Åge Hvitstein problematiserer hvor vidt idrettsdager er relevant for historie.

– En idrettsdag vil ikke være relevant for alle fag, men vi tenker at det i det store hele og vil gå opp. Andre ekskursjoner vil være relevante for andre fag. Når vi har gått inn og sett på dette, mener vi at elevene får det rettmessige timetallet de skal ha, sier han.

Han avviser at skolen planlegger for at timer skal falle bort.

– Men vi planlegger at en del andre aktiviteter kommer inn, sier han.

Bruker lærerressursene

På spørsmål om det egentlig mangler lærere, svarer Møller at det «handler om å bruke den rammeoverføringen vi har, mest mulig effektivt».

– Vi bruker lærerressursene til delingstimer, støttetimer, og til en rekke andre tiltak. Det vi vinner et sted, bruker vi i klasserommet et annet sted.

Han sier at noen lærere vil få flere grupper å forholde seg til, mens andre kan få færre.

– Jeg sier ikke at vi treffer på merket i alle tilfeller. Vi kan ende opp med at noen elever får noen flere timer, og noen får litt færre.

Assisterende fylkesdirektør for utdanning i Vestfold fylkeskommune, Hans Kristian Voje, mener det går greit å få til nok undervisningstimer på videregående trinn 1 og på yrkesfag.

– Men på vg2 og vg3 i de studiespesialiserende utdanningsprogrammene er det mer utfordrende, sier han.

– Det har bakgrunn i at lærerne får regnet som undervisningstid de timene de faktisk underviser. Det er veldig krevende å oppfylle kravet til undervisningstimer i alle fag når skoleåret er 190 dager.

Leder i Skolelederforbundet, Stig Johannessen, sier han generelt ikke har fått noen signaler om at planlegging av færre undervisningstimer egentlig er skjult lærermangel.

– Timebygging som prinsipp handler om å planlegge bruken av alle lærerressursene på en best mulig måte, sier Johannessen.

En hardkokt studentskalle

Boken «Odd er et egg» ble godt mottatt av barnehagebarna. Ikke alle Vetles opplegg har fungert like godt.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Fem uker med praksis i Hof Barnehage i Vestfold er snart til ende. Barnehagelærerstudent Vetle Velstad trives godt i praksis, men overdose friskluft og små mennesker som skal ha oppmerksomhet merkes.

– Det er givende, men også slitsomt, sier barnehagelærerstudenten, som må innrømme at han gleder seg til å returnere til campus etter endt praksis.

Leder med støttehjul

Første gang Utdanning traff Vetle, var under immatrikuleringen i august i 2017. Da skulle han starte på barnehagelærerutdanningen ved campus Vestfold på Bakkenteigen ved Horten, ved det som nå heter Universitetet Sørøst-Norge.

Er man gode venner, er det utrolig hvor mange man kan presse inn i en lekebil. Her er det Ronja (t.v.), Andrine, Vetle og Nathaniel som tester ut bilen.

Andreårsstudenten har hatt flere praksisperioder i barnehage. Ett av kravene for å bestå praksis er null fravær.

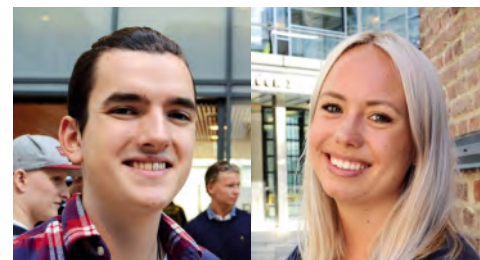
– Det er litt stress. I tillegg til å være i barnehagen skal en skrive logg for hver dag og ha et didaktisk opplegg som er i tråd med rammeplanen i barnehagen. Så skal dette evalueres.

Denne gangen har han også fått prøve seg som avdelingsleder en uke.

– Det var en bratt læringskurve. Jeg skulle plutselig bestemme over enkelte som hadde jobbet her omtrent like lenge som jeg har levd. Det ble en hektisk uke, jeg var virkelig ikke trygg på at jeg hadde fullt overblikk. Det å delegere oppgaver er heller ikke lett. Jeg ble tryggere på det etter hvert og ser på det som en god erfaring å ha med meg videre. Selv om det var litt som å sykle uten støttehjul uten å egentlig kunne sykle til å begynne med, forteller studenten på 22 år.

Hardkokt hode

I denne praksisperioden er det fokus på språk, tekst og matematikk. Vetle hadde tatt med seg noen bøker for å teste ulike opplegg på barna. Den ene var Lisa Aisatos bok: «Odd er et egg».

● Veien mot ferdig lærer

> Utdanning har avtalt med to lærerstudenter at vi skal følge dem gjennom hele studieløpet.

> Med ujevne mellomrom skal vi treffe Vetle Velstad og Ida Groven de neste årene og høre om studentlivet fra innsiden.

– Å være mann i barnehage gjør deg automatisk til et klatrestativ, sier Vetle Velstad med Lea hengende over skulderen. Nathaniel venter på å få hjelp med påkledningen.

– Den ble veldig godt mottatt. Da kunne vi også jobbe med form, i tillegg til tekst og språk. Som at Odds hode er rundt, men det er litt mer enn bare rundt; det er ovalt. Boka har jo også blitt til kortfilm, så da rigget vi til med kino. Det likte barna også godt, forteller Vetle.

Han er fast tilknyttet en av barnehagens fire avdelinger med 21 barn.

– I boka om Odd blir hodet hans hardkokt. Enkelte dager føler jeg hodet mitt koker så mye at det er nesten hardkokt på ettermiddagen. Når jeg kommer hjem etter endt arbeidsdag, orker jeg veldig lite.

Når ikke Vetle er i praksis, er han veldig aktiv. Til tider har han så mye på tapetet at moren må booke tid for å møte sønnen.

– Ja, det er ille. Vetle ler og rister på hodet.

– Jeg er jo bipolar og må passe meg. I vinter ble det litt mye, og jeg tappet meg selv for energi. Det hadde nok også innvirkning på at jeg fikk lyst til å avbryte studiene. Nå når snøen smelter og dagene blir lysere, er det lettere å være meg.

Abstrakt læring

Vetle har tvilt på om han har valgt riktig studium.

Han har bestemt seg for å fullføre, men har sjekket ut om det var mulig å skifte utdanningsløp.

– Ja, jeg har vært litt frem og tilbake. Enkelte av temaene vi har hatt, har føltes abstrakte. For eksempel skulle vi lage installasjoner, som barn skulle komme og se og ta på. Når jeg spurte hvorfor vi skulle lære dette, følte jeg ikke forklaringen var god nok. Det er vanskelig å holde motivasjonen oppe når en ikke skjønner hvorfor en skal lære ting og hvilken nytte en har av det en er med på.

I tillegg til fagene på barnehagelærerstudiet tar Vetle faget «Praktisk kommunikasjon og organisasjon». Dermed skal han ha tre eksamener nå i vår og produserer flere studiepoeng enn hva han er nødt til for å få omgjort lånet fra Lånekassen til stipend.

– Det føles mye mer matnyttig og konkret.

Monster og troll

Å fange noens interesse kan være krevende. Vetle hadde laget et opplegg rundt boken «Morkels alfabet» av Stian Hole. De skulle ha turdag, og Vetle hadde lagt ut lapper med beskjeder fra Morkel til barna. De begynte å fantasere om hvem Morkel var. Barna var sikre på at det var et monster.

– Da jeg viste dem boken, og han bare var en vanlig gutt, ble de skuffet. Jeg skulle ha latt dem fortsette å fantasere.

Vetle fortalte også barna eventyret om Askeladden som kappåt med trollet. Det var også en innertier.

– Men jeg redigerte bort selvmordet på slutten av eventyret og lot trollet spise så mye at han sovnet istedenfor.

Egen bedrift

Det er det å holde arrangementer for andre som fanger denne studentens interesser mest. Han var inntil ganske nylig kro- og kulturansvarlig i studentsamfunnet på campus.

– Jeg ga fra meg det vervet for å satse på mitt eget firma som arrangerer større og større event, fester, musikkarrangementer og eksamensfester. Jeg har startet opp firmaet Epsilon Events.

– Du har altså laget din egen ekstrajobb?

– Jeg har ikke tid til å sitte i sofaen, men jeg har ikke tjent en krone på dette ennå. Får håpe det blir litt etter hvert. I mai skal jeg blant annet booke konserter i Trondheim. Jeg er ikke redd for å ta på meg ansvar, og det er gode erfaringer å ha med seg. En skal både kunne planlegge og gjennomføre arrangementene.

– Det morsomste ved å studere er ikke studiene, det er student det er gøy å være, sier Vetle.

Uteskole med læringstrykk

Tre unger beinflyr tilbake fra treet der det henger et skilt med «feil». En sjølstendig sjel strener mot treet der skiltet med «rett» henger.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Alle fire springer med hver sin blomsterforma fluesmekker høyt heva. Sørpesnøen skvetter, sola skinner, og under oss breier Eiker-bygdene seg ut mellom høye åser.

Vi er en god kilometer overfor Stenseth skole i Nedre Eiker i Buskerud med ungene fra andre trinn. Her oppe, i skogkanten inn mot Finnemarka, holder de til hver bidige onsdag året rundt. Ikke bare når det er vårlig og varmt som nå. Slik har de hatt det siden skolestart i første klasse.

Det første som skjedde etter turen opp fra skolen og en liten drikkepause, var at lærerne Marianne Teigen og Morten Dokken delte ut lapper med fakta om dagens tema, som var kontinenter. Hvert fakta slutta med et spørsmål. Sjuåringene gikk sammen to og to og leste fakta og spørsmål høyt for hverandre, og svarte på hverandres spørsmål. Så bytta de lapper, slik at alle fikk hørt eller lest alle faktaene.

Stafett

Nå, mot slutten av dagen, er det kontinentstafett for fire lag. Marianne leser opp en påstand basert på faktalappene. Den som står for tur for hvert lag, må overveie om Marianne farer med fleip eller fakta når hun for eksempel påstår at Nilen er ei elv i Afrika, for så å sprinte bort til rett skilt, dun-dre fluesmekkeren i skiltet og returnere til laget. Den som kommer først tilbake til laget sitt etter å ha vært på rett skilt får en tørr makaroni, som markerer seier. Ungene gir alt; diskuterer, springer, roper, hopper og heier. Men når makaroniene skal telles opp til slutt, virker de svært lite interessert i å kåre vinnerlaget. De er mer opptatt av hva de skal finne på nå.

«Det blir så mye bedre leik»

En rundspørring om hvordan sjuåringene liker å ha uteskole, gir likelydende svar: Skole er best ute. Spørsmålet om hvorfor det er best, får også likely-

dende svar: Her kan vi leike.

– Dere kan jo leike nede på skolen også, i friminuttet? Også nå svarer ulike unger svært likt:

– Vi har mer plass her, og vi har morsommere ting å leike med. Det blir så mye bedre leik.

I Utedagen er det også lagt inn en lang leike-pause. Da får ungene stor frihet og kan fyke langt utafor øyesyn for lærerne. De bygger hytter i kratt og herjer i skogen. Historien fra i vinter da de fant knokler av et dødt rådyr, fortelles med stor fryd.

Målestokk: lærer

Denne dagen fant noen ut at de ville grave et stort høl i ei snøfonn som vårsola hadde glemt. Men hvor stort ble hølet til slutt? De valgte seg målestaven «lærer», og henta det de trengte. Morten Dokken klatra nedi. Ungene konstaterte at de hadde gravd et høl som var så godt som en lærer stort. Det var bare noen skulderblad som ikke fikk plass.

– Vårt inntrykk er også at frileiken blir mye bedre her enn i skolegården, sier Marianne Teigen.

I tillegg til mer plass og morsommere omgivelser trekker hun fram at barna blir godt kjent i uteskolen.

– Når vi jobber på denne måten, får ungene vist fram flere sider ved seg sjøl. I kunnskapsstafettene våre er det naturligvis en fordel å være faglig sterk. Men den som kan løpe fort, blir også attraktiv. Dette skaper tillit og kjennskap, som er viktig for leiken, sier hun.

– All ære til kvalitetsleik, men er ikke læringspresset i andre klasse så stort at det krever brorparten av skoletida?

– Vi meiner jo at vi har læring ute. Og vi tror at barna lærer mer når de er i bevegelse. Barn blir slitne av å sitte stille. De orker mer når de rører på seg. Når vi setter i gang med aktivitetene våre, er de ivrige og energiske. Ingenting tyder på at barna ikke lærer det de skal fordi vi er ute, sier Marianne Teigen, og fortsetter:

«Barn blir slitne av å sitte stille. De orker mer når de rører på seg.»

Marianne Teigen, lærer

Sang er en viktig del av uteskolen. Marianne Teigen er dirigent med polvotter.

– Vi trenger ikke assistent

– Vi har barn her som har sine utfordringer. Noen av utfordringene har utløst assistenttimer til barna. Men utedagen har vi valgt ikke å ha assistent. Her fungerer alt så greit at det ikke trengs. Assistenttimene brukes bedre nede på skolen.

– *Hvordan skolen skal komme særlig guttene bedre i møte, har vært mye diskutert i det siste. Er dette en måte?*

– Jeg tror at å bruke kroppen gir alle barn muligheter til å utvikle flere sider ved seg sjøl, sier Marianne Teigen.

Så blåser hun to støt i fløyta. Øyeblikkelig dukker det unger opp bak bakkekammen og fra skogholtet. Etter kort tid er alle samla i ring. Frileiken er slutt. Uten videre snikksnakk går de i gang med sangleiken «Per sjuspring». Så er det blant anna matematikk-stafett.

En fra hvert lag springer til depotet et stykke opp i bakken og henter to brikker. På den ene brikken står et tall under ti, på den andre et tall over. Deretter skal det springes tilbake til laget, som sammen skal regne ut summen. Så følger en rask sprint til Morten, som godkjenner eller ikke godkjenner svaret. Når svaret er godkjent, skal det hentes to brikker til. Laget som først er ferdig med depotet sitt, har vunnet. Igjen er konkurranseviljen på topp i alle lag, men ingen bryr seg om å registrere vinneren.

Engelsklotto, sang og dans

Ved dagens slutt har elevene også vært gjennom engelsklotto. To og to har fått et engelsk ord på en lapp. Så skal de finne det norske ordet. Det ligger på en annen lapp oppe på snøen. De har sunget masse og dansa elegant med tunge vinterstøvler. Ikke minst har de hatt en lang god matpause ved bålet.

– *Hva synes foreldra om at ungene er ute i all slags vær?*

– Vi er jo avhengig av at barna har gode klær og riktig utstyr. Siden vi har en del foreldre som ikke har norsk morsmål, har vi måttet være nøye med språkbruken. Å si at barna skal ha utebukse og tursekk, for eksempel, blir ikke umiddelbart forstått. Hva er forskjellen fra vanlig bukse og skolesekk?

Men det ordner seg med en telefonsamtale, sier Marianne.

Vi er på vei i et langt tog igjen, nedover denne gangen. Skravla går i smågruppene. Skoledagen er på hell.

Lærerstyrt prosjekt

Marianne Teigen og Morten Dokken deler andre trinn. Det er på i alt 27 elever. Flokken er delt i to klasser, men klassene samarbeider også når det ikke er uteskole.

Med to pedagoger i denne gruppa ligger de i forkant av den nye normen for antall elever per elev.

– *Er det relativt sett lave elevtallet en forutsetning for at dere kan jobbe på denne måten?*

– Nei! svarer Morten Dokken kontant.

– Å arbeide slik er en konsekvens av hva jeg som lærer velger å bruke tida mi på, sier han idet vi svinger inn på skoleplassen igjen.

Det er de to som sammen har utvikla uteskolen. Det er deres prosjekt, som bare de to på skolen følger.

Har rektors fulle tillit

– De har min fulle tillit, sier rektor Anlaug Marie Mork.

– Vi oppfordrer alle til å legge undervisning utendørs. Men det er bare de to som driver så intenst.

– *Blir det nok læring når barna er så mye ute?*

– Prosjektet er å kombinere det fysiske med det teoretiske og å knytte læring til bevegelse. De går jo ikke bare på tur og griller pølser én dag i uka. Både jeg og foreldra får rapport om uteskolen hver uke.

– *Hvis disse to lærerne vil drive på samme måte når ungene går i sjuende klasse, hva skjer da?*

– Da diskuterer vi det når tida kommer, sier Anlaug Marie Mork.

God investering

– Skolen bør bruke ulike arenaer og varierte metoder for å sikre best mulig læring, sier Elsa Westergård, førsteamanuensis ved Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger.

Så ivrige blir ungene når Morten Dokken har avslørt at neste aktivitet er matematikk.

Å legge ut tallrekker, prøve hverandre i faktakunnskaper eller holde engelsklotto kan alt sammen utføres ute.

– Med dagens krav til formell læring, kan det forsvares å bruke en hel dag til uteskole?

– Hvis det er et gjen-
nomtenkt, målretta opplegg for skoledagen, trenger ikke uteskole å gå ut over den formelle læringa. Å være ute kan tvert om gjøre det lettere å tilpasse undervisning og aktiviteter til ulike behov som de forskjellige elevene kan ha.

– Barna sier at det beste med uteskolen er at der får de til morsommere frileik enn de får til i skolegården. Er det en skoleoppgave å legge til rette for god frileik?

– Det kan være en svært fornuftig investering. Frileik kan være lystbetont og inkluderende. Slik kan den gi en et godt grunnlag for kjennskap, og med det trygghet blant barna. Det er mye læring i lek, sier Elsa Westergård.

Eksamensordningene vil bli evaluert i forbindelse med at læreplanene i skolen skal skiftes ut.

ILL. FOTO: INGAR STORFJELL / AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

Eksamensordningen kan bli endret

Alle som mener noe om hvordan sensur av eksamen skal foregå, kan snart komme med innspill til Utdanningsdirektoratet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Det er ikke planlagt spesifikke endringer i sensorordningen i forbindelse med fagfornyelsen. Men den nasjonale eksamensgruppen som Kunnskapsdepartementet har nedsatt, skal evaluere eksamensordningene. De vil kunne foreslå endringer. Det jobbes også med endringer i forskrift til opplæringsloven. Endringsforslagene sendes på høring i slutten av 2019 eller i begynnelsen av 2020.

– Elever har ulik tilgang til internett på eksamen. Vil det komme nasjonale retningslinjer?

– Vi har laget nasjonale føringer for bruk av nettbaserte hjelpemidler til eksamen, for både grunnskolen og videregående opplæring. De nasjonale føringene er noe sensorene skolerer i, sier Øystein Pedersen.

Han er eksamenskoordinator i Utdanningsdirektoratet (Udir), som skolerer alle sensorer på ungdomstrinnet og i videregående skole.

Pedersen forteller at Udir jobber med å fase inn en ny digital løsning for å gjennomføre eksamen og prøver fra og med høsten 2020. Det er ikke planlagt endringer i regelverket for klageadgang i forbindelse med fagfornyelsen.

I Vestfold settes det nå i gang et forsøk med filming av muntlig eksamen. Det gir elever rett

til å klage på muntlig. Ordningen gjennomføres for lokale eksamener, og fylkeskommunen har ansvar for sensur av disse eksamenene, opplyser Pedersen.

Uenighet om hjelpemidler

– Det er uenighet blant sensorene knyttet til bruk av internett på eksamen. Hvordan skal det takles?

– Det stemmer. I syv av fagene er det mulig å bruke internett under eksamen. En fersk evaluering viser at 62 prosent av sensorene mener at eksamen med fri og åpen tilgang til internett krever at vi tenker nytt om hvordan eksamensoppgavene blir utformet. Men vurderingskriteriene er tydelige.

Elevene svarer i evalueringen at de opplever internett som mer nyttig enn det sensorer og lærere gjør.

– Sensorer og lærere er mer usikre på elevers utbytte av internett på eksamen, sier Pedersen og legger til: – Det at sensorer og lærere er usikre, betyr ikke at de er mindre positive til bruk av internett i seg selv. Men de kan oppleve at elevene ikke får så god bruk for internett under eksamen. I de syv fagene velger elevene selv hva de vil bruke, sier Pedersen.

Han legger til at Udir jobber kontinuerlig med å kvalitetssikre eksamenssensuren.

4000 skal skolerer

Udir skolerer alle som skal være sensorer både på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Skoleringen gjennomføres noen dager etter eksamen. Fylkesmennene bistår i organiseringen.

– Sensorskoleringen er et heldagskurs for dem som skal sensurere eksamensbesvarelsene. Til vårens nasjonale eksamener gjennomfører vi over 70 sensorskoleringer for 4071 sensorer. De skal sensurere eksamen i 63 fag, åtte i grunnskolen og 55 i videregående opplæring, sier Øyvind Pedersen.

Skoleringene blir gjennomført i samarbeid med Fylkesmannen, som gjennomfører selve sensurarbeidet. Udir har ansvar for de nasjonale eksamenene, som er felles for hele landet. I tillegg finnes det lokale eksamener som hver enkelt fylkeskommune har ansvar for.

Bruker «oppmenn» som fageksperter

– Bør Udir lære opp «sensorspesialister» som kan veilede andre sensorer?

– Sensorer som deltar på våre skoleringer, blir egentlig «sensorspesialister». Noen av fylkesmennene arrangerer i tillegg vurderingssamlinger i sine regioner. Da bidrar vi i planleggingen og gjennomføringen av disse samlingene. Dette arbeidet er del av den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling, der vurderingskompetanse inngår, sier Pedersen.

Han sier at alle ledd i eksamensprosessen evalueres hvert år og at det jobbes med å forbedre oppgaveutvikling, gjennomføring og sensur, samt klagebehandling.

– For norskeksamen tredje året på videregående og for alle fag i grunnskolen, har vi i tillegg såkalte «oppmenn» som skolerer før eksamen starter. Oppmennene er fagpersoner med lang erfaring som sensorer, og som bistår oss med å skolere sensorer. Oppmennene er våre fageksperter, sier han.

Kjærsti fikk **unnskyldninger** fra tidligere elever

Kjærsti Floden (68) fortalte til Utdanning hvordan hun ble mobbet av elever i en årrekke. Nå har hun fått mange støtteerklæringer.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– **Jeg hadde sommerfugler** i magen før bladet kom ut. Selv om jeg ikke er på sosiale medier, regnet jeg med at noen kunne si noe negativt, forteller Kjærsti.

I forrige utgave av Utdanning fortalte Kjærsti Floden at hun i flere år ble mobbet av sine elever, som hadde funnet ut at hun har fobi mot sopp. De tegnet eller skrev sopp i oppgavesvar, eller på tavla. Noen elever ropte også etter henne i gangene og i skolegården.

– Fobi mot sopp er uvanlig. At en er redd for edderkopper eller torden, er kanskje lettere å forstå. Men for meg var fobien helt lammende. Jeg fikk behandling og ble delvis kurent, men mobbingen fortsatte. Jeg måtte skifte arbeidsplass.

Klem og ros

Etter at Kjærsti sto frem i Utdanning, har hun mottatt e-poster, sms og telefoner fra kjente og ukjente: – Jeg tar jo noen vikartimer nå også. En kollega er en av mine tidligere elever. Han klemte meg og ba om unnskyldning. Jeg kunne ikke huske at han hadde gjort noe, men han husket selv at han hadde vært med på noe og var veldig lei seg for det. Det varmer godt å få beklagelser og støtte.

Også de andre kollegaene på skolen har gitt henne bare godord, både for å stå frem og for at hun snakker om et nærmest tabubelagt tema.

– De synes også det var galt at jeg måtte bøye av og skifte jobb.

Støtte fra fjern og nær

Det kom også en e-post fra en mor.

– Hun hadde lest historien min og grått. Hun ville vite om barna hennes hadde plaget meg. Da skulle hun få dem til å beklage. Hennes barn

Tidligere elever, kolleger og foreldre har uttrykt sin støtte til Kjærsti Floden etter at hun fortalte om at hun hadde blitt mobbet av elevene. FOTO ERIK M. SUNDT

hadde ikke det, men det varmer jo at også foreldre skjønner at vi lærere er mennesker med følelser.

Folk hun knapt husker fra sin 46 års karriere i skolen, har sendt meldinger.

– Jeg fikk melding fra noen av dem jeg var sensor for på 1990-tallet. De husket meg som en flink sensor. Ting jeg knapt husker selv, har gjort godt inntrykk på andre.

Kjærsti hadde bestemt seg for å fortelle om mobbingen da hun ble pensjonist ved årsskiftet.

– Jeg hadde ikke gjort det hvis jeg var yngre. Det å fortelle om å ha blitt mobbet av sine elever, var ikke lett. Men nå er jeg veldig lettet og glad for at jeg gjorde det. Jeg er utrolig takknemlig for all støtten. Jeg hadde kanskje ventet å høre fra noen i kommunen, men de gjør det kanskje senere, sier Kjærsti Floden.

– Faglig flink

Utdanning har vært i kontakt med flere av Flodens tidligere elever. En av dem har sagt seg villig til å kommentere anonymt.

– Jeg hadde henne kun i enkeltfag. Hun var faglig flink og hadde klare regler. Flere lærere fikk hard medfart av elevene, særlig gjennom baksnakking, og hun var én av dem. Jeg ble overrasket over å lese at hun fikk problemer såpass sent. Da jeg leste overskriften, tenkte jeg umiddelbart at det var snakk om da jeg gikk på skolen. Det understreker vel det hun sa om at plagingen gikk i «arv» både blant søsken og i flere generasjoner. Fenomenet er viktig å belyse ytterligere, snarere enn karakteristikker av den enkelte læreren. Jeg vet ikke om det har vært spesielt for Trysil, men mobbing av både lærere og elever har vært et stort problem.

Vil **tape** titusener på å bytte studium

– Lærerstudenter går uansett i pluss

Forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (V) tror ikke et stipendkutt på 17.000 kroner per år vil stoppe studenter fra å skifte til lærerutdanning.

– Regjeringen har innført egne stipendordninger for dem som tar lærerutdanning. Det gjør at en lærerstudent, selv med et bytte fra et annet studium, vil gå i pluss ved å velge lærerutdanning.

Det er fordi det ekstra lånet veies opp av gode ordninger for nedskriving av lån for lærerstudenten, sier Nybø.

Hun peker på at den som fullfører en grunnskolelærer- eller lektorutdanning og jobber minst tre år som lærer, kan få slettet fra 50.000 til 160.000 kroner av studielånet.

– Vi ønsker at folk skal velge lærerutdanning, og disse økonomiske insentivene gjelder bare for

lærerutdanningene, sier Nybø.

– Hva ønsker dere å oppnå med at studenter taper penger på å bytte studieløp?

– Vi ønsker at studenter skal fullføre det de begynner på. Så vil det fortsatt være slik at ikke alle treffer med det første studievalget de gjør, men vi håper dette vil bidra til færre omvalg, sier Nybø.

– Mener du det er en fordel for en lærerstu-

Over fire av ti lærerstudenter studerte noe annet før de hoppet over til lærerutdanning. Nå vil regjeringen at et slikt valg skal kunne koste kommende lærerstudenter mye penger.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– **Som ung** trenger man litt tid til å finne ut hva man vil, sier Alva Amalie Eide, lærerstudent og lokallagsleder i Pedagogstudentene i Stavanger.

FOTO PRIVAT

– **Det er et tøft valg** å bytte studium. Hvis det i tillegg skal gi en økonomisk kostnad, er det enda vanskeligere, sier Alva Amalie Eide.

Hun hoppet av psykologistudiet etter to år, og går tredje året på grunnskolelærerutdanningen 1–7 ved Universitetet i Stavanger. Nå vil regjeringen at denne type studiebytte skal koste rundt 17.000 kroner i stipendkutt per år for studentene. To år på psykologistudiet for så å bytte studieløp vil i så fall føre til stipendkutt på rundt 34.000 kroner.

Regelendringen trer først i kraft til høsten, men en ny undersøkelse viser at den vil påvirke mange kommende lærerstudenter.

På oppdrag fra Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet har Respons Analyse gjennomført en spørreundersøkelse med svar fra nesten fem tusen lærerstudenter. Hele 44 prosent av dem studerte noe annet før de begynte på lærerutdanningen.

Alva Amalie Eide tror at om hun hadde blitt rammet av de nye reglene, kunne det ført til at hun isteden hadde valgt å fullføre psykologistudiet.

– I så fall ville jeg neppe hatt mulighet til å ta lærerutdanning etter det, og jeg hadde endt opp med et yrke jeg egentlig ikke ønsket, sier hun.

– Trenger tid til å finne ut hva man vil

Alva Amalie Eide hadde jobbet en del som lærervikar, noe hun elsket. Men hun hadde også jobbet hardt på videregående skole og gått ut med toppkarakterer.

– Jeg tenkte da at jeg måtte utnytte de karakterene og studere noe som var vanskelig å komme inn på. Derfor fortsatte jeg også på psykologi i to år, men jeg fant etter hvert ut at jeg savnet lærerjobben, sier Eide.

Hun skjønte at det var lærer hun egentlig ville

bli, og hun mener det er feil at staten skal straffe unge som bruker litt tid på å finne ut hvilken vei de ønsker å gå.

– Man bør i alle fall ikke tvinge folk til å fullføre et studieløp som ender opp med at de går ut i et yrke de ikke vil jobbe i. Som ung trenger man litt tid til å finne ut hva man vil, sier Eide.

Hun mener erfaring fra et annet studium er gunstig.

– Det er en kjempestyrke. Jeg har hatt bruk for det jeg lærte på psykologistudiet hele veien i lærerutdanningen. Det er nettopp det som er så gøy med læreryrket, at all kunnskap er nyttig kunnskap, sier Eide.

Frykter for lærerrekrutteringen

– Regjeringen må snu om stipendkuttet. Med den lærermangelen vi har trenger vi alle lærerne vi kan få, sier Frank Aleksander Bræin, leder av Pedagogstudentene.

Bræin mener det er en fare for at motiverte studenter ender med å velge bort lærerutdanning fordi de vil tape titusener av kroner på å bytte studium. Samtidig peker han på at regjeringen har innført stipendordninger som skal stimulere flere til å ta lærerutdanning, mens de nå gjennomfører stipendkutt som rammer mange av de samme lærerstudentene.

– De gir stipend med den ene hånden og tar med den andre, sier Bræin.

Han mener man burde applaudere alle som tar med seg andre erfaringer inn i læreryrket.

– Å ha studert noe annet før man begynner på lærerutdanningen, er bare en fordel. Det vil gi oss flere gode lærere, sier Bræin.

Stipendkutt ved avbrutt grad

I statsbudsjettet for 2019 ble det innført en ordning om at studenter som bytter studieløp uten å ha fullført en grad, får omgjort en mindre andel av studielånet til stipend når de er ferdige med å studere. Det tilsvarer et tap på 17.000 kroner i året.

I dag får studenter omgjort inntil 40 prosent av studielånet til stipend basert på studiepoengene de tar.

Regjeringen vil kutte ned til 25 prosent, mens de gjenværende 15 prosentene kun omgjøres til stipend om studenten fullfører en grad.

Staten håper å spare over 250 millioner kroner på endringen.

dent å ha studert et annet fag eller yrke før de begynner på lærerutdanningen?

– Erfaringen du kommer inn med, vil alltid bety noe, så det har selvfølgelig en verdi. Jeg vil aldri kalle det bortkastet om man studerer et år og så finner ut at det var feil og bytter studie, sier Nybø.

– Undersøkelsen fra Pedagogstudentene viser at over fire av ti lærerstudenter har studert noe

annet tidligere. Stipendkuttet innebærer vel et ønske om at den andelen går ned?

– Ideelt sett vil vi at de som skal bli lærere begynner rett på lærerutdanningen. Men det er jo ingen krise om du har studert noe annet før. Og med de nye insentivene vi har lagt inn i stipendordningen for lærerstudentene, går de uansett i pluss, sier Nybø.

– **Vi ønsker** at studenter skal fullføre det de begynner på, sier statsråd Iselin Nybø (V).

ARKIVFOTO MARTE GARMANN

Over heile Danmark vart det halde demonstrasjonar for auka bemanning. Biletet er frå markeringa i byen Skanderborg.

FOTO PER BILLE

70.000 demonstrerte for betre barnehagar

Danske foreldre, besteforeldre og andre engasjerte demonstrerte 6. april for betre bemanning i danske barnehagar.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Til saman deltok 70.000 i 57 demonstrasjonar over heile Danmark, ifølgje BUPL, som er fagforeininga for danske barnehagelærarar. Hovudparten var «Omsorg for vore barn», arrangør var foreldreoppøpet «Hvor er en voksen».

Demonstrantane krev ei minimumsbemanning i barnehagane på tre barn per tilsett på småbarnsavdelingane og seks barn per tilsett for barn over tre år.

– Dette løyer ikkje alle problem. Men det er ein propp som vil stoppe enda meir sparing i dei offentlege tilskota til barnehagane, sa Elsa Rimpler, leiar i BUPL (Fagforeningen for pædagoger og klubfolk) under demonstrasjonen i Esbjerg på Vest-Jylland.

Foreldreoppøpet starta etter at Folketinget 12. mars røysta ned eit framlegg frå Sosialistisk Folkeparti om minimumsbemanning i barnehagane.

Langvarig kamp

Fagorganisasjonen for pedagogane i dei danske barnehagane har arbeidd for betre bemanning i barnehagane lenge. Sidan 2010 har BUPL kravd ein minimumsbemanning i barnehagane på tre barn per tilsett når barna er under tre år, og seks barn per tilsett når barna er over tre år. Førti prosent av dei tilsette skal vere pedagogar. Styrar og administrasjon er ikkje medrekna.

Pressetenesta i BUPL seier til Utdanning at ingen dansk kommune tilfredsstiller alle desse tre krava. Åtti prosent av kommunane har ei pedagogdekking på under førti prosent av dei tilsette. Fem kommunar har ein bemanning på småbarnsavdelingane tilsvarande tre barn på ein tilsett, og 14 kommunar har seks barn over tre år per tilsett.

Tal frå Danmarks statistikk viser at gjennomsnittstala er 3,3 barn per tilsett for barn under tre år, og 6,7 for barn over. Men i dette talet er vika-

rar tatt med. BUPL meiner difor at dei ikkje viser situasjonen.

5000 fleire pedagogar trengst for å nå 40 prosent pedagogar i barnehagane.

I 2017 la BUPL fram ei undersøking som dei meiner dokumenterer at 75 prosent av pedagogane i danske barnehagar har opplevd å vere aleine med 17 barn. I 2018 sa 74 prosent av pedagogane i ei undersøking frå BUPL at barna ikkje får tilstrekkeleg omsorg i barnehagen på grunn av pedagogmangel.

– Problemet er ikkje for få tilsette

Men fleirtalet i Folketinget får også støtte for å seie nei til minimumsnorm. I Jyllandsposten skriv Martin Ågerup, direktør for den borgarleg-liberale tenkjetanken Cepos mellom anna at problemet er for mykje byråkrati, ikkje for få tilsette i barnehagane. Han vil rydde unna byråkratiet slik at dei tilsette kan få gjere det som har fått dei til å velje å arbeide i barnehage. Det er, slik Ågerup ordlegg seg, å passe barn, ikkje å sitje i møte og fylle ut skjema.

Neste nummer

kommer 24. mai!

Lærer Anna Rogstad underviser barneskoleelever i geografi ved Sagene skole, i 1908 eller 1909.

Foto: Anders Beer Wilse

Lærinne Mathea Hauger m/sykkelen sin. Brauter skole.
Foto: digitalmuseum.no

Les om

Det er i år 150 år siden kvinner fikk lovfestet rett til å utdanne seg til lærere. Kvinner måtte betale utdanningen selv, mens menn fikk den betalt og ofte fikk dobbel lønn når de var ferdig-utdannede.

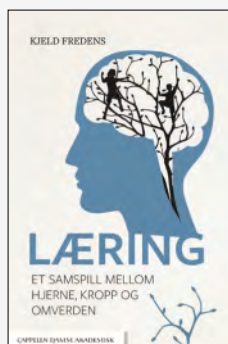
Annonsefrist: 8. mai

mj@hsmedia.no / tlf. 91173473

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Kirsten Flaten, dosent ved Høgskolen på Vestlandet

Hjernen trenger søvn

Læring. Et samspill mellom hjerne, kropp og omverden.

Av Kjeld Fredens
Cappelen Damm
Akademisk 2019
257 sider
Oversatt fra dansk av
Arne Solli

Sover du ikke nok, kan du bli både ukonsentrert og overvektig, ifølge hjerneforsker Kjeld Fredens.

Bokens noe «tekniske» tittel kan få tankene hen på nøkterne, fysiske beskrivelser av hjerne og læring. Tar man seg tid til å bla i boken, vil man fort se at teksten er preget av mangfold og visualiseringer. Det trekkes inn eksempler fra media og egen hage, skjønnlitteratur og filosofi, samt psykologi og medisin. Det er som om forfatteren bruker alle mulige innfallsvinkler for å få leseren til å skjønne kompleksiteten i hjernens utvikling. Fokuset er i all hovedsak på barn, men forfatteren minner om at læring skal legge grunnlag for en livslang prosess. Fredens påpeker at boken har et helhetlig syn på utvikling og læring, at det er treenigheten hjerne – kropp – omverden som skaper individet.

Forfatteren, den danske hjerneforskeren Kjeld Fredens, gjør ikke hjernen til en overordnet enhet, selv om beskrivelser viser til hjernen som handlingsorientert og sosial. Det beskrives godt hvordan hjernen blir påvirket og tilpasser reaksjoner og atferd til omgivelser og de ulike kontekster vi er i gjennom hverdagen. En tydeliggjøring av hjernens fleksibilitet i forhold til stimuli og forventning fra omgivelsene. Denne fleksibiliteten kan ikke lene seg på kun kognitive evner, det krever også evner til sosial forståelse og innsikt, fingerspissfølelsen for hva som passer i de ulike kontekster. Derfor blir fag som tegning og kunst tatt med som nødvendige for å utvikle multimodal kommunikasjon.

Her vises hvordan kroppsspråket vårt kan påvirke hormonutskillelse, og dermed er det kroppen som påvirker hjernen. Hjernen er til leie, antyder at hjernen er langt mer påvirkbar enn antatt. En ensidig dyrking av intelligens, som går på bekostning av å utvikle sosial forståelse, er ikke er av det gode. Her eksemplifiseres med amerikanske storkonsern som har gått konkurs på grunn av slik ensidig tilnærming til talentutvikling. Intelligens og innsikt er slett ikke det samme, mener forfatteren. Visdom er annet enn kun IQ, i visdom ligger viten og innsikt som gir dømmekraft langt utover ren problemløsning. Hjerneforskeren Antonio Damasio har påvist at mennesker som kun har intellektet i behold, ikke nødvendigvis klarer en vanlig jobbhverdag, til det er emosjonell og sosial refleksjonsevne for viktig for å kunne forstå kontekst og utnytte kunnskap.

Søvnens betydning for den psykiske helsen har fått økt interesse de siste årene. I boken har søvn fått et helt eget kapittel.

Søvn har vist seg å være svært viktig for både evnen til å tenke og reflektere, samt for psykisk helse. Fredens er kategorisk, man bør legge seg tidligere og sove mer, noe som ikke minst gjelder barn. Det meste av utviklingen skjer om natten, og barn/unge er i dype søvnfaser 40 prosent av tiden. Det er her langtidshukommelsen utvikler seg. Fredens stopper ikke der, han mener søvnmangel er en medvirkende faktor til fedmeepidemien. Mangel på søvn påvirker sukkerstoffsiftet og øker produksjonen av hormonet ghrelin, som stimulerer sultfølelse.

Kjeftbruk er også gitt et helt kapittel. Nå understrekes at kjeftbruk i sin mest brutale form ikke forekommer i norsk skole mer, men mer sofistikerte måter å irettesette og refse verbalt kan nok være til stede. Å kjeft på noen er å påføre dem sosial smerte, noe som registreres i samme hjerneområde som fysisk smerte. Å kjeft er å slå med stemmen, siteres et seks-årig barn. I dette kapittelet er det nok foreldre som blir gått etter i sømene, her mer enn antydes at det er de som kjefter mest på barna.

En artig innfallsvinkel til boken er at den åpner med et intervju med tidligere barneombud Anne Lindboe. Her settes teksten i boken opp mot Lindboes oppfatninger, og på den måten blir leseren gitt dypere refleksjoner. Lindboe er ikke helt fri for egne meninger, hun er langt mer positiv til nettkontakt enn Fredens. Hun advarer mot at samfunnet påfører oss et slikt mangfold av påvirkningsagenter at vi kan miste evnen til å glede oss over en vanlig hverdag, og ikke minst, vi kan miste evne til å være medmenneske. Evnen til empati og orientering mot et sosialt fellesskap er et budskap som er viktig for Lindboe å få frem.

Boken krever at man har inne grunnleggende begrep, som «persepsjonsprosess» og «analog tenking». Nyere begrep som «probabilistisk epigenetikk» blir forklart på greie måter. Boken kan godt leses av studenter og yrkesutøvere innenfor alle fag som har med barn og unges læring å gjøre, her dekkes spekteret fra barnehage til skole. Boken krever at man stopper opp og reflekterer innimellom, og det bør være mulig å bruke utvalgte kapittel som bakgrunn for drøftinger på personalmøter.

Petit

Tilbakeblikk

For 50 år siden

«Mens det ennå er tid»

I dag kan man i et bokhandlervindu i Oslo se utstilt 15 forskjellige bøker om den økende matmangel og de stigende forurensninger på vår klode. [...] Tittlene på disse bøkene er kraftige: «Grenser for vår eksistens» (Borgstrøms siste bok), «Fem på tolv», «Mens det ennå er tid». På Universitetsplassen har vi utstillingen «- og etter oss -». Avisene er begynt å vie emnene sterk oppmerksomhet. (Fra et innlegg av Niels de Seve).

Den Høgre Skolen
nr. 9/1969

ILL.FOTO ISTOCK

Det er alles rett å bore. Eller borre, alt etter som hvordan en språklegger seg.

«Very boring», pleier noen å si, men for meg er det motsatt. Boret fanger og fenger så til de grader at det nærmer seg religiøsitet, og jeg ber borbønner foran store borreoppgaver, og egentlig borde jeg hete Boris. Ja, borring/boring er gøy!

De som vil gjøre mest mulig ut av seg, borer jo etter olje. Jeg beveger meg i mer hjemlige og pedagogiske farvann enn den norske kontinentalsokkel. Men det hendte i hine myke dager at jeg labbet rundt i kontinentalsokkelesten tidlig en fredag morgen og kjente en våt flekk på kjøkkengolv. Et ganske så stort flo, nesten så stort som Jostein Flo, for han var stor på den tida.

Joda, naboen over oss hadde hatt drilløvelse i sin kjøkkenvegg, for hele skaberakkelet av en innredning som hadde tilhørt den forrige eieren skulle vekk. Sju år – antikvarisk!

Men risken var mer enn antikk, for perforeringa til Per nabo gjennom vannledninga bak benken tappet hans konto. Det dryppet også fra vårt forsikringsselskap, som fikk noe å tenke på. Vannvittig dyrt, og mer vann enn vittig. Pytt-pytt!

Nå borrar jeg både her og der, og helst på nye steder som ikke har hull fra før. Og skrur opp ting, slik at vi ser at vi har dem. Skjulte ting har ingen

Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

glede av. Jeg er vill etter å feste og fester hva som helst hvor som helst. Gitar og fester hører sammen. Lekre fester på veggen hever estetikken, og denne festestikken kommer hengende, vakre gitarer til gode. Jeg er kommet i gubbealderen, og alt henges opp på veggene, særlig i kjelleren. Tavlefiksert er jeg òg, som gammel lærer. Silhuett-markering er bra for hammer, tang og alt verktøy. Da vet jeg hvor allting skal være, helt til jeg bruker noe. Da blir det vekk. Lilli Bendriss og «Åndenes makt» er kontaktet!

Så, hvor er pedagogikken i dette? Eldre menn og damer – gamle drillpiker – med boreutstyr burde ha sine plasser i skoler og barnehager. Slike revner fort i sammenføyningene om det mangler skruer, beslag og holdepunkter. Dører blir skeive, rekkverk løse, reoler bryter sammen, og lerret og projektorer dingler hit og dit. Til slutt faller de i hodet på lærere og barn, og da kommer VG og Dagbladet fykende for å lage sak. Løsning? Autoriserte bore-sheriffer med drillen hengende i beltet, klar til å trekke, borre og skru. Her kommer «oldenborrene»!

«Eldre menn og damer – gamle drillpiker – med boreutstyr burde ha sine plasser i skoler og barnehager.»

For 25 år siden

Moderasjon vann
tariff -94

Norsk Lærarlag kunne seint den siste dagen i april konstatere at det var fint lite organisasjonen hadde fått gjennomslag for i årets tariffoppgjør på kommunesektoren. 2100 kroner til alle samt 0,5 prosent til lokale forhandlinger er stikkorda.

Norsk Førskolelærblad
nr. 15/1994

Dusjing etter gymmen

«Hvorfor overlates elevene til seg selv i garderoben»

● **Kjersti Mordal Moen**
førsteamanuensis i
kroppssøving, Høgskolen i
Innlandet

FOTO: HØGSKOLEN I INNLANDET

● **Ellen Berg Svendby**
førsteamanuensis Oslo
Met – storbyuniversitetet
og TRS kompetansesenter
for sjeldne diagnoser,
Sunnaas sykehus

FOTO: OSLO MET

Seks av ti elever opplever at de ikke har en voksen som passer på dem når de er i garderoben. Hva gir dette et bilde av? Jo, at elevene blir overlatt til seg selv, sammen med jevnaldrende, til å håndtere situasjonen.

I en artikkel på Utdanningsnytt.no 3. april («Ingen på heile ungdomstrinnet dusjar etter gymmen») kommer det frem at elever synes det er kleint å dusje sammen etter gymmen. En lærer i innlegget støtter elevenes ønske om skillevegger i dusjen, og rektor trekker frem at ingen elever kan tvinges til å dusje. Rektor har rett, det er ikke lov å pålegge elever dusjing.

Som forskere på kroppssøving og på elever med sjeldne diagnoser, ønsker vi imidlertid å bringe noen perspektiver inn i denne dusjedebatten. I forbindelse med kroppssøvingsundervisning bruker elever i norsk skole garderoben før og etter timene. Kroppssøving er et obligatorisk fag fra 1. klasse til videregående trinn 3. Faget inkluderer altså alle elever i skolen, i hele utdanningsløpet. Det betyr at i kroppssøvfaget, og i garderoben, møtes elever med ulike erfaringer, kropper og funksjonsnivå. Et viktig prinsipp i norsk skole i dag og i fremtidens skole er at skolen skal fremme demokratiske verdier og holdninger hos elever, derigjennom at elever skal utvikle toleranse for forskjellighet og mangfold. Dette gjelder selvsagt også i kroppssøvfaget. I kroppssøving, mer enn i andre fag, vil kroppslig mangfold gjøre seg synlig på ulike vis. Det betyr at kroppssøving har et særlig ansvar for å tilrettelegge for og å lære elevene at kroppslig mangfold er 'normalen', i motsetning til å gjemme kroppene bak skillevegger i dusjen.

I en nasjonal kartleggingsundersøkelse av kroppssøving fra 2018, gjennomført av forskere ved Høgskolen i Innlandet, kommer det frem at stort sett de fleste elevene i norsk skole (5.-10.trinn) dusjer etter gymtimene, og at de synes det er greit å dusje. Hele 81 prosent svarer at de helst vil dusje uten klær. Likevel avdekker undersøkelsen særlig tre forhold av bekymring som er knyttet til garderoben. Cirka en fjerdedel av elevene er redd

for å bli tatt bilde av i garderoben, noen få (ca. 6 prosent) opplever å bli ertet/mobbet i garderoben, mens hele seks av ti elever opplever at de ikke har en voksen som passer på dem når de er i garderoben. Hva gir dette et bilde av? Jo at elevene, i en sårbar situasjon, både knyttet til kropp (nakenhet og forskjellighet) og alder (tenårene), blir overlatt til seg selv, sammen med jevnaldrende, i å håndtere situasjonen.

Å håndtere situasjoner der forskjellighet blir fremtredende dreier seg om mer enn dusjing og garderobesituasjonen, men aktualiseres også i selve kroppssøvingsundervisningen. Både nasjonal og internasjonal forskning viser for eksempel at elever med funksjonsnedsettelse opplever at de ikke har evner og kropper som passer inn i det som vektlegges av verdier og praksiser i kroppssøving. I stedet for å feire forskjellighet hegnes det om den «normale» kroppen og bestemte (les: riktige) måter å bevege kroppen på. Dette blir ekstra vanskelig for elever som har en synlig annerledes kropp, og medfører også i enkelte tilfeller at elever ekskluderes fra deltagelse i faget uten at det stilles kritiske spørsmål. Skal vi også her støtte opp under en «gjemmekultur»?

For å utfordre den snevre tankemåten om kropp og normalitet, har vi en gyllen sjanse til nettopp å fokusere på og lære elevene at vi er forskjellige; vi har ulike kropper, vi kan bevege oss på mange ulike måter og vi er bra nok som vi er. Det fordrer at både kroppssøvlærere og kroppssøvlærerutdannere skaper rom for et kritisk blikk på «normalitet» og kropp, og at vi i vår praksis understøtter verdier som mangfold og forskjellighet i kroppssøvfaget. En slik understøttende praksis mener vi må gjøre seg gjeldende også i garderoben.

«Kroppssøving har et særlig ansvar for å tilrettelegge for og å lære elevene at kroppslig mangfold er 'normalen' – i motsetning til å gjemme kroppene bak skillevegger i dusjen.»

eroben?»

I den forbindelse er det flere spørsmål som må løftes inn i debatten, som ofte litt for snevert blir avgrenset til dusjing:

- Hvorfor overlates elevene til seg i garderoben, altså i en sårbar situasjon?
- Hvem har ansvaret for at eleven skal føle seg trygge i garderoben?
- Når elevene blir overlatt til seg selv, hvem tror vi tar styringa i garderoben?
- Når elevene blir overlatt til seg selv, er det rom for 'alle kropp' som likeverdige?
- Hvordan kan vi lære elevene at kroppslig mangfold er 'normalen'?
- Hvordan skape rom for forskjellige kropp i gar-

deroben og kroppsøvingsundervisningen?

- Hva kan gjøres for å unngå en kultur preget av å 'gjemme' bort det som er sårbart og «annerledes»

Vi er inne i en tid der nye læreplaner i fag er under utvikling i norsk skole. I kroppsøving skal elevene blant annet lære kritisk tenkning om kropp, samt utvikle forståelse for hvordan alle kommer til faget med sine ulike forutsetninger, erfaringer og muligheter. Dette skal de selvsagt lære i gymsalen, i skogen og gjennom aktiviteter i skolegården. Like viktig, mener vi, er at slik læring også bør skje i garderoben.

Derfor er vårt innspill at garderoben tydelig må defineres inn i det nye planverket i kroppsøving. Dette vil avklare for skoleledere, lærere og elever hvem som har ansvaret for elevene i garderoben, og hvordan garderoben kan brukes som en arena til å utvikle respekt og toleranse for forskjellighet og mangfold, og i særstilling kroppslig mangfold. For å lære om, og utvikle dette, mener vi at en av løsningene ligger i å inkludere garderoben som læringsarena, ikke å bygge båser i dusjen der alle kan gjemme seg bort.

UiO : Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

SØKNADSRIST: 15. MAI

LEDER DU LÆREPLANARBEIDET PÅ SKOLEN DIN?

I høst starter vi videreutdanningen Ledelse av lærings- og læreplanarbeid

Utdanningen er et gratis deltidsstudium over et år med oppstart høsten 2019. Studiet gir 15 studiepoeng og er lagt til rette for å kunne kombineres med en krevende jobb. Tilbudet er for deg som har gjennomført den nasjonale rektorutdanningen eller tilsvarende.

Fagmiljøet ved ILS er landets største innen utdanningsledelse. De ansatte har høy kompetanse når det gjelder forskning og formidling. På studiet møter du engasjerte forelesere som er genuint opptatt av å tilrettelegge for læring gjennom tett oppfølging.

Informasjon om emnet finner du på hjemmesiden vår:
www.uio.no/studier/emner/uv/ils/UTLED4226B

Velkommen som student hos oss!

Lekens plass i skolen

La elevene leke mer de første skoleårene

● **Berit Åsjord**
psykomotorisk fysioterapeut
og mor til skolebarn

Skolen har en unik mulighet til å forebygge helseplager og fange opp unge som sliter etter overveldende livserfaringer. Men det har det vært for lite tid til.

Jeg har siden jeg var nyutdannet fysioterapeut hatt et engasjement for skole, med en grunntanke om at skolen er en flott arena for å forebygge ulike helsemessige utfordringer. De senere årene har jeg også vært engasjert i rollen som mor.

Da jeg var nyutdannet, hoppet jeg optimistisk inn i jobb som skolefysioterapeut, og fikk slik sett Reform 97 på nært hold. Den gang var jeg skeptisk, men ikke så veldig bekymret over at seksåringer skulle på skolen, for første året inneholdt mye lek og fri utfoldelse. Kunnskap fra barnehagene skulle ha stor plass.

Men nå er jeg bekymret. Da mine barn begynte på skolen 12 og 15 år senere, var mye endret fra Reform 97, og fri lek hadde nokså liten plass allerede fra første klasse. Som mor erfarer jeg nå at det som skal læres, er flyttet ned i alder, samtidig som det er så utrolig mye mer som skal læres i de ti årene på grunnskolen. Kanskje er det for å få utnyttet viktig skoletid at de har dobbelttimer i barneskolen? Barna blir i alle fall tidlig lært opp til å overhøre behovet for å bevege seg. Og når både gym og musikk kommer som siste halvdel av en dobbelttime, vil jeg tro noe av gym- og musikktilmen forsvinner til å flytte seg til rett rom.

I ulike debatter hører jeg at noen mener at barnehagene skal gjøre mer for å forberede barna på skolestart, for å bote på at flere strever i første klasse. Jeg tror det egentlig skyldes at mange trenger mer tid som barn før de er klar for dagens skole. Barndommen er ikke bare en forberedelse til voksenlivet, og lek er faktisk en viktig lærings- og utviklingsarena, som skolen dessverre ikke er god på. Flytt heller lek og fri utfoldelse inn i skolen, og gi barna tid til å være barn. Det er meningsløst å legge et skoleløp hvor flere barn er lei mange av skolefagene lenge før ungdomsskolen. Og ungdomsskolen jobber til dels med ting som i min tid var plassert i videregående. Det haster så veldig med å lære alt mulig. Hvorfor denne hasten? Finn roen, beveg deg mer! Først lære ikke å bevege seg, og ha det travelt med å lære nok før voksenlivet. Som voksen jobber med å få nok bevegelse, og sam-

tidig nok hvile og avspenning i hverdagen, det vil si avlære mye av livsstilen skolen disiplinerer barna til. Hvis dere ikke har erfart det allerede: Avlæring er vanskeligere enn nylæring.

Videre drøftes det nå hvordan vi kan ta vare på guttene som i økende antall faller utenfor skoleløpet, og jentene som går på en smell i ung alder. Svaret kan være enkelt. Senk forventningene om mengden fagstoff de skal lære, og fokuser mye mer på hvordan ta vare på, og øke læringslyst, leseglede, skriveglede, bevegelsesglede og utforskertrang, og ha mer fokus på hvordan ta vare på seg selv og hverandre. Jeg har forstått at man i utkastet til nye læreplaner drastisk har redusert antall kompetansemål, så får vi håpe skolen tar inn over seg at det heretter blir rom til å jobbe annerledes enn før.

Jeg jobber ikke lenger i skolen. Nå jobber jeg i voksenpsykiatrisk poliklinikk, der jeg erfarer at gjennomsnittsalderen på de som søkes til oss, er blitt lavere, og mengden henvisninger øker i skremmende tempo. Noen har opplevd ting i livet alle ville blitt overveldet og syk av å oppleve. Mens andre går på en smell på grunn av at det nokså vanlige livet blir for krevende.

Skolen har en unik mulighet til å forebygge helseplager og fange opp unge som sliter etter overveldende erfaringer de har med seg i livet. Men det har det vært for lite tid til, for det har vært så uendelig mye som må læres. Nå som antallet kompetansemål reduseres, håper jeg lærerne får til å legge til rette for å beholde nysgjerrighet og lærlyst. Så får heller læreverkene legge til rette for ekstra utfordringer til de som får for lave utfordringer i skolen. Tenk hvis alle kunne gått ut fra ungdomsskolen med en grunnleggende tro på seg selv, en følelse av å være viktig, og en følelse av å ha noe viktig å bidra med i samfunnet. Samfunnet trenger variert kunnskap hos folk, og da er det synd hvis de eneste som føler at de har lykket etter ti år på skolen, er de som mestrer kravene i en teoritung skole.

Barnepsykiaterne Trond Diseth og Stein Førde, og hjerneforskeren Per Brodal, uttalte i en artikkel

«Barna blir i alle fall tidlig lært opp til å overhøre behovet for å bevege seg.»

i VG i 2018 at de ikke tror flertallet av seksåringer er klare til førsteklassen slik den nå er. Brodal sier at hjernen ikke er konstruert for en passiv undervisningssituasjon i den alderen. Videre sier han at opplevelse av mestring er nødvendig for å opprettholde nysgjerrighet og lærelyst, mens gjentatte nederlag setter spor i hjernen som er vanskelig å fjerne siden. «Snubler du i starten, og ikke får etablert troen på at du mestrer, er det vanskelig å komme inn igjen. Derfor kan det for enkelte få store konsekvenser å begynne undervisning før man egentlig er klar».

Begge barnepsykiaterne mener at prestasjonspress fra barnehagealder gjør barn syke av stress, og på få år har de erfart en mangedobling av henvisninger der de ikke finner annen forklaring på problemene barn utredes for. Førde uttaler også at leken er det beste vi har for å lære barna å forholde seg fleksibelt til det som skjer rundt dem, og mener den bør ha større plass i skolen. De antyder at skolen har for mange formelle krav, mens det barn trenger mest, er anerkjennelse for det de er og kan, og evnen til å være fleksible i en verden i stadig forandring.

I mitt fagfelt, psykiatri, er det gjort erfaringer med at en del pasienter ikke har nytte av behandling. Ken Goss, som jobber med behandling av spiseforstyrrelse i England, erfarer at mange av disse nyttiggjør seg behandling hvis den er rettet mot det som på engelsk heter «compassion». De må rett og slett lære seg å vise medfølelse med seg selv. Vi mennesker har nemlig en lei tendens til å ikke gjøre det, og det er fort gjort å snakke og tenke seg selv ned hvis noe går litt på skeiva. En del forskning tyder dessverre på at vi alle har i oss kapasiteten til å være virkelig stygge mot både andre og oss selv. Derfor bør skolen ha ekstra stort rom for å ta vare på, og utvikle

evnen til å være grei mot både seg selv og andre. En ting er at den gylne regel har stått på ukeplanene gjennom hele barneskolen. Noe annet er å legge opp skolehverdagene slik at alle, både elever og lærere, faktisk får en følelse av å være gode nok. Med alle kravene til hva som skal læres, presteres og presenteres, kan jeg ikke forstå at lærerne har rom til å virkelig ivareta alle elevene, i tillegg til seg selv og sine kolleger.

I utkastene til ny læreplan gjøres det et forsøk på å møte noe av dette. Alle fag skal bake inn et tema de kaller livsmestring og folkehelse. Utfordringen blir å la dette få plass på en slik måte at det blir noe som kan engasjere, skape interesse, og bidra til en rikere hverdag for elever flest. Jeg stusser dessuten over tittelen på temaet. Hovedsakelig skal livet leves, ikke bare mestres. Selv om mestringsfølelse er grunnleggende for oss mennesker, synes jeg ordene livsmestring og folkehelse gir assosiasjoner til fakta, og knep eller ferdigheter man må tilegne seg for å klare seg i livet, og det er ikke helt det jeg synes skolen mangler.

Kanskje jeg hadde jeg vært mer positiv hvis tittelen var livsutfoldelse og folkehelse. Det hadde tatt mer høyde for at det kan handle om å bruke leken til å utvikle fleksibilitet og empati. Senere i skoleløpet kan det innbys til å reflektere over erfaringer vi gjør oss som en del av livet. Samtidig kan begrepet folkehelse invitere til å lære litt fakta om hva som er bra for oss. Jeg tror både barn, ungdom og voksne kan få hjelp i hverdagen av å få dele erfaringer med det å være menneske på godt og vondt, og få erfare støtte fra andre. Vi trenger å ha rom for å reflektere over det som møter oss i livet, og være til støtte for hverandre også når noe blir vanskelig. Slik kunne skolen bidra til å utvikle evnen til å ha en medfø-

lende og ivaretakende holdning til både seg selv og andre.

Min utfordring er: La elevene få leke mer de første skoleårene. Når det nå reduseres i antall kompetansemål, utfordrer jeg dere til å gi mer rom for *livet* på godt og vondt. Til å leke, erfare, prøve ut, dele erfaringer, reflektere og filosofere, og ikke minst ta vare på hverandre. Og hvis det skal være godt nok å gjøre mot andre slik du vil at andre skal gjøre mot deg, må alle være i stand til å være gode mot seg selv. Da må de ha tid og mulighet til å vite hva de vil at andre skal gjøre mot dem, og det

må være rom til å formidle det. Det nytter ikke med fine ord om livsmestring og folkehelse i alle fag. Det må rett og slett tenkes nytt, og den tenkinga må ta utgangspunkt i hva alle mennesker trenger for å oppleve mestring og egenverdi, ikke bare hva slags kunnskap som må kunnes for å skåre høyt på nasjonale prøver. Jeg tror på Brodal som sier at trygghet og mestring er grunnleggende i all læring, og på Førde som hevder at mye av den fleksibilitet livet krever, læres bedre gjennom lek enn gjennom konkurranse. Og jeg håper på at skolen i framtiden skal klare å ta dette på alvor. Lykke til!

Sukkerfri skole?

**Fortvil ikke,
alle våre
drikkeprodukter
er uten
tilsatt sukker!**

SKOLELYST.NO

NB! skolemelk.no heter nå skolelyst.no

Klimastreik:

Elevenes skolestreiker mangler sidestykke i

● **Odd-Helge Widding**

Hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Arendal

FOTO PRIVAT

De unge ser utfordringene og ønsker å gjøre noe med dem. Er vi voksne i stand til det samme?

Fredag 22. mars var en historisk dag. Væpnet med plakater og slagord gjennomførte hundrevis av engasjerte skoleelever i Arendal en skolestreik på vegne av klimaet. De var ikke alene. I Risør, Tvedestrand, Grimstad, Lillesand, i hele Agder og hele Norge tok titusenvis av norske skolebarn og ungdommer til gatene for å kjempe for miljøet. De streiket mot politikere, næringsliv og en hel vokstengenerasjons unnsikthet over å ta klimakrisen nok på alvor.

Nærmere 40.000 elever streiket denne fredagen i en av de største demonstrasjonene i Norge noensinne. De opplever at de kjemper for sin framtid.

Klimabevegelsen startet høsten 2018 da 15 år gamle Greta Thunberg bestemmer seg for å protestere foran den svenske Riksdagen. «Skolestreik for klimaet» står det på plakaten hun setter foran seg. Thunbergs stemme har siden vokst i kraft og inspirert til skolestreiker verden over. Thunbergs stemme får en slik kraft fordi hun treffer tidsånden. Barn og ungdom istemmer samme budskap – politikere og voksne gjør ikke nok for å sikre dem en levedyktig klode å arve.

Utdanningsdirektører og kommunalsjefer har argumentert for at elever som streiker, skal ha ugyldig fravær. De er i sin fulle rett til å mene det. Men her er det fullt mulig å ha to tanker i hodet samtidig.

Formålsparagrafen i opplæringsloven slår fast at elevene skal lære å tenke kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Et kompetansemål i samfunnsfag er at «elevene skal kunne utforske og diskutere hvordan en kan være med i og påvirke det politiske systemet gjennom å bruke ulike kanaler for påvirkning.» Vi lærere opplever at det er nettopp dette elevene etterlever gjennom sine elevaksjoner. Vi vil naturligvis ha elevene på skolen, men vi vil også ha elever som engasjerer seg i spørsmål som er viktige for dem og samfunnet. Engasjementet deres bør anerkjennes uten å kveles. At elevene ikke får fravær for kjøretimer, men for å streike for klimaet, framstår således som et paradoks.

I Arendal har vi kloke ledere og lærere som løser dette på en god måte. Gjennom god dialog med elever og foreldre tilrettelegges det for gjennomføring av aksjonene hvor elevene får alternative oppgaver, slik at valget om fraværet gjøres gyldig eller ikke blir deres. Og om elever som får ført ugyldig fravær for klimastreiken senere opplever å risikere å miste vurdering i faget, er det mulig for rektor å bruke skjønn.

Mer alvorlig enn diskusjon om fravær er at mange unge har blitt harselert med og latterliggjort av voksne for deres engasjement. De har blitt kalt naive, hjernevasket og ute av stand til å uttale seg fornuftig om saken. Vi tar sterk avstand fra slike karakteristikk og holdninger. De unge bør lyttes til, ikke latterliggjøres. Å degradere ungdommens klimaengasjement til et umodent og uvitende forbigående hylekor er å bomme helt på hva dette handler om.

Skolestreiken for klimaet synes å være noe langt mer enn bare en jippo. Den er etter alt å dømme starten på et ungdomsopprør. At det framstår uforståelig for mange, bekrefter bare inntrykket og understreker nødvendigheten av streiken. Definisjonen på et ungdomsopprør er et kulturelt skifte, en endring i synsvinkel og tilnærming som bryter med rådende oppfatninger. Vi har sett det før. Nå kan det være i ferd med å skje igjen.

En streik blir ikke det samme om alle nikker og smiler. Det er motstanden som gjør det til et opprør. Når streikende barn og unge blir møtt av sure og sarkastiske voksne, da vet du at du har vunnet. Det ligger også i streikens natur at den innebærer en kostnad for den streikende. Det ugyldige fraværet kan således være et hedersmerke.

Elevenes skolestreiker er sannsynligvis den aller første globale mobiliseringen av en barne- og ungdomsgenerasjon og mangler sidestykke i nyere historie. Noe av det som skiller streikene fra andre, er nettopp den globale rekkevidden aksjonen har fått. Samtidig som hundrevis av våre elever i Arendal og 40.000 elever i Norge gjennomførte sine skolestreiker for klimaet, gjorde hele 1,5

«At elevene ikke får fravær for kjøretimer, men for å streike for klimaet, framstår således som et paradoks.»

moderne historie

Over hele landet deltok titusenvís av norske skolebarn og ungdommer i demonstrasjoner for å kjempe for miljøet. Her fra demonstrasjonen i Farsund i Vest-Agder.

FOTO MARGRETHE NORDENN

millioner studenter og elever fra 2083 steder i 125 land det samme. Alle inspirert av svenske Greta Thunberg. Dette er rørende unikt og demokrati, medborgerskap, bærekraftig utvikling og internasjonalisering i praksis!

Et droyt halvår etter hennes demonstrasjon foran det svenske parlamentet er Greta Thunberg blitt et internasjonalt ikon. Hun ble nylig nominert til Nobels fredspris for sitt engasjement. Vi bør ikke bli overrasket om hun ender opp med å få den.

Thunberg-øyeblikket er nå – både politisk, moralsk og eksistensielt. «Klimaspørsmålet er vår tids skjebnespørsmål. Det vi foretar oss nå, får ikke fremtidige generasjoner gjort noe med. Vi når snart et punkt hvor det ikke er noen vei tilbake»

er kjernen i hennes og elevenes sterke budskap.

Vi vet ikke hvilke forandringer protestene vil føre til. Det vi imidlertid vet, er at krisen de unge er opptatt av, ikke vil forsvinne. Bevisbyrden har skiftet.

Vit, kjære elever, at vi lærere og Utdanningsforbundet Arendal støtter deres kamp for miljøet og er umåtelig stolte av engasjementet deres!

De unge ser utfordringene og ønsker å gjøre noe med dem. Er vi voksne i stand til det samme?

«Når streikende barn og unge blir møtt av sure og sarkastiske voksne, da vet du at du har vunnet.»

Ny sidemålsksamen

Med fagfornyinga kan vi endeleg gjere noko med eksamen

Ambisjonsnivået er for høgt når vi krev at elevane skriv like godt på nynorsk og på bokmål, meiner Espen Tørset.

FOTO INGER STENVOLL

Vi må gjere det enklare for skoleungdommane våre å beherske både nynorsk og bokmål. Eit grep kan vere å gjere sidemålsksamen enklare enn det han er i dag.

Med nye læreplanar ute på høyring og kanskje etter kvart ein ny eksamensmodell, er det på tide å diskutere kva for innhald sidemålsksamen skal ha. Det er ikkje bra nok slik det er i dag.

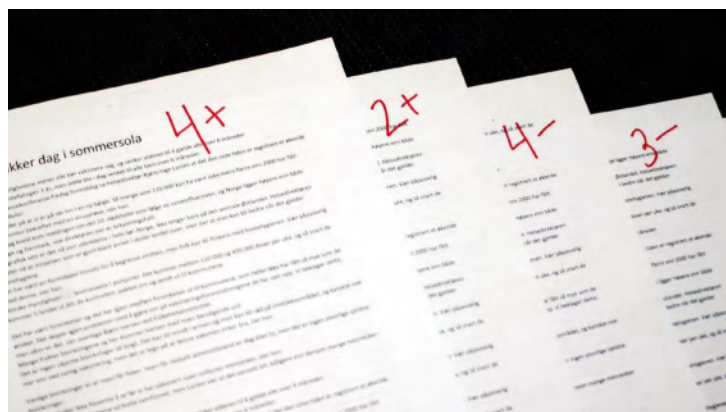
Etter mi meining er det eit for stort sprik mellom den politiske ambisjonen om kva elevane bør kunne på sidemålet sitt, og kva dei faktisk får vist at dei kan. Ei årsak til det er dagens eksamensform. Det er uheldig at hovudmålsksamen og sidemålsksamen er identiske. Det er same type

Fritt skolevalg

La oss gi det frie skolevalget et nytt navn

I VG den 4. april kan man lese om de interessante funnene fra forskningen til professor og forsker Cecilie Rønning Haugen. Studien forteller noe om hvilke konsekvenser fritt skolevalg kan føre med seg. Den baseres på erfaringer fra 12 lærere som underviser i Oslo-skolen. I grove trekk viser studien at dagens modell er spesielt skadelig for de sårbare barna og at de sosiale forskjellene øker blant barna. Høyrepolitiker og ordfører kandidat i Oslo, Saida Begum, mener at den ferske forskningsrapporten til Haugen ikke bidrar med ny kunnskap. Det er problematisk. En av skolens viktigste oppgaver er å jobbe for å utjevne sosiale forskjeller og samtidig sørge for at elevene opplever trygghet og tilhørighet. Da må man ta nye studier som dette på alvor.

Jeg jobber selv som lærer ved en barneskole i Bergen der barna kommer fra mange forskjellige kulturer. Det er bra. Det er viktig. På skolen vår finner du elever som trives og som mestrer skolehverdagen med alt den fører med seg, og vi har også dem som sliter med å finne motivasjon og mening med det hele. Slik må det være. Når Saida Begum avfeier nye studier som problematiserer fritt skolevalg, sender hun ut uheldige signaler. Det er ikke annet enn skremmende å høre at noen foreldre er ute og «shopper» etter skoler som reklamerer med gode resultater på nasjonale prø-

ver. Kanskje enda mer alarmerende er det å høre at enkelte skoler er på jakt etter å hank inn de friksjonsfrie og høyt presterende elevene.

Saida Begum mener at fritt skolevalg fungerer. Jeg forholder meg noe usikker til hvilken argumentasjon hun legger til grunn for denne uttalelsen. Ifølge OECD lider de sårbare barna under dagens modell. Nå kan vi også trekke ut ny lærdom av studien til Haugen. La oss se inn i glasskulen og vende blikket mot Sverige. Vi kan høste av deres erfaringer, og lære av deres feil. Det var vel Albert Einstein som en gang sa at: «Galskap er å gjøre det samme om og om igjen og forvente et annet resultat».

– Vi må i det minste endre begrepet fritt skolevalg til noe nytt. Det er kanskje fritt for de elevene med høye karakterer, men i prinsippet plassering for dem som skårer svakere, skriver Daniel Bolstad-Hageland.

FOTO PAAL SVENDSEN

Vi må i det minste endre begrepet fritt skolevalg til noe nytt. Det er kanskje fritt for de elevene med høye karakterer, men i prinsippet plassering for dem som skårer svakere. Det er på tide å se etter nye løsninger. Skolen er for alle, og da er det uhyre viktig at vi som jobber i den, bærer frem budskapet om akkurat dette. I mitt klasserom vil jeg stå med åpne armer for alle og enhver. Både de som elsker skolen, og de som hater den. De som mestrer, og de som sliter.

Daniel Bolstad-Hageland
lærer i Bergen kommune

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

nsforma i norsk sidemål

oppgåver, som krev særskilt mykje av elevane våre. Norskeksamen i den vidaregåande skolen krev at ungdommane i løpet av fem timar skal skrive både ein kortsvarstekst og ein langsvarstekst med god struktur og presist svar på det oppgåva ber om. Dei skal vise både lesekompetanse, skrivekompetanse og fagkunnskap.

Det er bra at vi har høge forventningar til dei som fullfører den høgste allmenne utdanninga vi har i Noreg, men likevel meiner eg ambisjonsnivået er for høgt når vi krev at dei skriv like godt på nynorsk og på bokmål.

Ja, allereie i dag skal ein eigentleg ta omsyn til at elevane har hatt lengre tid med formell opplæring

i hovudmålet sitt. Syntaks og grammatikk treng ikkje å vere like mykje på stell når ein skriv på sidemålet. Likevel er den reelle situasjonen at omfanget blir så stort for elevane at det samla resultatet blir dårlegare enn kva som er nødvendig. Det viktigaste målet må etter mi meining vere at ein får vist at ein kan skrive godt på sidemålet sitt.

Kva om ein blir prøva i noko anna på sidemåls-eksamen? Kanskje det held at dei her får vist skrivekompetansen sin, og ikkje alt anna i tillegg? Det får dei jo uansett vist på hovudmåls-eksamen. Det kan vere med eit ressurshefte, det kan vere refleksjon om eit tema, eller ein kreativ tekst. Ei sånn tilnærming til sidemålet kan også gjere noko med

motivasjonen til elevane.

Dette er ikkje eit åtak på verken sidemålet, jamstillingsvedtaket, nynorsken eller noko anna. Snarare tvert om. Eg er stolt over å bu i eit land som tar språk og skrift på alvor, og som har høge forventningar til ungdommane sine. Ei endring er etter mi meining naudsynt for å styrke sidemålet i skolen. Eg trur det kan gjere det enklare å nå målet om at flest mogleg beherskar både nynorsk og bokmål best mogleg.

Espen Tørset

lektor med tilleggsutdanning,
Orkdal vidaregåande skole

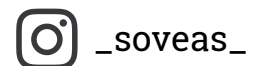

Oppdag og opplev THORIUM

Møt vår nye bestselger!

Med fokus på lek, aktivitet og mangfold, har vi skapt Thorium – perfekt for miljøer med mange barn.

Det er plass til mange samtidig og den er tilpasset ulike aldersgrupper.

● Dubai og Utdanning

Klimareiser og luksusstreik!

I Utdanning 5/19 les vi om klimastreikande ungdomar, og leiar i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, vert sitert slik: «Vaksne må ta (klima) engasjementet innover seg.» Eg er veldig einig, og i mange år har eg vore medviten i forhold til å inkludere temaet klima i faga eg underviser i. Håpet har vore at ungdomane skulle lære å tenkja etisk knytt til vala dei tek, i tråd med generell del av læreplanen 1.5.

Som vedlegg til Utdanning 5/19 fekk eg og alle andre abonnentar eit eksklusivt tilbod om luksusreise til Dubai og Ras al-Khaimah. Bileta viser skyskraparar, palmer og strender, og ein skal for ein rimeleg penge få bu på eitt av verdas best luksus-hotell. Det er jo fantastisk! Tenk å få leggja rettebunkar, eksamenspress og elevar bak seg og berre nyta... Utdanning sine lesarar er spesielt invitert!

Reklame for å tjene penger på andre sin elendighet!

I bladet Utdanning den 5. april 2019 fulgte det med en brun konvolutt som viste seg å være reklamemateriell. I reklameinnstikket lå det en direkte oppfordring «spesielt til oss som lesere av Utdanning» til å bli med på en åttedagers femstjerners luksusreise til Dubai. Umiddelbart kjente jeg behov for å si min mening om saken.

Hvordan kan Utdanning forsvare at en bruker reklame som direkte oppfordrer medlemmene sine til å bade i luksus, mens en lukker øynene for hva som skjer av brudd på menneskerettigheter bak fasadene i Dubai? Hvordan kan Utdanning bruke sine kanaler til å spre reklame der vi oppfordres til å nyte en luksus vi vet stammer fra arbeidet til gjestearbeidere? Arbeidere som jobber tilnærmet under slaveliknende arbeidsforhold, og i alle fall ikke under tariff eller arbeidsmiljølov? Vi vet at homoseksualitet er ulovlig og at kvinneundertrykking foregår i De forente arabiske emirater. Landet har heller ikke uavhengige domstoler, politiske rettigheter eller fri presse. Hvordan kan da bladet alle medlemmer får hjem i posten, tjene penger på det motsatte av det vi forsøker å lære elevene våre, og det som er kjernen i fagforeningsarbeidet vårt? Kan vi forsvare det, samtidig som vi arbeider med

Eg håpar de høyrer alarmen! Her er det faktisk på sin plass å minna om lærarane sin etiske plattform, der det heilt riktig står at haldningane og handlingane våre påverkar dei vi arbeider med og for. Ein lærar som reiser verda rundt på luksusferie står i grell kontrast til klimastreikande ungdomar. Vårt riktige svar på elevane sine klimaaksjonar bør derfor vera klimareiser (korte, med tog, til fots og på sykkel) og luksusstreik (fordi andre er verd det). Det er det som er berekraftig, og det er slik vi tar ansvar for framtida.

Sæbjørg Hageberg Kjøka

lektor ved Knarvik vidaregåande skule

fagfornyelsen der begrepet demokrati er blitt ett av de viktigste tverrfaglige kjerneelementene?

Jeg er flau over at Utdanning får inntekter fra å reklamere for et land som strider mot det vi fleste står for i Norge. Jeg håper at dette reklameinnstikket er en stor glipp. Vi kan ikke med vår kunnskap om forholdene for arbeidere i Dubai, være med på å tjene penger på andres elendighet. Min oppfordring blir derfor: Bruk pengene dere har tjent på denne kampanjen, til å støtte Amnesty International sitt viktige arbeid for å bekjempe brudd på menneskerettigheter! I stedet for å sette luksus i høysetet bør vi heller arbeide for å få flere til å unngå å være likegyldige til problemene.

Borghild Aursland, Haugesund
samfunnsfagslærer i ungdomsskolen

● Konspirasjonsteorier i skolen

Skal vi stilltiende godspreser konspirasjonsteorier?

En kunne nylig lese om konspirasjonsteoriens økende popularitet blant norske skoleelever, en mildt sagt skremmende utvikling.

Alt fra teorier om «at jorden er flat» og «hvem drepte egentlig Kennedy» får spre seg. Tiden for å avskrive dette som uskyldig moro eller science fiction er over. Digitale plattformer som Facebook og YouTube har enorm påvirkning på det offentlige ordskiftet, og de globale teknologigigantene får stadig større makt og innflytelse over livene våre. Ikke bare hva vi velger å kjøpe, men også hvilke nyheter vi skal lese og hva vi skal stemme.

Digitale kanaler som YouTube utfordrer ikke bare forretningsmodellen til de etablerte mediehuseene ved å spre videoer og nyheter. Algoritmene gjør også konspirasjonsteorier til klikkvinnere, spesielt blant unge. I essayet «YouTube, the Great Radicalizer» (New York Times, 10. Mars 2018) argumenterer forskeren Zeynep Tufekci: «YouTube may be one of the most powerful radicalizing instruments of the 21st century». Hun argumenterer med at sensasjonelt innhold klikker bedre, får deg til å bli lenger og slik sett er effektivt for forretningsmodellen til Google og de andre teknologigigantene.

Av hensyn til ytringsfriheten skal vi være varsomme i møtet med denne problemstillingen. Men vi må møte den. Det må bli slutt på å gjemme seg bort og håpe dette bare går over. Da kunnskapsminister Jan Tore Sanner ble utfordret om problemstillingen av NRK var hans svar å vise til viktigheten av opplæring i kildekritikk. Dette er jeg helt enig i, og Arbeiderpartiet har vært opptatt av dette i mange år. Men jeg mener vi er kommet dit at det må diskuteres om dette er det eneste svaret.

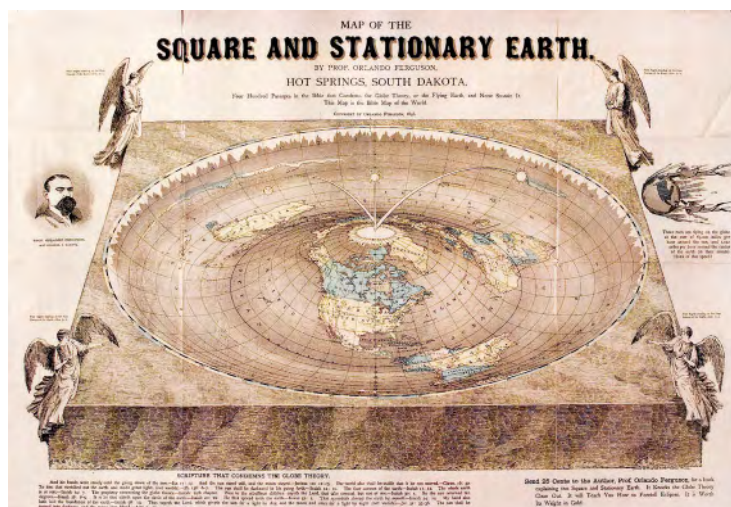
Vi vet fra presseetikken at åpenhet og debatt om redaksjonelle valg og prioriteringer har stor betydning. En løsning kunne derfor vært at myndighetene stiller krav til hvordan de store plattformer utarbeider retningslinjene sine, kreve at de involverer befolkningen i utformingen av og i debatt om disse, samt praktiserer åpenhet om prinsippene slik at det kan etterprøves og debatteres i offentligheten.

For press og krav om åpenhet virker. Google kunngjorde tidligere i år at de skulle endre sine algoritmer slik at de ville anbefale færre konspirasjonsteorier. Dette skulle riktignok kun begrenses

Delta i debatten på
utdanningsnytt.no

ta at YouTube orier blant skoleelever?

til USA og fungere slik at de i større grad skulle nedprioritere videoer som var i «grenseland» i forhold til YouTube sine retningslinjer. Så det er uten tvil mulig å ta grep, og mulig for myndighetene å stille krav. Jeg mener det er en selvfølge at Norge gjør dette, om ikke annet enn for å skjerme skoleelever mot konspirasjonsteorier

I Storbritannia vurderer de nå å ta skrittet lenger, der har den såkalte «Cairncross review», en rapport bestilt av regjeringen, tatt til orde for en egen regulatorisk enhet for å bekjempe falske nyheter. Om en egen enhet er svaret for Norge, er jeg usikker på, men vi trenger større skyts i kampen mot falske nyheter enn Faktisk.no. De globale teknologigigantene får stadig større makt og innflytelse over livene våre, det er på tide at vi starter å kjempe tilbake.

Som et minimum – og første steg – må vi iallfall kunne kreve at disse plattformene deltar i debatten om sin påvirkning på offentligheten i Norge, og at det ikke krever at norske redaktører må rydde førstesiden sin for å få dem i tale, slik Aftenposten-redaktør Espen Egil Hansen måtte gjøre med sitt brev til Facebook-sjef Mark Zuckerberg. Google kan begynne med å svare på dette: Hvilke grep skal dere ta for at YouTube skal slutte å spre konspirasjonsteorier i Norge?

Torstein Tvedt Solberg
stortingsrepresentant (Ap)

Teorier om at jorda er flat, har fremdeles fotfeste i enkelte miljøer. Illustrasjonen viser professor Orlando Fergusons «bibelske» kart over en flat jord med fire hjørner, datert 1893.

ILL. WIKIMEDIA COMMONS

BESTILL ABONNEMENT PÅ UTDANNING

- Få bladet til arbeidsplassen eller rett hjem i postkassen

Ønsker du faglig påfyll eller å holde deg oppdatert på hva som er nytt innen utdanningsfeltet? Da bør du abonnere på Utdanning.

Bladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole.

Prisen på abonnement er 700,- kroner i året.

Du kan abonnere på Utdanning ved å sende en epost til abonnement@utdanningsnytt.no

For medlemmer i Utdanningsforbundet

Bladet Utdanning er kostnadsfritt for medlemmer og studentmedlemmer. Som medlem kan du bestille og endre ditt abonnement ved å logge deg inn på [Min side på udf.no](#)

UTDANNING

● Spesialundervisning

Pedagogisk-psykologisk tjeneste og Nordahl-rapporten

I disse dager arbeides det med en ny stortingsmelding, som skal publiseres høsten 2019. Stortingsmeldingen skal blant annet skal ta stilling til ekspertutvalgets rapport (2018) for hvilke tiltak som skal bidra til økt inkludering av barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging. I rapporten gis det inntrykk av at pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er en individbasert tjeneste som sitter på sin høye hest langt vekk fra barnehager og skoler i deres respektive kommuner og at PP-rådgiverens spesialpedagogiske kompetanse ikke blir brukt effektivt nok der barn og unge befinner seg.

Ekspertutvalget, som ble ledet av professor Thomas Nordahl, mener at det spesialpedagogiske systemet er ekskluderende, og at det fører til at mange barn og unge opplever manglende tilhørighet til fellesskapet. Rapporten gir inntrykk av at PPT er en stor del av årsaken til dette.

Når PPT blir nevnt i tilknytning til rapporten i mediene, blir påstanden om at PP-rådgiveren bruker 80 prosent av tiden sin på å skrive sakkyndige vurderinger brukt som hovedargument for at tjenesten må omorganiseres. Uten at det begrunnes ytterligere hva det å skrive en sakkyndig vurdering innebærer. For mannen i gata kan det virke som vi tilbringer 80 prosent av tiden over tastaturet og skriver lange avhandlinger, noe som ikke stemmer.

Utarbeidelsen av en sakkyndig vurdering, som er en av våre mange oppgaver, er en sammensatt prosess der vi arbeider både på individ- og systemnivå for å bidra til at barnet skal få et tilfredsstillende opplæringstilbud, som ivaretar hele mennesket. I rapporten hevdes det at vi bruker minimal tid på veiledning og tiltak som øker den spesialpedagogiske kompetansen og gir de den støtten og veiledningen barnehager og skoler trenger. I rapporten blir det ikke gitt plass til gode eksempler på PP-tjenester som arbeider med tiltak for å ivareta barn innenfor inkluderingsperspektivet, noe jeg vil hevde at det finnes det mange av.

Jeg arbeider som PP-rådgiver ved det fjerde PPT-kontoret i min karriere, som startet i 2012. Ved de tidligere kontorene som jeg har arbeidet ved, på tvers av kommuner, fylker og landsdeler, har arbeidet med kompetanse og organisasjonsutvikling alltid vært en del av min arbeidshverdag. Dette er en av de to mandatene PPT har, i tillegg til å vurdere rett til spesialpedagogisk hjelp i barnehagen og spesialundervisning i grunnskolen.

Etter hvert som tiden har gått, og jeg har flyttet meg videre fra et PP-kontor til et annet, har en

– **For mannen** i gata kan det virke som om PP-rådgivere tilbringer 80 prosent av tiden over tastaturet og skriver lange avhandlinger. Noe som ikke stemmer, skriver Karoline Viken.

ILL.FOTO SNORRE SCHJØNBERG

økende grad av arbeidstiden min blitt brukt til nettopp dette. Per dags dato vil jeg påstå at jeg bruker over femti prosent av tiden min på organisasjons og kompetanseutviklingsarbeid ut mot barnehage og skoler. Både når det gjelder barn som er henvist til PPT, og knyttet til forebyggende arbeid og tidlig innsats. Jeg er som regel til stede i barnehager eller på skoler fire av fem dager av arbeidsuken.

Vi har fast tilstedeværelsestid på skolene i vår kommune, som er organisert etter den enkelte skoles behov. De fleste bruker denne tiden ukentlig.

Vi arbeider med læringsmiljø, klasseledelse, gjennom samtaler, observasjon, veiledning og deltakelse på foreldremøter, for å bidra til et inkluderende og ivaretagende læringsfellesskap. Vi har samarbeidsmøter med ledelsen på skolene én gang i måneden. Vi deltar på samarbeid- og ansvarsgruppemøter for å følge opp barn og elever med spesialpedagogiske behov, der det ofte blir gitt veiledning. Vi har barnehagedrøftinger hver tredje uke, der barnehagen kan melde inn saker de ønsker veiledning på. Vi deltar i tverrfaglige team der barnehage og skolene kan drøfte saker de ønsker hjelp til. Vi deltar på ulike prosjekt- og utviklingsarbeid som barnehager og skoler er en del av. Vi er jevnlig ute i barnehager og skoler for å observere barn og gi veiledning til de voksne som arbeider for dem. Vi holder kurs for å øke kompetansen til barnehagelærere og lærere, slik at de i større grad kan oppdage, forebygge og ivareta flest mulig barn innenfor det ordinære barnehage og opplæringstilbudet.

Inkludering og tilpasset opplæring skal øke læring og deltakelse. Inkludering handler ikke bare om at eleven er fysisk tilstede i samme rom som

resten av klassen. Det handler også om faglig og sosial inkludering, hvordan barnet blir møtt, og mulighet de har til å delta i opplæringen ut fra egne forutsetninger. For å bygge og vedlikeholde en inkluderende organisasjon må barnehager og skoler være i kontinuerlig utvikling, og dette er jeg med å bidra til, hver dag som PP-rådgiver.

Karoline Viken | pedagogisk-psykologisk rådgiver og masterstudent, master i tilpasset opplæring, Høgskolen i Innlandet

● Resolusjon

Tariffavtale

Utdanningsforbundet er en fagforening som ønsker ryddige og avtaleregulerte arbeidsforhold i hele arbeidslivet; ikke bare for oss selv, men også for andre arbeidstakere.

Våre største arbeidsgivere; kommunene og fylkeskommunene kan bidra i dette arbeidet.

Utdanningsforbundet Kristiansand oppfordrer Vest-Agder/Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune/Nye Kristiansand til å prioritere bedrifter som har tariffavtale når de inngår avtaler om innkjøp av varer og tjenester. Vi oppfordrer også til samarbeid med partene i arbeidslivet på dette området.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Kristiansand

Rett på sak

● Vurderingsmengde

Endeløse prøveplaner

Etter tre uker med gjennomgang av fagstoffet er det ikke uvanlig at en lærer tenker at det er på tide å måle hvor mye elevene har lært. Da begynner kampen: Prøveplanen er full, og regelen sier at det ikke skal være mer enn to til tre ting hver uke. Hvordan skal man da få gjennomført en vurdering? De fleste lærerne er lite villige til å endre på planene som allerede ligger der. Lærere må jo tenke på sitt eget fag.

Med alle timene som har blitt borte, har de så vidt fått plass til en prøve selv den uken. Veldig ofte har de måtte tatt en ledig uke, litt etter sitt opprinnelige ønske. Da har de gått videre til et nytt tema for å rekke over alle kompetansemålene i læreplanen. Det blir derfor ekstra viktig at testen gjøres nå, slik at ikke elevene har glemt alt de faktisk har lært. Den læreren som da ikke finner plass til sin vurdering kan velge mellom:

Droppe den, men får man nok vurderingsgrunnlag da? Problemet er at prøveplanen ikke har noe mer rom senere!

Dersom denne læreren er virkelig desperat, kan det lures inn en vurdering som ikke kalles en vurdering, men som blir et grunnlag for en karakter likevel, men det står ikke noe sted.

Elevene opplever prøveplanen som endeløs. Når de får den på starten av året, føles det som om det ikke kommer til å være rom for noe annet enn mye jobb. Svært mange elever bruker mye tid til å forberede seg til vurderinger. Det er ikke uvanlig at en elev bruker åtte timer på å lese til en prøve. De som strever med å lese, bruker gjerne enda lengre tid.

En elev sa en gang til meg at han ikke hadde greid skolen hadde det ikke vært for at faren hans hjalp han i timevis hver ettermiddag. Det går også mange helger med til skolearbeid, spesielt søndager. Jeg har en elev som kalte skolen «absurd og uten ende». Det høres ikke ut som så mye med to til tre målinger i uken, men alt har en tendens til å hope seg opp, spesielt foran alle ferier. Når du fjerde eller femte helgen på rad må si fra deg alt annet fordi du har så mye skolearbeid, da er det lett å miste gleden over å lære noen ting som helst.

Elin Måge | Lærer i musikk og norsk ved Bjørnegård ungdomsskole i Bærum.

Dette innlegget ble først publisert på Elin Måges blogg, <https://www.facebook.com/elinmaage/>.

● Fagfornyelsen

Eksamen kan bli gøy og spennende

● **Arne Olav Walbye**

lærer i Søndre Land

FOTO PRIVAT

Grunnskolen får nye læreplaner i 2020.

Allerede til høsten begynner åttendeklassingene som blir første kull ut av ungdomsskolen etter fagfornyelsen.

De to siste årene følger de ny læreplan og ny eksamensordning. Kunnskapsdepartementet ønsker lite endring i sluttvurdering og eksamensordningen. Skjer det, vil fagfornyelsen i praksis stanse opp.

At fag har eksamen inngir automatisk en viss status. Elevene og skolene har begge interesse av best mulig resultat, eksamensfag prioriteres. Karakterene påvirker grunnskolepoengene elevene søker med. Kommunene kniver om de beste rangeringene. Undervisningen rettes mot å trene til eksamen, på godt og vondt.

For tiden pågår en prosess hvor alle læreplangrupper i fagfornyelsen må argumentere for eksamen i «sitt» fag. Hvordan og hvorfor skal vi ha eksamen i norsk? Og, hvorfor bør vi få eksamen i musikk eller kroppsøving?

De politiske signalene eksamensgruppa i Utdanningsdirektoratet har fått å jobbe ut fra er mildt sagt hemmende i det store utviklingsarbeidet. Er virkelig eksisterende eksamensordning det beste vi kan by framtidens elever? Kan vi realisere intensjonene i fagfornyelsen uten å ta nye grep?

Eksamen har et dårlig rykte, stress og angst i alvorlets øyeblikk er ikke unormalt. De siste 25 årene har eksamen i grunnskolen endret seg fra å være en kunnskapsprøve til å bli en prøve i å anvende kompetanse.

Fagfornyelsen fornyer innholdet i skolen gjennom å introdusere verdier og prinsipper i overordnet del. Viktig er å trene elevene i dype læringsstrategier, slik at læring på ett område gir overføringsverdi til å lære på andre fagområder. De tverrfaglige temaene bidrar også til å knytte kompetansen til den komplekse forståelsen av virkeligheten. Skolen skal bli mer praktisk, relasjoner og samspill blir viktig.

Hvorfor har ikke elevene eksamen i de praktiske fagene? Slik det er i dag, er eksamensfagene i grunnskolen sammenfallende med de fagene vi tradisjonelt fant i gymnaset.

For en elev som ønsker å bli håndverker, bør det være relevant å få eksamensvurdering i kunst og håndverk. For mange elever er de praktiske fagene ukas høydepunkt, en eksamen tilrettelagt på de rette premissene kan forsterke denne opplevelsen.

Kunnskapsdepartementet bør utrede en dagseksamen i de praktiske fagene slik at elevene får vist hva de kan skape.

Den tradisjonelle måten å tenke eksamen knyttet til fag begrenser fagfornyelsens kan-skje mest markerte endring, de tverrfaglige temaene. Hvordan skal eleven vise komplekse tverrfaglig kompetanse på 30 minutter?

Hvordan kan vi ta i bruk ny teknologi slik at eleven kan vise avsluttende kompetanse? Kanskje en videoblogg kan vise elevens evne til å utforske et nytt tema i en eksamensoppgave?

Eksamen kan bli gøy og spennende hvis vi følger opp intensjonene i fagfornyelsen. Da kan vi ikke henge fast i tradisjoner fra gymnaset som stengte dørene i 1974.

Å styrke lærerrollen er avgjørende for å bringe videregående opplæring framover

● **Thom Jambak**
Medlem av sentralstyret
i Utdanningsforbundet
FOTO MARIANNE RUUD

I desember i fjor leverte Lied-utvalget sin første rapport til Kunnskapsdepartementet: Kvalifisert, forberedt og motivert. Et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i videregående opplæring.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Rapporten er omfattende, og den gir et godt bilde av videregående opplæring, slik det er nedfelt i lov- og regelverk. Men den faktiske tilstanden beskrives ikke. Det må hovedrapporten i større grad gjøre, mener jeg.

Men fagene, da! Fagene!

Lærerrollen i videregående opplæring er sammensatt. Til tross for ulikhetene finnes det fellesfaktorer som påvirker og former. Jeg mener det er viktig å beskrive og forstå disse faktorene som påvirker lærerrollen. Å styrke lærerrollen er avgjørende for å bringe norsk videregående opplæring framover. Jeg mener vi i større grad skal rendyrke faglæreren i videregående. Mange mener faglæreren har gått for lut og kaldt vann i for mange år, holdt under av vekten på skoleutvikling og systemer for styringssignaler til det som kalles skoleeier. Dette må vi finne mer ut av.

Et helt sentralt kjennetegn ved lærerrollen i videregående er kravet om høy faglig kompetanse. Videregående opplæring er siste stigrinn før ungdommene møter arbeidslivet som lærlinger eller høyere utdanning som studenter. Ambisjonene for elevenes sluttkompetanse er høye. De høye ambisjonene for elevene fordrer lærere som er på et høyt faglig nivå, samtidig som de er dyktige pedagoger og didaktikere.

Og vi har store utfordringer når det kommer til både kunnskap, ferdigheter og holdninger. En kan jo spørre seg hvilken rolle skolen har spilt i utviklingen av den siste tids politiske utvikling med fake news og stygge angrep på ytringsfriheten. Har den stemoderlige behandlingen fagene har fått i den

videregående skolen hatt noe å si? Og så kan man spørre: Skal ytre krefter (les OECD) definere lærerrollen i videregående?

Hva må til for at lærerne skal fortsette og elevene lære det de må kunne? Har lærere nok tid og rom til å drive undervisning, fornye seg og utvikle seg i faget? Jeg mener nei. Har de godt nok handlingsrom til å møte ansvaret for å gi elevene den undervisningen og oppfølgingen de trenger for å bli studie- eller yrkesforberedte? Jeg mener nei. Blir de pålagt for mange oppgaver og kontroll fra sentrale og lokale myndigheter slik at de blir fratatt friheten til å vurdere hva slags opplæring den enkelte elev trenger? Jeg mener ja.

Hva vil det si å være studieforberedt? Når frafallet i høyere utdanning er høyt i enkelte utdanninger, er det nærliggende å tro at en mulig årsak er svakt faglig grunnlag fra videregående. Det er ikke lærernes feil.

Lærere på bristepunktet

Lærere i videregående må i stadig større grad kombinere undervisning på høyt faglig nivå med å ivareta den faglige utviklingen til elever som av ulike årsaker henger langt etter. I tillegg tar videregående skole inn ungdommer med kort botid i landet som mangler språkferdigheter og som i noen tilfeller har mangelfull skolegang fra hjemlandet. Dette er svært utfordrende, ja mer enn det. Det er en umulig oppgave å tilpasse læreplanene i videregående til disse elevene. Hvem skal læreren prioritere i en klasse på 30 elever? Jeg tror mange lærere er på bristepunktet av hva de kan tåle. Jeg har snakket med lærere som har brutt ut i gråt når

«I iveren etter å skape en god skole er det viktig å stoppe opp og spørre hva som er best for barna. Hva mener vi i Utdanningsforbundet om dette?»

de har snakket om jobben sin, og andre som har skrevet i frustrasjon på grunn av at de er overlesset av krav og strippet for tillit. Klassestørrelse er mint like viktig i videregående som i barne- og ungdomsskolen. Jeg mener utvalget bør undersøke nærmere hvilke konsekvenser ulike forutsetninger og ulikt startnivå har for elevenes mulighet til å lykkes. Og hvordan vi kan sikre at flest mulig elever får gode forutsetninger for å lykkes i videregående.

Men vi må passe oss for å lage en skole som er beregnet kun for de som ikke består i dag, de fleste består nemlig – det er viktig å huske på.

Samtidig er også lærere i videregående skole de mest aktive når det for eksempel gjelder innspill til nye læreplaner, og det er mange historier om lærere som helt tydelig elsker jobben sin.

En stor svakhet når det gjelder lærernes mulighet til å gjøre en god jobb for elevene, er at mange skoler planlegger med bortfall av lovpålagte timer for å spare penger. Disse skolene tilsetter færre lærere enn det de faktisk trenger og øker arbeidsbyrden til lærerne. Dette må utvalget se nærmere på, fordi det har så store konsekvenser og fordi det er et strukturelt problem.

Utstyr, læremidler og spesialrom

Vi har solid dokumentasjon på at mange videregående skoler mangler det utstyret eller de råvarene det er behov for i opplæringen. Det er viktig at utstyret ved alle de videregående skolene fornyes og oppdateres jevnlig.

Læreplanene i fagfornyelsen legger opp til tidlig fordypning i programfagene og større innslag av dybdelæring. Spesialrom som kjemi- og fysikksaler, laboratorier, kjøkken, verksteder og lignende er viktige for elevenes muligheter til å nå målene for opplæringen og for at elevene får grunnleggende kunnskaper om sitt yrke.

Men skal videregående ta mål av seg å matche den rivende utviklingen innenfor teknologi, eller må vi drøfte hva vi som samfunn faktisk kan tilby? Se for eksempel på utviklingen i bilbransjen. Vil fylkeskommunene klare å oppgradere utstyret i takt med utviklingen? Er det heller bedre å satse på det helt grunnleggende i fagene og det grunnleggende praktiske i yrkene i en verden som spinner fortere og fortere? Noen må vel ha den grunnleggende kunnskapen til å lage alle disse dingsene vi bruker i dag? Hvilke forventninger bør vi ha til skolen?

11. år – løsning eller problem?

Er innføring av et 11. år svaret på å møte elever med svake ferdigheter fra grunnskolen? Svaret mitt er nei. Det bærer preg av lappeteppespolitikk. Det er som å sette et plaster på et benbrudd. Samme hvor mye man plastrer, vil man fremdeles halte. «Ikkje skal ein gå halt så lenge begge føter er jamnlange», sa Gunnlaug Ormstunge. Det spørs om ikke en mer produktiv tilnærming ville vært sykemelding.

Når det likevel er en diskusjon om det 11. året; Hvor skal ressursene til dette komme fra? Fylkene har ikke ressursene. Se bare på hvordan flere og flere fylkeskommuner sparer penger ved å planlegge med bortfall av timene til elevene. Hverken yrkesfaglærere eller fellesfaglærere har kompetanse til å undervise på grunnskolenivå. Da må det i så fall ansettes lærere med denne kompetansen. Og vi kjenner til de store utfordringene med rekruttering av lærere kommunene har. Dette vil gjøre denne utfordringen større.

Utfordringene står i kø i videregående opplæring, dette er bare noen av dem. Resten er ikke glemt. La oss håpe at rapportene fra Lied-utvalget kan hjelpe oss å sette søkelyset på utfordringene, og hjelpe til å løse dem.

«Er det heller bedre å satse på det helt grunnleggende i fagene og det grunnleggende praktiske i yrkene i en verden som spinner fortere og fortere?»

Bente Schei Ystehede | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

Ansettelse

Kvalifikasjonsprinsippet

Sivilombudsmannen fattet nylig avgjørelse i en sak om ansettelse av en yrkesfaglærer ved en videregående skole.

Læreren mente at han skulle blitt innkalt til intervju.

Ombudsmannen var enig. Videre uttalte ombudsmannen at skolen heller ikke hadde rettslig grunnlag for å ansette vedkommende som fikk stillingen, da han ikke var i gang med den pedagogiske utdanningen på ansettelsestidspunktet.

Den utlyste stillingen var en 100 prosent fast undervisningsstilling innen teknikk og industriell produksjon (TIP) ved en videregående skole. I utlysningen ble det søkt etter «en person med mangfoldig bakgrunn innenfor teknikk og industriell produksjon». Videre sto det at «søkere med god kompetanse innenfor klasseledelse ville bli prioritert». At søkerne hadde utdanning som yrkesfaglærer innenfor TIP, var et kvalifikasjonskrav. Manglet det søkere som fylte kompetansekravene for ansettelse, kunne en annen søker, i gang med relevant utdanning, ansettes på vilkår inntil utdanningen var fullført.

Klager ble ikke kalt inn til intervju. Det ble begrunnet med at han manglet den faglige bakgrunnen de hadde behov for. Av de fire som ble innkalt, var det to som ikke oppfylte kravet i opplæringsloven paragraf 10-1 jf. opplæringsforskriften paragraf 14-4, 2. om pedagogisk utdanning. De var dermed formelt ikke kvalifisert for stillingen. Den ene av disse to ble ansatt. Det ble verken i innstillingen eller i ansettelsesvedtaket stilt vilkår om å ta pedagogisk utdanning. Det er heller ikke opplysninger om at søkeren som ble ansatt på tidspunktet for ansettelsen, var i gang med pedagogisk utdanning.

Den som ble ansatt, var nyutdannet som «ingeniør TIP», uten relevant yrkeserfaring og uten pedagogisk utdanning. Før dette var han trykker i 12 år. Klager hadde fagbrev som landbruks-

mekaniker, utdanning som bil- og maskiningeniør og 30 års erfaring som lærer, herunder 5,5 år ved en TIP-linje. Klager syntes å ha like relevant bakgrunn som flere av de intervjuede søkerne, inkludert pedagogisk utdanning.

I det offentlige skal kvalifikasjonsprinsippet følges. Den best kvalifiserte søkeren skal ansettes. Det skal legges vekt på utdanning, erfaring, personlig egnethet samt kvalifikasjonskravene i utlysningsteksten og eventuelle lov- og avtalefestede krav. Vedtak om ansettelse i offentlig forvaltning er et enkeltvedtak. Forvaltningen har derfor plikt til å påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes; søknader, CV, intervjuer og referanser er gode virkemidler for å bidra til sakens opplysning. Kvalifikasjonsvurderingen vil i stor grad bygge på ansettelsesmyndighetens skjønn. Ombudsmannen kan kun kritisere slike skjønnsmessige vurderinger dersom de fremstår som klart urimelige eller dersom det hefter feil ved skjønnnet, for eksempel ved at utenforliggende eller usaklige hensyn er vektlagt.

Skolen valgte å kalle inn to søkere uten formell pedagogisk utdanning. De oppfylte ikke lovens og utlysningstekstens kvalifikasjonskrav om kompetanse som yrkesfaglærer. Ombudsmannen mente at klageren burde vært kalt inn til intervju, jf. hans kompetanse og erfaring nevnt ovenfor. Klager syntes å ha like relevant bakgrunn som flere av de intervjuede søkerne.

Ikke all dokumentasjon over klagers utdanning var lagt ved søknaden. Klager hadde imidlertid opplyst at han hadde jobbet 5,5 år som lærer ved en tilsvarende linje i samme fylkeskommune. Fylkeskommunen må ha ansett ham som formelt kvalifisert til denne stillingen.

Skolen burde ha kalt klager inn til intervju. Ombudsmannen mente at når skolen valgte å innkalle to søkere som åpenbart ikke oppfylte de lovfestede kravene til stillingen, fremstår den manglende innkallingen av klager ikke bare som et brudd på utredningsplikten, men også som en «klart urimelig skjønnsmessig vurdering», jf. sivilombudsmannsloven paragraf 10 annet ledd.

«Klager syntes å ha like relevant bakgrunn som flere av de intervjuede søkerne.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Den vanskelige vurderingen

Fagfornyelsen åpner et rom for å se på vurdering i skolen på nytt. Dette rommet kan bli større, fordi det er en uttrykt politisk vilje til å vise større tillit til lærere. Debatten om elevenes psykiske helse og trivsel spiller også inn. Stadig flere kopler for eksempel egenvurdering til vantrivsel og opplevelse av stress.

Vi må bruke denne anledningen. Jeg mener at lærerprofesjonen lenge har kjent et ubehag ved at vurderingens sorterings- og styringsfunksjon ikke enkelt lar seg forene med vurderingens læringsfunksjon. Jeg snakker av og til med lærere som sier at de driver med vurderingsarbeid som de ikke selv synes er bra. Det er for eksempel ikke mange lærere som mener at det er en god ide at første- og andreklassinger skal sette smilefjes og surefjes på sin egen innsats. Likevel gjøres dette i mange skoler.

Ofte er vurderingsformene «implementert» gjennom en pakke fra skoleeier. Vi har undersøkelser som viser at mange lærere opplever at ferdige opplegg, introdusert utenfra eller ovenfra, begrenser deres mulighet til å drive undervisning og vurdering i tråd med egne faglige standarder.

Som faglig begrep er vurdering rammet inn av en skog av underbegreper: Sluttvurdering, prosessvurdering, resultatvurdering, vurderingskriterier og vurdering for læring er eksempler. Kanskje har vi, i iveren etter å forstå og beherske dette mangfoldige området, kommet i skade for å kople vurderingsforståelsen vekk fra den etiske sfæren? Kanskje blir vi, med en vurderingsforskrift som er like tykk som en middels lærebok, forledet til å tro at vurdering er en objektiv, teknisk og juridisk aktivitet? Slik er det ikke.

I tillegg til de faglige, etiske og juridiske sidene er vurdering også et politisk ladet begrep. Og som i de fleste andre politiske

spørsmål er det interessekonflikter involvert i vurderingfeltet. Vurderingsformer som gir «eksakte» opplysninger til politikere, kan være helt uegnet til å rettlede og motivere elever i en læringsprosess. Vurderingsformer som er gode for sterke elever, kan være veldig uheldige for svake elever.

Før påske arrangerte vi et seminar om vurdering og fagfornyelsen, og det ble noen interessante timer i Lærernes hus. Det vi sitter igjen med etter seminaret, er tankevekkende: Både forskere og praktikere har flere spørsmål enn svar, når de utfordres i å tegne rammer for vurderingsformer etter fagfornyelsen.

Hva gjør vi når en oppgave som lærerne har ansvaret for, er kompleks og vanskelig? Noen vil mene at det er viktig å snevre inn alternativene og lage tydeligere regler for hvordan vurderingspraksis skal foregå. Noen vil hevde at det å sikre lik vurdering i hele landet blir viktigst. Både lærere og politikere vil kunne mene at standardisering og normering er et svar på kompleksiteten. Jeg tror ikke ensretting er veien å gå, snarere tvert imot.

Lærerarbeid utføres i kontekster som preges av ulike mennesker og forskjellig innhold. Derfor må også god vurdering omfattes av godt faglig skjønn. Vi må sørge for bedre rom for dette skjønn. Det er behov for noen felles rammer, men kanskje bør rammene gi større mulighet for piloter og forsøk? Vi må rigge oss slik at vi holder oss friske i hodet. Vurdering er til for elevene, men handler likevel mye om læreres verdivalg og menneskesyn. Og dette må lærere sammen og hver for seg ta ansvaret for.

<https://www.utdanningsforbundet.no/kurs-og-kompetanse/kurskalender/sem-2019/fagfornyelsen-vurdering/>

«Vurderingsformer som gir 'eksakte' opplysninger til politikere, kan være helt uegnet til å rettlede og motivere elever i en læringsprosess.»

Dette er god praksis for lekser

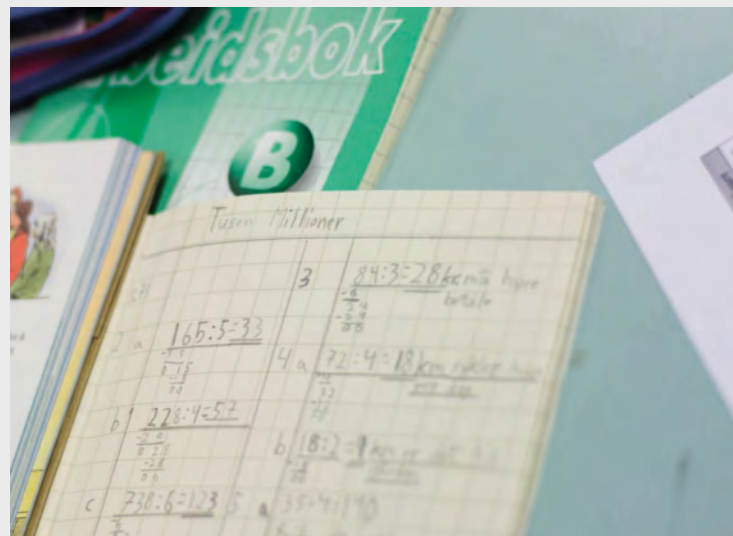
Utdanningsforbundet ønsker ingen detaljstyring av leksene på den enkelte skole, og mener god leksepraksis kan oppnås gjennom særlig seks prinsipper.

Lekser er stadig til debatt i ulike fora. Utdanningsforbundet mener viktige prinsipper fra opplæringsloven og overordnet del av læreplanen må ligge til grunn i debatten om lekser.

Vi mener at lærerne og skolen har hovedansvaret for elevenes opplæring. Samtidig mener vi at god leksepraksis oppnås best gjennom samarbeid mellom lærere, skoleledere, elever og foreldre.

Utdanningsforbundet mener følgende seks hovedprinsipper bør ligge til grunn for dette samarbeidet:

LEKSER: God leksepraksis oppnås best gjennom samarbeid mellom lærere, skoleledere, elever og foreldre. FOTO: OLE WALTER JACOBSEN

Hovedprinsipper

- Det må være helhet og sammenheng i opplæringen, og lærerne må ha en pedagogisk begrunnelse for å gi lekser
- Læreren har ansvaret for at oppgaver som gis er tilpasset elevene og relevante for opplæringen
- Det må være rom for kritisk refleksjon og diskusjon i lærerkollegiet om leksepraksis ved egen skole
- Elevenes medvirkning i opplæringen er særlig viktig i diskusjoner om lekser
- Et godt hjem-skole-samarbeid er viktig for å finne en god leksepraksis
- I samarbeidet om leksepraksis må man ha dialog om tidsbruk og respekt for barn og unges fritid

Hovedansvaret

I tradisjon med disse hovedprinsippene mener Utdanningsforbundet at det er lærerne og skolen som har hovedansvaret for elevenes opplæring, og at opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet.

Elevene skal også erfare at de blir lyttet til i skolehverdagen, at de har reell innflytelse, og at de kan påvirke det som angår dem. Dette gjelder også arbeid med fagene.

Lærerne må tenke over hva, hvordan og hvorfor elevene lærer, og hvordan de best mulig kan lede og støtte elevenes læring, utvikling og dannelse. Lærere som i fellesskap reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av undervisningen, utvikler en rikere forståelse av pedagogisk praksis.

Opplæringen skal gi utfordringer og fremme lærelyst, og oppgaver som gis må derfor være tilpasset elevene og være relevante for opplæringen.

I skolehverdagen

I praksis betyr dette at leksepraksisen ved den enkelte skole må være en del av den pågående pedagogiske debatten i lærerkollegiet. Her må det være rom for både kritisk refleksjon og diskusjon.

Både leksefri skole og bruk av hjemmelekser må ses i sammenheng med hvordan skolen ellers

organiserer opplæringen.

Fordi lærerprofesjonen også har metodeansvaret når det gjelder opplæringen, er bruk av hjemmelekser en del av den pedagogiske verktøykassa.

Utdanningsforbundet mener at pålagt hjemmearbeid, lekser, må være pedagogisk begrunnet. Og leksene må også ligge på et nivå som gjør at eleven mestrer oppgavene uten hjelp.

Et godt hjem-skole-samarbeid er viktig for god leksepraksis, og leksene må tilpasses hverdagen elevene har. I samarbeidet om leksepraksis må man ha dialog om tidsbruk og respekt for barn og unges fritid.

Elevmidvirkning innebærer å ta innspill fra elevene på alvor, også når det gjelder lekser. Bruk av hjemmelekser skal motivere til lærelyst og heve kunnskapsnivået. Leksene skal med andre ord ikke virke demotiverende for elevens læring.

Hør Lærerrommets episode 1 om lekser, via Apple iTunes, SoundCloud, Acast og Spotify – eller på udf.no.

LÆRERROMMET

Hør på Lærerrommet!

Podkasten Lærerrommet gir innsikt på ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre. Dette er tre av de siste episodene:

#24: Deling av nakenbilder #23: Klima og bærekraft #22: Vold i skolen

Alle episodene finnes i iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

ENDRINGER: Mer komprimerte eksamener er et av forslagene fra Udir. **FOTO** AKSEL JEMSTAD

Vil endre skoleåret i vgs

Hvordan skal skoleåret i videregående organiseres?

Utdanningsdirektoratet (Udir) har sendt forslag til endringer i organiseringen av skoleåret i videregående opplæring ut på høring, og Utdanningsforbundet har gitt sin mening om forslagene.

I høringsbrevet foreslås det at eksamensperioden for vg3-elever blir komprimert til én uke, noe som åpner for at eksamensperioden kan legges noe nærmere sommerferien. Slik får elevene mer undervisning før eksamen, og det blir i tillegg slutt på den relativt lange perioden der undervisning skal foregå parallelt med eksamensavviklingen.

Udir foreslår også nye bestemmelser for offentliggjøring av eksamenstrekket og at standpunkt-karakterene skal kunne settes senere i skoleåret. Det siste forslaget handler om å åpne opp for at skoleåret kan avvikles på kortere tid enn i dag.

Utdanningsforbundet er positive til at eksamensperioden kortes ned.

- Dette vil gjøre planleggingen av skoleåret enklere for skolene, og de vil i større grad kunne planlegge slik at elevene kan få oppfylt minstetimetallet i fagene, sier nestleder Terje Skyvulstad.
- I tillegg vil elevene få mer opplæring før eksamen, samtidig som de slipper en lang periode de skal ha ordinær opplæring samtidig som de både forbereder seg til og avlegger eksamen, noe som ofte har skapt frustrasjon hos både lærere og elever.

Skyvulstad er derimot langt mer kritisk til at skoleåret kortes ned:

- Det betyr at skoleåret blir komprimert og intensivt, noe som kan bidra til økende stressproblemer for elevene.
- Samtidig vil det gi lærerne dårligere vilkår for oppfølging av den enkelte elev. Da vil det bli vanskeligere å lykkes med god opplæring og å realisere intensjonene i fagfornyelsen, påpeker han.

Å sikre elevene elevenes minstetimetall er en viktig sak for Utdanningsforbundet. Skyvulstad minner om at en bedre organisering av skoleåret ikke garanterer at det vil skje.

- Vi vet at enkelte skoler og fylkeskommuner bevisst planlegger med at elevene skal få færre opplærings timer enn lovverket tilsier.
- På den måten sparer de lønnskostnader, noe Utdanningsforbundet lenge har oppfordret sentrale myndigheter til å gjøre noe med. Vi ser at dette dessverre ikke er fulgt opp i høringen, noe som er skuffende.

Les hele høringsvaret til Utdanningsforbundet på udf.no.

Utviklingsprosjekt: Gir tips

Over flere år har skular i Noreg og Canada samarbeidd om eit skuleutviklingsprosjekt. No er sluttrapporten klar. Verdien av elevmedverknad overraska både leiarar og lærarar.

Eit av dei mest tydelege funna frå den nasjonale sluttrapporten frå The Norway – Canada partnership (NORCAN) er verdien av å inkludere elevane i den faglege utviklinga på skulane.

I fire år har elevar, lærarar og leiarar frå tre norske skular samarbeidd om utvikling av matematikkundervisninga saman med andre skular i Alberta og Ontario.

Tips 1:

Ta elevane med i utviklinga av undervisninga

Elevane har fått vere med å diskutere utfordringar og moglegheiter for utvikling av matematikkundervisninga. Involveringa har vore positivt for arbeidet på skulane. I tillegg har det hatt ein eigen verdi for elevane. Når stemmene deira blir høyrde og respekterte, utviklar dei større eigarskap og tilhøyrse til skulen, viser rapporten.

Tips 2:

Ver tydeleg på roller og ansvarsfordeling

Ein sentral suksessfaktor var at skuleleiarane var involvert i partnerskapet frå oppstart, og at dei deltok aktivt i utviklingsarbeidet. Ei viktig oppgåve har vore å strukturere arbeidet og tydeleggjere ansvar og roller – og delta aktivt i diskusjonar om grunngevingar for endring.

Tips 3:

Ver tett på og delta i utviklingsarbeidet sjølv

Samtidig ser vi at partnerskapsarbeidet har gjeve leiarane moglegheit til å kome tettare på den faglege utviklinga i klasserommet, og har vore med på å byggje eit sterkare profesjonelt fellesskap på skulen.

til skular

Tips 4:

Sørg for god forankring i kollegiet- at «alle er med»

NORCAN partnerskapet har blant anna vist at det er viktig at forskings- og utviklingsarbeid har eit tidsperspektiv som gjev rom for å bygge opp ei felles forståing og engasjement i kollegiet, og at det trengs møtestadar der ein kan dele ny kunnskap og erfaring som kan ha overslag på tvers av trinn og fag.

Tips 5:

Sørg for god ekstern støtte og kompetanse i forskings- og utviklingsarbeid

Rapporten viser at fleire av lærarane har lite erfaring med å drive med aksjonsforskning, og at det trengst jamleg oppfølging frå forskaren om korleis læring og endring kan bli dokumentert undervegs i prosjekta. Det er eit stort potensiale for skular og leiarar å knytte til seg ulike former for kompetanse frå universitets- og høgskulesektoren, og særskilt i lærarutdanninga.

PROSJEKT: Elevane har fått vere med å diskutere utfordringar og moglegheiter for utvikling av matematikkundervisninga. Dei har og bidratt aktivt i det lokale arbeidet ved skulane.

FOTO NORCAN

Kurs

Skriving fra første skoledag

21. mai arrangerer vi kurs om skiving i Lærernes hus i Oslo. Når skolestarterne skal skrive, er leken og en utforskende tilnærming en god inngang til skriftspråket. På dette kurset vil du få tips og råd om hvordan du på best mulig måte legge til rette for nettopp det. Kursholder er Iris Hansson Myran.

Lek og lær med verdensrommet

4. juni inviterer vi i samarbeid med NAROM og Nordic Esero til kurs i Lærernes hus i Oslo for ansatte i barnehagen. Kurset tar utgangspunkt i rammeplanmålene og legger til rette for å berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner. Kurset er gratis for barnehageansatte. Det er begrenset antall plasser, så første mann til mølla!

ENGASJERER: Verdensrommet engasjerer og inspirerer barn og voksne i alle aldre.

FOTO NAROM

Kurs for ledere

5. juni blir det kurs i Tromsø for skoleledere. Vi spør: Hva er god ledelse og hvorfor er lederskap viktig? Målet for kurset er å få oversikt over ulike aspekter – nøkler – til god ledelse, og reelt forbedre deler av eget lederskap. Bare 25 plasser, så meld deg på i dag! Kursholder er Harald Stokkeland.

Bonus for alle

Våre medlemmer er gode til å kjøre bil, dette lønner seg. Nå får alle våre medlemmer 75 prosent bonus på vår bilforsikring. Dette gjelder uavhengig av alder, hvor du bor og om du har lavere bonus i dag. Har du vært uheldig og har hatt mer enn to bonusreduserende skader de siste to årene, gjelder nåværende bonus. Fellesskap lønner seg!

Les mer og bestill på udf.no/bilforsikring

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelssstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1308 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

FORDELER HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 32 % uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Med privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Vår bilforsikring

Utdanningsforbundets bilforsikring har 75% bonus, unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Fellesskap lønner seg!

Les mer på udf.no/medlemstilbud

**75%
bonus**

Usbekistan

1001 natts eventyr

Den komplette
Usbekistan
reise

Den historiske Silkeveien har i over 2000 år gått gjennom Usbekistan.

Å reise i karavanenes fotspor med Sentral-Asias berømte silkeveisbyer Tasjkent, Bukhara og Samarkand er en opplevelse i Særklasse. Bli med Vitus Reiser på en fantastisk reise langs Silkeveien i det gamle Usbekistan.

AVREISE 2. , 9. , 16. , 23. OG 30. SEPTEMBER 2019

9 DAGER FRA KUN KR 15.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Oslo-Tasjkent t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer flyplass-hotell t/r
- 3 netter i Tasjkent
- 3 netter i Bukhara
- 2 netter i Samarkand
- 8 x frokost, 1 x lunsj og 6 x middag
- Stor og spennende utfluktpakke
- Norsktalende reiseleder

Vitus
REISER FOR VOKSNE

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 915 09 215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Medlem av RGF dk

Forbeholdt trykkfeil og utsolgte avganger